

Universiteit Utrecht

Masterthesis

Keuzevrijheid of padafhankelijkheid?

**De invloed van politieke ideologieën op de uitvoering van
de Wet werk en bijstand**

Auteur: A. Molenveld

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Masteropleiding sociale vraagstukken: interventies en beleid

Masterthesis

Keuzevrijheid of padafhankelijk?

**De invloed van politieke ideologieën op de uitvoering van
de Wet werk en bijstand**

Auteur: Astrid Molenveld
Studentnummer: 3104702
Begeleider: Dhr. M. Hoogenboom
Tweede begeleider: Dhr. M. Coenders
Datum: 1 juni 2009

Inhoud

VOORWOORD	5
SAMENVATTING	6
INLEIDING	10
1 INLEIDING IN HET ONDERZOEK	13
1.1 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK.....	13
1.2 MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT.....	15
1.3 MAATSCHAPPELIJKE EN WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE.....	16
1.4 UITLEIDING.....	17
2 THEORETISCH KADER	18
2.1 INLEIDING.....	18
2.2 DE OUDE VERZORGINGSSTAAT.....	18
2.3 NIEUWE UITDAGINGEN VOOR VERZORGINGSSTATEN.....	19
2.4 VERZORGINGSSTAATREGIMES.....	20
2.5 IDEOLOGIEËN EN SOCIAAL BELEID IN DE VERSCHILLENDE VERZORGINGSSTATEN.....	21
2.5.1 <i>Christendemocratisch verzorgingsregime</i>	21
2.5.2 <i>Liberaal verzorgingsregime</i>	22
2.5.3 <i>Sociaaldemocratisch verzorgingsregime</i>	23
2.5.4 <i>Samenvatting van de regimes</i>	23
2.6 POLITIEKE IDEOLOGIEËN IN NEDERLAND.....	24
2.6.1 <i>Inleiding</i>	24
2.6.2 <i>De christendemocraten, het CDA</i>	25
2.6.3 <i>De liberalen, de VVD</i>	25
2.6.4 <i>De sociaaldemocraten, de PvdA</i>	25
2.7 PADAFHANKELIJKHEID.....	26
2.8 SOCIAAL BELEID IN NEDERLAND.....	26
2.9 GEMEENTEN EN HUN KEUZEVRRIJHEID IN DE WWB.....	28
2.9.1 <i>Normbedrag</i>	29
2.9.2 <i>Bijzondere bijstand</i>	29
2.9.3 <i>Re-integratie</i>	29
2.9.4 <i>Gesubsidieerde arbeid</i>	29
2.9.5 <i>Langdurigheidstoelage</i>	30
2.9.6 <i>Overige regelingen</i>	30
2.9.7 <i>Uitvoeringsvrijheid binnen de WWB</i>	30
2.10 HOE Zouden POLITIEKE PARTIJEN OP BASIS VAN HUN IDEOLOGIE DE WET WERK EN BIJSTAND VORMGEVEN? 31	
2.10.1 <i>Bijstandsuitkeringen: aantal, instroom en uitstroom</i>	31
2.10.2 <i>Normbedrag</i>	32
2.10.3 <i>Bijzondere bijstand: aantal en bedrag</i>	33
2.10.4 <i>Re-integratietrajecten: aantal en uitgaven</i>	34
2.10.5 <i>Gesubsidieerde arbeid</i>	35
2.10.6 <i>Langdurigheidstoelage: aantal en bedrag</i>	35
2.10.7 <i>Samenvatting van verwachtingen</i>	36
2.11 UITLEIDING.....	37
3 METHODOLOGIE	38
3.1 INLEIDING.....	38
3.2 HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN.....	38
3.3 DATAVERZAMELING.....	39

3.4	ANALYSEVRAGEN	39
3.5	GEGEVENS OVER DE GEMEENTEN	41
3.6	VARIABLEN	42
3.7	MEETMOMENTEN	43
3.8	BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT.....	44
3.9	UITLEIDING	45
4	RESULTATEN.....	46
4.1	INLEIDING	46
4.2	VERANDERING TUSSEN DE ABW EN DE WWB?.....	46
4.3	DRIE GROTE PARTIJEN DUIDEN DE VERANDERING?.....	47
4.3.1	<i>Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal stemmen voor de drie grote partijen?</i>	<i>47</i>
4.3.2	<i>Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal wethouders van de drie grote partijen?</i>	<i>50</i>
4.4	IS DE INVLOED VAN DE POLITIEKE PARTIJEN ZOALS VERWACHT?	50
4.4.1	<i>Is de invloed van het aantal stemmen voor het CDA, de VVD en de PvdA op de onderdelen van het beleid zoals verwacht?</i>	<i>50</i>
4.4.2	<i>Is de invloed van het aantal wethouders van het CDA, de VVD en de PvdA op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?</i>	<i>52</i>
4.4.3	<i>Is de verandering te duiden door de grootte van overige partijen?</i>	<i>52</i>
4.4.4	<i>Kunnen overige politieke partijen de uitvoering van het beleid duiden?</i>	<i>53</i>
4.5	INTERACTIE-EFFECTEN TUSSEN DE PARTIJEN.....	54
4.6	UITLEIDING	55
5	CONCLUSIE EN DISCUSSIE.....	56
	LITERATUURLIJST	63
	BIJLAGE 1: GEBRUIKTE DATA.....	67
	BIJLAGE 2: VERANDERING IN HET BELEID	68
	BIJLAGE 3: TOTAALBEELD VERANDERING IN BELEID	69
	BIJLAGE 4: CORRELATIES TUSSEN VERSCHIL ABW EN WWB	70
	BIJLAGE 5: CORRELATIES TUSSEN HET AANTAL STEMMEN IN 1998 EN DE UITVOERING VAN DE ABW 2002.....	71
	BIJLAGE 6: CORRELATIES TUSSEN AANTAL STEMMEN IN 2002 EN UITVOERING IN 2006	72
	BIJLAGE 7: HET AANTAL WETHOUDERS VOOR DE DRIE POLITIEKE PARTIJEN IN DE GEMEENTE EN DE UITVOERING VAN HET BELEID.....	73
	BIJLAGE 8: CORRELATIES, GECORRIGEERD VOOR OVERIGE PARTIJEN.....	74
	BIJLAGE 9: INTERACTIE-EFFECTEN VAN DE DRIE GROTE PARTIJEN	75
	BIJLAGE 10: CORRELATIES MET OVERIGE PARTIJEN	78
	BIJLAGE 11: GEMEENTEN WEL EN NIET OPGENOMEN IN HET ONDERZOEK.....	81
	BIJLAGE 12: AFKORTINGEN	85

Voorwoord

Spannende weken waren het, in de aanloop naar de uiteindelijke deadline van 1 juni. Uiteindelijk ligt er dan toch dit onderzoeksrapport; een kijkje in de keuken over de invloed van politieke ideologieën op de uitvoering van de Wet werk en bijstand. Het uitvoeren van dit onderzoek heeft me onverwacht veel gebracht. Ik ben altijd erg geïnteresseerd geweest in de politiek en de uitvoering van sociaal beleid. Deze scriptie over de politieke invloeden op sociaal beleid, past ook nog eens uitstekend bij het interdisciplinaire karakter van mijn studie ASW. Ik zie vooral raakvlakken op het gebied van sociologie, politicologie en bestuurskunde. Ik heb het idee dat ik met deze scriptie zowel mijn vakkennis als wetenschappelijke vaardigheden als beginnend professional heb ontwikkeld.

Graag wil ik mijn scriptiebegeleider Dhr. Dr. Hoogenboom bedanken voor zijn constructieve kritiek. Daarnaast wil ik al mijn vrienden bedanken die stukken van mij hebben gelezen. Frans van der Sluis, die kritisch was op mijn analyses. Stijn Banier, die kritiek op mijn inleiding gaf. Jaak Vlasveld, bedankt voor het omkeren van alle zinnen! Mijn vriend, Louaay Messari, omdat hij zelfs 's nachts opleef om nog die laatste zinnen van commentaar te voorzien. Daarnaast ook een speciaal bedankje voor mijn vader, die naast zijn drukke baan, de teksten van commentaar voorzag en in de trein sprong om deze aantekeningen langs te brengen.

Astrid Molenveld

Juni 2009

Samenvatting

Op 1 januari 2004 is de Wet werk en bijstand (WWB) ingevoerd, deze wet heeft de Algemene bijstandswet (ABW) vervangen. Een belangrijk onderdeel van deze nieuwe wet is dat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering is gedecentraliseerd. Waar eerder het Rijk verantwoordelijk was voor de financiering en de uitvoering van het bijstandsbeleid zijn nu gemeenten verantwoordelijk. Door gemeenten keuzevrijheid te geven hoopt het Rijk de kosten voor de uitvoering van de wet te verlagen en meer mensen uit de bijstand te laten stromen (Noordam 1999). Een veelgehoorde klacht over de Algemene bijstandswet was dat deze eerder fungeerde als 'hangmat, dan als vangnet. Veel bijstandsgerechtigden bleven afhankelijk van de bijstand en stroomden niet uit naar een reguliere baan (Noordam 1999). Het Rijk wil met de nieuwe bijstandswet 'werk boven inkomen' stellen (MinSZW 2007, p.5). Dat betekent minder mensen die bijstand aanvragen en meer mensen die de bijstand uitstromen. Deze ontwikkeling past in de trend van hervormingen van sociaal beleid die in veel Europese verzorgingsstaten te zien is. Gilbert (2004) beschrijft deze trend als van een verzorgende staat naar een activerende staat.

Verzorgingsstaat regimes

Esping-Andersen (1990) beschrijft een verzorgingstaat als een samenspel tussen de staat, de markt en familie bij het (her)verdelen van sociale voorzieningen. Hij spreekt liever van een verzorgingsregime in plaats van een verzorgingsstaat, omdat de term 'verzorgingsstaat' de suggestie zou kunnen wekken dat alleen de staat de zorg en verantwoordelijkheid zou dragen voor het peil en de kwaliteit van sociale voorzieningen. Volgens Esping-Andersen is een regime juist een uniek samenspel tussen staat, markt en familie. Esping-Andersen (1990, p. 2-3) beschrijft dat verzorgingsstaatregimes drie kernonderdelen bevatten die de identiteit van deze regimes uitmaken, de manier waarop er omgegaan wordt met de bescherming van werknemers tegen de grillen van de markt (decommodificatie), herverdeling van inkomen en middelen (social stratification) en hoe werkgelegenheid wordt vormgegeven. Verzorgingstaatregimes zijn niet hetzelfde, er bestaan volgens Esping-Andersen drie zeer diverse regimes die ieder georganiseerd zijn volgens hun eigen interne organisatie logica, verschillend omgaan met het herverdelingsvraagstuk en met de uitdagingen van maatschappelijke integratie.

Van Kersbergen (1995) voegt hieraan toe dat regimes bestaan uit twee verschillende dimensies, ideologie en politiek. Verzorgingsstaatregimes lijken op elkaar omdat het uitkomsten zijn van vergelijkbare historische en ideologische tendensen, die een bepaalde oplossingsrichting voor sociale problemen suggereren. Echter, de 'politics' binnen een regime zorgen ervoor dat de uitvoering kan verschillen (van Kersbergen 1995; Lynch 2004). Grote veranderingen binnen de ideologische of politieke dimensie van een verzorgingsstaatregime kunnen volgens van Kersbergen uiteindelijk leiden tot een andere typering van een staat.

Esping-Andersen maakte in 1990 wellicht de meest bekende typologie van verschillende verzorgingsstaten. Hij onderscheidt drie verschillende typen regimes die volgens hem in hun ideologische en politieke gedachtegoed en in de uitvoering van sociaal beleid essentieel van elkaar verschillen. Deze regimes zijn het liberale, het sociaaldemocratische en het conservatieve regime. Andere sociale wetenschappers onderscheiden vier, vijf of meer verschillende regimes. Van Kersbergen (1995) bijvoorbeeld onderscheidt, naast de drie typen van Esping-Andersen (1990) een vierde regime, de christendemocratie. Christendemocratie valt volgens Esping-Andersen (1990) binnen

het conservatieve regime en is bij hem als zodanig niet te onderscheiden van het conservatieve regime. In dit onderzoek wordt grotendeels de typologie van Esping-Andersen (1990) gehanteerd. Omdat de Nederlandse politiek een belangrijke christendemocratische traditie bevat wordt de meer gedetailleerde typologie van de christendemocratie van, van Kersbergen (1995) gevolgd.

Binnen christendemocratische verzorgingsstaten neemt de familie een centrale rol in bij het organiseren van sociale voorzieningen en blijft de overheid op de achtergrond. Daarnaast ligt er meer verantwoordelijkheid bij het individu (van Kersbergen 1995; Esping-Andersen 1990). In het liberale regime staat de vrije markt centraal. Dat wil zeggen, een vrije markt van geprivatiseerde aanbieders van sociale voorzieningen, met weinig staatsinterventies en een minimum aan sociale voorzieningen. Bij het aanspraak maken op deze sociale voorzieningen stellen de liberalen hoge ingangseisen. Ze maken hierbij gebruik van middelen- en inkomsttoetsen. Met deze toetsen bepalen zij of het individu daadwerkelijk geen middelen en mogelijkheden heeft om zijn voorzieningen in te kopen. Een liberale staat legt meer verantwoordelijkheid bij het individu in plaats van bij de staat (Esping-Andersen 1990, p. 42). Bij de sociaaldemocraten neemt de staat daarentegen een centrale rol in. Sociaaldemocraten zien sociaal beleid en collectieve voorzieningen als een middel om sociale verschillen te verminderen. Sociaal democraten zijn dan ook tegen een middelen- of inkomsttoets. Daarnaast streven sociaaldemocraten naar volledige werkgelegenheid en promoten zij gelijkheid bij de ingang tot sociale voorzieningen (Esping-Andersen 1990, p.28).

Padafhankelijkheid en politieke keuzevrijheid

Er is discussie of verschillende typen verzorgingsstaatregimes wel echt essentieel van elkaar verschillen en of deze regimes daadwerkelijk leiden tot een andere uitvoering van sociaal beleid. Esping-Andersen (1990) meent dat de verzorgingsstaatregimes zeer bepalend zijn voor de richting van sociaal beleid. Hij noemt dat padafhankelijkheid. Padafhankelijkheid is het idee dat als bepaalde institutionele en politieke karakteristieken eenmaal gevormd zijn, verzorgingsstaatregimes ongeacht politieke invloed blijven toebehoren aan een verzorgingsstaatregime Esping-Andersen (1999). Kleine aanpassingen in beleid kunnen worden gemaakt, maar het sociale beleid blijft binnen de uitvoeringskaders van het bestaande regime.

Anderen, vinden dat Esping-Andersen (1990) de invloed van bestaande politieke en institutionele karakteristieken overschat en zij menen dat politieke processen en structurele veranderingen, zoals bijvoorbeeld globalisering, veranderingen in demografische factoren en nieuwe sociale risico's ervoor zorgen dat verzorgingsstaten steeds meer op elkaar gaan lijken. Zij opperen dat politieke keuzevrijheid wel degelijk bestaat (Hinrichs 1992; Baumgartner, Green-Pedersen & Jones 2006; Kay 2005). Deze analisten erkennen dat aanpassingen in het sociale beleid vaak op een bepaald pad plaatsvindt. Maar zijn ervan overtuigd dat sociaal beleid, onder invloed van wisselende politieke verhoudingen zodanig kan worden hervormd dat een staat tot een ander regime kan worden gerekend (Gilbert 2004 p.18).

Door de verandering binnen bijstand in Nederland en de hierboven genoemde discussie rijst de centrale vraag in dit onderzoek: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

In Nederland zien we de typen ideologieën terug in de politiek. De drie grootste partijen, zijn te typeren als de christendemocraten, het Christendemocratische Appèl (CDA), de liberalen, de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) en de sociaaldemocraten, de Partij voor de Arbeid (PvdA). Wanneer politieke keuzevrijheid zou

bestaan zouden we in de uitvoering van de WWB drie verschillende soorten uitvoeringen kunnen zien, een christendemocratische, een liberale en een sociaaldemocratische variant.

Methodologie

Door data te gebruiken over het aantal stemmen die een politieke partij in een gemeente krijgt en deze in verband te brengen met de uitvoering van het beleid kan de uitvoering van het WWB beleid getypeerd worden. In het onderzoek zijn 391 gemeenten opgenomen, gemeenten waar herindelingen in de periode van 1998 tot 2006 hebben plaatsgevonden zijn niet meegenomen. Er is gebruikgemaakt van twee meetmomenten. Een om de relatie tussen de grootte van de politieke partij in 1998 op de uitvoering van de ABW in 2002 te onderzoeken. De ander om de relatie tussen de grootte van de politieke partijen in 2002 op de uitvoering van het WWB beleid in 2006 te onderzoeken. Door beide meetmomenten mee te nemen kan er worden onderzocht of de politieke partijen daadwerkelijk invloed hebben op de uitvoering van het bijstandsbeleid op gemeentelijk niveau. Daarnaast wordt gekeken of deze uitvoeringspraktijk overeenkomt met de doelen die politieke partijen hypothetisch vanuit hun ideologie willen nastreven.

Resultaten

De resultaten van het onderzoek geven een aantal aanwijzingen tot het bestaan van politieke keuzevrijheid binnen de uitvoering van het WWB beleid. Verkiezingen op lokaal niveau en de daarmee samenhangende grootte van politieke partijen hebben wel degelijk invloed op de uiteindelijke uitvoering van sociaal beleid. De AWB kende voor 1996 één uitvoeringspraktijk, omdat deze wet landelijk werd vormgegeven. Nu, binnen de WWB lijken wel degelijk verschillende uitvoeringen te bestaan. Er is echter onvoldoende bewijs dat de uitvoering ook te typeren is door de ideologie die de politieke partij aanhangt. De resultaten ondersteunen de gestelde hypothesen voor het overgrote deel niet. Alleen in gemeenten waar de PvdA groot is, is wel degelijk een sociaaldemocratische uitvoeringspraktijk te zien die overeen lijkt te komen met de ideologie. Voor de VVD en het CDA zijn de beleidskeuzen niet altijd in overeenstemming met de verwachte uitkomst van de uitvoering op basis van hun ideologie.

De stimulering van de nationale politiek op 'werk boven inkomen' te stellen lijkt voor een deel terug te komen in de uitvoering van het WWB beleid. Bijvoorbeeld in verandering in het beleid die opgetreden tussen 2002 en 2006. Zowel het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom zijn verminderd en de uitroom is significant toegenomen. Daarnaast lijkt de uitvoering van het WWB beleid door het CDA eerder 'werk boven inkomen' na te streven, dan de eigen ideologie.

De resultaten die zijn gevonden in 2002 zijn niet in tegenspraak met de correlaties die zijn gevonden in 2006. Dit betekent wellicht dat het huidige beleid wellicht in enige mate afhankelijk is van het pad dat al was ingezet tijdens de ABW. Het kan dus zijn dat er sprake is van een 'pad'. Voor 1996 was het bijstandsbeleid redelijk liberaal en vastomlijnd en in de jaren daarna is er in het beleid steeds meer keuzevrijheid voor gemeenten mogelijk. Onderzoek over meerdere jaren zou aan kunnen tonen of het WWB beleid over de jaren padafhankelijk is.

Padafhankelijkheid binnen de WWB is door dit onderzoek, niet uit totaal uitgesloten. Hoewel de resultaten blijken te geven van meerdere uitvoeringspraktijken, zijn twee van die uitvoeringspraktijken niet te herleiden tot een politieke ideologie. Daarmee is politieke keuzevrijheid ook niet volledig geduïd. Hoewel de hypothesen voor de

richting van de uitvoeringspraktijk voor de PvdA volledig klopt, lijkt het de uitvoeringspraktijk van het CDA beter bij de liberale typering van het beleid passen.

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2004, sinds de invoering van de Wet werk en bijstand hebben gemeenten de financiële verantwoordelijkheid om mensen die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering, aan het werk te helpen. Deze wet verving de oude bijstandswet, de ABW, die door Het Rijk werd georganiseerd. De verandering was een reactie op het 'slechte' functioneren van de wet. Het slecht functioneren uitte zich enerzijds in teveel mensen in de bijstand die niet meer uitstroomden naar een reguliere baan en anderzijds in een hoge organisatiedruk voor Het Rijk. Binnen de Wet werk en bijstand zijn taken daarom gedecentraliseerd, gemeenten moeten hun eigen bijstandsbeleid vormgeven. Deze verandering had als doel het beleid meer toe te spitsen op degenen die er afhankelijk van zijn en daarmee ook de betaalbaarheid in de gaten houden. De middelen die hiervoor worden gebruikt zijn deregulatie, decentralisatie en derapportage.

Deregulatie, decentralisatie en derapportage

Onder de oude wetgeving vonden gemeenten dat er sprake was van teveel regels die van 'bovenaf' werden opgelegd en niet werkten voor bepaalde groepen mensen. Door deregulering van het bijstandsbeleid, alleen regels op hoofdlijnen, krijgen gemeenten meer vrijheid om hun beleid te bepalen. Een andere klacht onder de oude wet was dat het bijstandsvolume te groot was en dat de kosten te hoog werden (Noordam 1999). Door decentralisatie, de overheveling van bevoegdheden over het bijstandsbeleid en het budget, wil Het Rijk gemeenten financieel prikkelen om het bijstandsvolume laag te houden. Daarmee wil Het Rijk tevens dat gemeenten en Het Rijk hetzelfde doel nastreven: "werk boven inkomen". Dit begrip betekent "meer mensen die uit de bijstand stromen naar werk, minder mensen die bijstand aanvragen en een inkomenswaarborg voor wie nog niet of onvoldoende in het levensonderhoud kan voorzien" (MinSZW 2007, p.5). Het laatste middel is derapportage, het verminderen van de informatielast. Onder de oude wet was een veel gehoorde klacht dat gemeenten en ketenpartners, zoals het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV), meer tijd kwijt waren met verantwoording van hun acties dan de daadwerkelijke uitvoering van de bijstand. Door minder uitvraag van Het Rijk wordt deze informatielast voor gemeenten en uitvoeringsinstanties verminderd (MinSZW 2007).

Padafhankelijkheid

Gemeenten hebben sinds de invoering van de WWB meer financiële en politieke keuzevrijheid om zelf haar beleid te bepalen. Analisten (Esping-Andersen 1999; Stephens & Huber 2001) beweren echter dat keuzevrijheid voor het bepalen van sociaal beleid nauwelijks bestaat, omdat de padafhankelijkheid sterk is. Het concept wordt door vele analisten gebruikt om aan te geven dat wanneer politieke en institutionele grondvesten gelegd zijn, een totale andere beleidsuitvoering haast onmogelijk is. Als deze padafhankelijkheid dus een rol zou spelen bij de WWB, dan hebben gemeenten weinig keuzen bij het uitvoeren van het beleid. Esping-Andersen (1990) beschrijft dat er drie verschillende typen 'paden' zijn; een conservatief, een liberaal en een sociaaldemocratisch pad.

Padafhankelijkheid bij de WWB in Nederland

Bij het toepassen van deze typen paden in Nederland zien we dat het pad, dat Esping-Andersen (1990) conservatief noemt in Nederland door de christendemocratische partij wordt vertegenwoordigd. Esping-Andersen (1990) beschouwt de christendemocratische politieke partij als onderdeel van het conservatieve regime. De Christendemocratie wordt in zijn werk niet onderscheiden van andere conservatieve verzorgingsstaten. In Nederland wordt dit type regime vertegenwoordigd door een aantal politieke partijen, de grootste daarvan is het christendemocratisch Appèl, het CDA. Het liberale regime vindt ook zijn vorm in de Nederlandse politiek. In Nederland is de grootste liberale partij de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, de VVD. Sociaaldemocraten verenigen zich ook in verschillende politieke partijen, de grootste in Nederland is de Partij van de Arbeid, de PvdA. De Beus, Doorn en Lehning (1996) spreken ook wel van de politieke driehoek. In dit onderzoek wordt politiek keuzevrijheid onderzocht bij de Wet werk en bijstand. Wanneer deze politieke vrijheid zou bestaan en padafhankelijkheid geen rol zou spelen, dan zou je verandering binnen beleid kunnen zien op basis van de bovengenoemde typen politieke ideologieën.

Als padafhankelijkheid een rol zou spelen dan zou dat betekenen dat de vrijheden die Het Rijk geeft aan de gemeenten nauwelijks ander sociaal beleid opleveren omdat politieke keuzevrijheid niet bestaat. Maar klopt dit idee? Is het echt zo dat gemeenten weinig keuzevrijheid hebben omdat padafhankelijkheid een rol speelt? Als deze gemeenten dan wel keuzevrijheid hebben, slaat deze dan een nieuw pad in, wellicht die van de dominantie politieke partij in de gemeente? Deze vragen leiden samen tot de hoofdvraag van dit onderzoek: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

Onderzoeksmethodologie

Om te onderzoeken of padafhankelijkheid een rol speelt binnen het WWB beleid wordt geprobeerd politieke keuzevrijheid binnen de uitvoering van het beleid te ontdekken. Politieke keuzevrijheid zal bestaan wanneer de grootte van een politieke partij van invloed is op de uitvoering van het WWB beleid. De ABW geldt als toetsing of het beleid sinds de invoering van de WWB is veranderd. De WWB zou de politieke keuzevrijheid van gemeenten vergroten, maar volgens aanhangers van padafhankelijkheid is dat onmogelijk. Wanneer er aangetoond kan worden dat keuzevrijheid binnen de uitvoering bestaat wordt er aangenomen dat padafhankelijkheid geen grote rol speelt. Voor gemeenten die liberaal bijstandsbeleid voeren is deze keuzevrijheid aantonen wellicht lastig, omdat tijdens de ABW de wet redelijk liberaal was. Er werd namelijk gebruik gemaakt van vermogen- en inkomenstoetsen, hoge ingangseisen en snel uitstromen was een speerpunt (Noordam 1999). Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden is wordt gebruik gemaakt van twee meetmomenten. Voor het eerste meetmoment zijn data verzameld over aantal stemmen voor de politieke partijen in gemeenten in 1998. Deze grootte van partijen wordt in verband gebracht met de uitvoering van het ABW beleid in 2002. Voor het tweede meetmoment zijn data verzameld over het aantal stemmen voor politieke partijen in 2002. Deze stemmen worden in verband gebracht met de uitvoering van het WWB in 2006. Daarnaast worden het aantal wethouders van een politieke partij in 2002 meegenomen. Wethouders voeren het bijstandsbeleid in een gemeente uit en kunnen wellicht ook een deel van de uitvoering van het WWB duiden.

Onderzoeksopzet

In hoofdstuk 1 wordt de aanleiding van het onderzoek en het theoretisch werk dat ten grondslag ligt aan het vraagstuk, kort uiteengezet. Het theoretische kader wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 2. In datzelfde hoofdstuk wordt de bijstandsuitkering zoals hij was tijdens de ABW en hoe deze er nu onder de WWB uitziet, uitgelegd. Daarnaast worden de verschillende onderdelen van het WWB waarop de gemeenten verondersteld keuzevrijheid te hebben, gespecificeerd. Het einde van dit hoofdstuk mondt uit in, verwachtingen over hoe de uitvoering van het beleid eruit zal zien wanneer keuzevrijheid een rol zou spelen. In hoofdstuk 3 wordt de gebruikte methodologie beargumenteerd. Uit de analyse van de beschikbare data volgen de resultaten van het onderzoek, waarover in hoofdstuk 4 wordt gerapporteerd. Als afsluiting, in hoofdstuk 5 worden de resultaten geconcludeerd en antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen. Daarnaast wordt in dit afsluitende hoofdstuk het onderzoek kritisch beschouwd in de discussie.

1 Inleiding in het onderzoek

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Ideeën over een uitkering krijgen en bijstand ontvangen aan veranderingen onderhevig. Waar eerst vele rechten bestonden om ons te verzekeren tegen allerlei sociale risico's, is er nu steeds meer discussie over of die 'verzorgende staat' nog wel wenselijk en betaalbaar is. De vergrijzing van de babyboomers leidt bijvoorbeeld tot groeiende kosten voor sociale voorzieningen (Gilbert 2004). Daarnaast is er een groeiende vraag naar flexibele arbeid en ligt steeds vaker accent op verantwoordelijkheid voor het individu om bij te dragen aan zijn eigen ontwikkelingsproces en de maatschappij. Volgens Gilbert (2004) zijn het redenen voor verzorgingsstaten om sociaal beleid te ontwikkelen dat mensen stimuleert richting de arbeidsmarkt of andere actieve maatschappelijke bijdragen. De trend die te zien is lijkt van een verzorgende staat richting een activerende staat (Gilbert 2004, p.4).

De verzorgingsstaat is een politiek, sociaal contract tussen de staat en haar burgers. Onderliggende gedachte is dat men sociale rechten van burgers erkent en het ontstaan van klassen probeert te voorkomen om zo gelijkheid na te streven. De term sociaal contract is afkomstig van John Locke en anderen, filosofen en 'verlichte denkers' uit de 17de eeuw. Voor hem is een staat, een actor die vrijheden en het recht binnen die staat waarborgt. Dit contract kan ook verbroken worden, wanneer de staat niet functioneert. De burgers kunnen dan een nieuwe volksvertegenwoordiging kiezen (Becker, 2007).

Verzorgingsregimes

Esping-Andersen maakte in 1990 wellicht de meest bekende typologie van verschillende verzorgingsstaten. Het begrip *verzorgingstaat*, zoals dit wordt gebruikt door de meeste analisten is volgens Esping-Andersen te nauw. Hij spreekt liever van een *regime*, omdat bij het verdelen van financiën en zorg de staat niet de enige partij is. De verschillende sociale zekerheidsarrangementen die een verzorgingsstaat aanbiedt, vormen samen een niet te scheiden geheel. Dit noemt Esping-Andersen een regime. Esping-Andersen (1990) onderscheidt drie verschillende regimes die volgens hem in hun gedachtegoed en verzorgingsarrangementen van elkaar verschillen: het liberale, het sociaaldemocratische en het conservatieve regime. Andere auteurs onderscheiden vier, vijf of meer verschillende regimes, van Kersbergen (1995) bijvoorbeeld. Van Kersbergen onderscheidt, naast de drie typen van Esping-Andersen (1990) een vierde regime, de christendemocratie. Deze wordt echter door Esping-Andersen (1990) niet onderscheiden van het conservatieve regime. Er is voor gekozen de drie typen regimes van Esping-Andersen voor dit onderzoek te gebruiken. Het conservatieve regime wordt in het onderzoek christendemocratisch genoemd, omdat deze overeenkomt met de 'politieke driehoek' in Nederland. Van Kersbergen's uitgebreide typering van de christendemocratie wordt als leidraad gebruikt om dit regime te beschrijven.

Drie typen verzorgingsregimes

Centraal in het liberale gedachtegoed is de vrije markt. Een vrije markt van geprivatiseerde aanbieders van sociale voorzieningen, met weinig staatinterventies, legt volgens de liberalen meer verantwoordelijkheid bij het individu in plaats van bij de staat. De liberalen nemen aan dat ieder individu in staat is tot het deelnemen aan deze markt. Falen is in de liberale gedachte geen fout van het systeem, maar één die afhankelijk is van individuele inzet en verantwoordelijkheid (Esping-Andersen 1990, p. 42). Liberalen geloven daarnaast dat een minimum aan sociale voorzieningen stimuleert tot een actieve houding. Zij selecteren alleen echt behoeftige mensen, in plaats van universele voorzieningen aan te bieden (Esping-Andersen 1990, p.35-6).

Binnen christendemocratische verzorgingsstaten neemt de familie een centrale rol in en blijft de overheid op de achtergrond. Daarnaast wordt er veel verantwoordelijkheid bij het individu gelegd. Het grondbeginsel van het conservatieve sociaal beleid ligt in de lijn van het in stand houden van een hiërarchische samenleving. Dit doen werkgevers of fondsen door verzekeringen en voorzieningen te verdelen op basis van arbeidsklasse en status. De staat intervenueert nauwelijks binnen deze hiërarchische structuur (van Kersbergen 1995; Esping-Andersen 1990).

Bij de sociaaldemocraten neemt de staat een centrale rol in. Zij zien sociaal beleid en universele verzorging als een middel om sociale verschillen te verminderen en zijn tegen een midden- of inkomensloze laag. Daarnaast streven sociaaldemocraten naar volledige werkgelegenheid en promoten zij gelijkheid bij de toegang tot sociale voorzieningen (Esping-Andersen 1990, p.28). Veel critici zijn sceptisch over de volledig sociale verzorgingsprogramma's die sociaaldemocraten nastreven. De onderhoudskosten voor vrij toegankelijke zorgvoorzieningen zijn hoog en het veroorzaakt hoge organisatiedruk voor de staat (Esping-Andersen, 1990).

Padafhankelijkheid in de WWB in Nederland

Er zijn verschillende ideeën over het belang van het beschrijven van deze regimes voor het ontwikkelen van sociaal beleid. Wat veel analisten zich afvragen is of deze regimes blijven bestaan, ondanks alle veranderingen in het sociale beleid. Padafhankelijkheid kan namelijk wellicht een belangrijke rol spelen.

In Nederland is steeds vaker activerend sociaal beleid te zien. Sinds 1 januari 2004 is de Wet werk en bijstand (WWB) van kracht, een wet die ingezet wordt om arbeidsparticipatie te verhogen. De doelen van de wet zijn om meer mensen te laten doorstromen naar werk, minder mensen bijstand aan te laten vragen en deze alleen in extreme gevallen als vangnet te laten dienen (MinSZW 2007). Voorheen waren de gemeenten en Het Rijk gezamenlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand, maar met de nieuwe wet is de eerste verantwoordelijke de gemeente. Deze mag nu zelf beoordelen hoe zij de financiële middelen besteedt om mensen met een bijstandsuitkering aan de slag te helpen. Het Rijk acht het "ongedifferentieerde en vrij besteedbare budget een effectief instrument" (MinSZW 2003, p.3) om de uitstroom uit de bijstand te realiseren. De gedachte achter de wet is dat gemeenten beter dan Het Rijk in kunnen schatten wat haar burgers nodig hebben en kunnen in de uitvoering haar eigen accenten leggen. De vraag is echter of die keuzevrijheid in de praktijk voor gemeenten niet heel gering is, omdat er sprake is van padafhankelijkheid. De hoofdvraag van dit onderzoek is: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

Een belangrijk deel van dit onderzoek gaat over hoe de verschillende gemeenten haar financiën verdelen over verschillende onderdelen van de wet. Daarnaast gaat het om de aantallen bijstandsgerechtigden die

gebruikmaken van de verschillende voorzieningen die de WWB biedt. Op die manier wordt niet alleen een beeld verkregen over welke financiële prioriteiten gemeenten stellen, maar ook welke motieven geleid hebben tot bepaalde uitgaven. Het onderzoek is kwantitatief van aard en zal de uitvoering van de WWB en de grootte van politieke partijen in verschillende gemeenten in Nederland met elkaar in verband brengen.

1.2 Maatschappelijke context

De Wet werk en bijstand is een sociale voorziening en regelt de financiële ondersteuning richting arbeid voor mensen die weinig of geen ander inkomen hebben dan de bijstand. De bijstandsverlening is het sluitstuk van het sociale voorzieningstelsel, pas wanneer er geen andere inkomsten zijn, ook niet uit andere sociale voorzieningen, kan er beroep worden gedaan op de bijstandsuitkering (de Boer & Ros 2008). Zoals al in de inleiding vermeld, waren er veel problemen en knelpunten in de oude bijstandswet, de ABW. De overheid heeft in het bestrijden van de daarmee verbonden werkloosheid vaak een grote rol gehad. Sinds 1 januari 2004 is de uitvoering van de bijstand voor het overgrote deel in handen van de gemeenten. De oude bijstandsverzekering, de Algemene bijstandswet (ABW) was volgens vele critici aan vervanging toe, teveel burgers konden blijven gebruik maken van de bijstand, terwijl ze niet werden gestimuleerd om terug te keren naar de arbeidsmarkt. Met de komst van de Wet werk en bijstand is de Algemene bijstandswet vervangen. In de nieuwe wet zijn een scala aan oude regelingen opgenomen (klein Egelink 2008).

Net als in andere verzorgingsstaten kent ook het Nederlandse arbeidsmarktbeleid, sinds de 1990 een activerende stimulans richting de arbeidsmarkt. Grofweg verliep dit proces in drie fasen:

1. Tripartisering.

De gemeenten, de overheid en sociale uitvoerders, het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) zijn samen verantwoordelijk voor de uitvoering en de regulering van de bijstandswet. Tussen deze drie partijen is een beweging te zien in de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en van beleidsbevoegdheden en financiële risico's. Deze verantwoordelijkheden binnen de bijstandswet zijn meer dan ooit op de schouders van de gemeenten gekomen.

2. Interne marktwerking.

Het invoeren van marktwerking, bijvoorbeeld in de bijstand ook tussen re-integratiebedrijven, is een deel van het verminderen van overheidstaken. Door deze marktwerking is er aandacht gekomen voor deregulering, mededinging, toezicht en gespreide verantwoordelijkheden.

3. de fase van privatisering.

Steeds vaker worden commerciële bedrijven ingehuurd om sociale voorzieningen te organiseren. Een voorbeeld daarvan is de privatisering van re-integratiedienstverlening, die nergens in Europa zo drastisch is geweest (Divosa 2005).

Men karakteriseert deze veranderingen in de sociale zekerheid wel eens als een omslag naar 'liberalisering en zelfsturing'. De WWB plaatst de gemeenten op het snijvlak van de activerende arbeidsmarkt en het sociale zekerheidsbeleid. Zij moet namelijk zorgen voor actief gemeentebestuur om bijstandsgerechtigden te activeren en leiden tot intreden of herintreden op de arbeidsmarkt (Divosa 2005).

Een belangrijke regeling die met de tripartisering heeft te maken is de Wet SUWI (de wet Structuur Uitvoering Werk en Inkomen). Door de wet SUWI is de uitvoering van de sociale zekerheidsverzekeringen opnieuw ingericht, daarbij is het UWV gevormd. Deze organisatie regelt de uitvoering van de sociale verzekeringen. Het UWV werkt bij de uitvoering van haar taken samen met de andere SUWI-partijen, zoals het CWI (CPB, 2008^a). Een CWI helpt een werkzoekende op weg naar nieuw werk. De CWI's werken ook samen met uitzendbureaus om gebruik te maken van hun kennis en contacten, dit is een voorbeeld van de interne marktwerking. Deze partijen samen zorgen voor een informatiestroom van persoonsgegevens, zoals gegevens over arbeidsverleden en sociale omstandigheden (CPB 2008^b).

Sinds 7 maart 2002 is de Wet dualisering gemeentebestuur van kracht, deze wet heeft essentiële veranderingen teweeggebracht de collegevorming van gemeentebesturen. Door de wet kan wethouderschap en raadslidmaatschap niet meer worden gecombineerd (MinBZK, 2002). Volgens het ministerie van binnenlandse zaken is het doel van dualisering 'dat burgers meer zicht krijgen op het bestuur van de gemeente, zich meer betrokken voelen bij lokale politiek en uiteindelijk ook meer invloed uit gaan oefenen op het beleid van de gemeente' (MinBZK, 2004; Bos & Ketelaar 2002). Dit betekent voor de uitvoering van de WWB dat burgers, via de wethouders meer invloed zouden kunnen hebben op het beleid. Als wethouders beter weten wat de burgers willen, ook in het bijstandsbeleid dan zullen zij beter maatwerk kunnen leveren.

1.3. Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

De hoofdvraag: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

is maatschappelijk relevant omdat het onderzoek een antwoord probeert te geven op de vraag of de gemeenten, met door de nieuwe wetgeving inderdaad meer keuzevrijheid voor hun eigen beleid hebben gekregen. De vraag is, als deze keuzevrijheid bestaat of deze daadwerkelijk leidt tot verandering in de uitvoering van het beleid. Politieke keuzevrijheid zou betekenen dat gemeentebesturen daadwerkelijk een keuze hebben in het bepalen van haar eigen beleid. Wanneer conclusies op padafhankelijkheid zouden duiden, dan heeft financiële verantwoordelijkheid geven aan gemeenten eigenlijk weinig functie, omdat de besturen geen keuze hebben om het beleid te veranderen.

Wellicht wordt er een nieuw pad binnen de gemeenten ingezet, op basis van de dominante politieke ideologie in de gemeente. Wellicht geven de conclusies van het onderzoek ook inzicht in het belang van gedecentraliseerd sociaal beleid en de invulling die gemeente daaraan geven. Het is zeer relevant of de keuzevrijheid van de gemeenten ook uiteindelijk leidt tot de gewenste resultaten, dat de uitvoering overeenkomt met het gedachtegoed van de politieke partij.

Wetenschappelijk is het onderzoek relevant omdat het kennis kan vermeederen over hoe politieke ideologieën haar uitwerking hebben op concreet beleid. Zijdelings geeft het onderzoek inzicht in hoe er wordt gedacht over het decentraliseren van beleid, de rol van de overheid binnen de verzorgingsstaat en de veranderingen in sociale wetgeving. In het onderzoek wordt het bestaan van padafhankelijkheid, zoals Esping-Andersen (1999) dit formuleert, binnen het bijstandsbeleid geprobeerd te onderzoeken. Esping-Andersen (1990) vergeleek in zijn onderzoek verzorgingsstatenregimes op de omgang met verschillende transformaties binnen de werkgelegenheid en

de arbeidsmarkt. Hij onderzocht bijvoorbeeld de connectie tussen de regimetypes en de algemene karakteristieken van de arbeidsmarkt, maar ook participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt en de invloed van arbeidsgroeperingen. In dit onderzoek worden deze regimes lokaal, gemeentelijk onderzocht. Er wordt niet de totale arbeidsmarkt en werkgelegenheid bekeken, maar een klein deel daarvan, de Wet werk en bijstand. De theorie van Esping-Andersen (1999) toepassen op deze manier kan inzicht geven of padafhankelijk lokaal, binnen sociaal activeringsbeleid een rol speelt. Het onderzoek gaat ook verder dan dat. Wanneer de data enige blijk geeft van keuzevrijheid en er verandering is te zien in het beleid, wordt de verklaring daarvoor gezocht. Een belangrijk deel hiervan is het toetsen van de verschillen tussen de ABW en de WWB, het in verband brengen van stemmen met de dominante politieke partijen binnen de gemeente en de overige politieke partijen in de gemeente. Esping-Andersen (1990, p. 111) beschrijft dat de meest voorkomende manier om invloed van politieke partijen te meten, het tellen van stemmen is. Deze methode wordt in dit onderzoek ook gebruikt.

1.4. Uitleiding

De hoofdvraag en de concepten die in deze korte inleiding naar voren zijn gekomen leiden allicht tot vragen. In het komende hoofdstuk wordt het theoretische kader uiteengezet, dat ten grondslag ligt aan het beantwoorden van de hoofdvraag.

2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Ten grondslag aan het nieuwe bijstandsbeleid, de WWB ligt dat gemeenten keuzevrijheid hebben in het uitvoeren van het beleid. In dit onderzoek wordt die veronderstelde keuzevrijheid onderzocht door middel van het analyseren van de invloed van politieke partijen op de uitvoering van het WWB. Aan dit vraagstuk ligt een uitgebreid theoretisch werk over de verzorgingsstaat, de verzorgingsstaat regimes en de Nederlandse politiek.

2.2 De oude verzorgingsstaat

Geschiedenis

Otto van Bismarck, een Duitse premier introduceerde in 1883 de eerste zorgverzekeringen. Deze waren weliswaar alleen maar voor werknemers, maar leidden wel tot het bewustzijn dat het collectief dragen van risico's voor iedereen positief kan zijn (Gilbert 2004). Na een aantal kleine ontwikkelingen op het gebied van sociale zekerheid, kwam de grote opmars van de verzorgingsstaat na de Tweede Wereldoorlog. In deze tijd kwam men tot de conclusie, voornamelijk in de Verenigde Staten en op het Europese continent, dat gelijkheid, werkgelegenheid en sociale zekerheid onontbeerlijk zijn voor een solidaire samenleving (Esping-Andersen 1999, p.34). Dit leidde tot het publiek organiseren van deze gelijkheid. Beveridge, een Britse econoom schreef tijdens de tweede wereldoorlog een rapport met daarin een invloedrijk betoog over publieke bescherming van burgers door de staat en de invoering van sociale verzekeringen (Pierson 2006, p. 109). De ideeën over de inrichting van de verzorgingsstaat kregen daardoor steeds meer vorm. In verschillende landen in Europa, maar ook daarbuiten ontwikkelden zich allerlei verschillende verzorgingsarrangementen met sociale voorzieningen voor de burgers.

Het begrip verzorgingsstaat

De verzorgingsstaat is, volgens Esping-Andersen een unieke historische constructie, waarin de staat van oorsprong een duidelijke rol heeft (Esping-Andersen 1990). De manier waarop verzorgingsstaten sociale risico's proberen te delen; het solidariteitsbeginsel is een essentieel verschil tussen de verschillende typen verzorgingsstaten. De verzorgingsstaat is een politiek, sociaal contract tussen de staat en haar burgers. Onderliggende gedachte is dat men sociale rechten van burgers erkent en het ontstaan van klassen probeert te voorkomen om zo gelijkheid na te streven. Een verzorgingsstaat omvat een geheel aan arrangementen. Met elk hun eigen ingangseisen en uitvoerende organisaties. Deze organisaties bepalen wie gebruik kan maken van de arrangementen en de manier waarop deze worden uitgevoerd.

Naar een activerende verzorgingsstaat

De groei van het aantal sociale voorzieningen binnen de verzorgingsstaten stopte tussen de jaren '70 en de vroege jaren '90 (Stephens & Huber 2001). De verschillende verzorgingsstaten kregen te maken met uitdagingen op gebieden van: globalisering, demografische veranderingen en nieuwe sociale risico's (Pierson 2006). Sociaal beleid

werd onder druk van deze uitdagingen op grote schaal hervormd en kreeg een nieuwe richting. Deze nieuwe richting moest leiden tot een activerende verzorgingsstaat waarin burgers eigen verantwoording nemen voor de nieuwe risico's die de veranderende maatschappij met zich meebrengt. Gilbert (2004) typeert deze verschuiving als van een traditionele verzorgingsstaat naar een activerende staat. Meer over deze uitdagingen en de activerende verzorgingsstaat in paragraaf 1.2. De meningen verschillen over de veranderingen binnen de verzorgingsstaat. De aanpassingen zouden de basis van de verzorgingsstaten totaal veranderen, anderen zijn van mening dat het proces alleen 'fine tuning' is van het bestaande systeem (Gilbert 2004, p. 9). Hierover meer in paragraaf 2.3.

2.3 Nieuwe uitdagingen voor verzorgingsstaten

De staat verandert van uitvoerende naar regulerende macht

De verzorgingsstaat is aan veel veranderingen onderhevig, een aantal van deze ontwikkelingen dwingen de verzorgingsstaten tot verandering van sociaal beleid. Structurele ontwikkelingen, zoals verandering van demografische factoren, globalisering en nieuwe risico's, vragen om een meer economische blik op sociaal beleid. "Er is namelijk een groeiende vraag naar een flexibele arbeidsmarkt, internationale competitie en opening van nieuwe markten voor de private sector" (Gilbert 2004, p. 43). Deze ontwikkelingen vragen om nieuw sociaal beleid dat mensen aanzet tot werken en de private sector de kans geeft zich te ontwikkelen (Gilbert 2004). Daarnaast is er veel gebeurd in de relatie tussen de staat en de markt. De staat heeft steeds meer van haar taken overgegeven aan de markt en is daardoor veranderd van een uitvoerende naar een regulerende macht.

Veranderingen in demografische factoren

Als eerste zijn veranderingen een gevolg van demografische factoren. De gemiddelde levensverwachting was in de tijd van Bismarck 45 jaar, daardoor bereikte men zelden de pensioensgerechtigde leeftijd. Inmiddels wordt men in de westerse samenleving ongeveer 75 jaar en genieten vele ouderen van hun welverdiende pensioen. Het ouder worden en langer leven brengt nieuwe uitdagingen mee voor sociaal beleid, zoals het groeien van de kosten voor de sociale zekerheid (Gilbert 2004).

Globalisering

Een tweede verandering is globalisering. De economie is wereldwijd gegroeid en internationale handel is tegenwoordig de gewoonste zaak van de wereld. Door deze globalisering wordt de richting van sociaal beleid beïnvloed. Er moet bijvoorbeeld de mogelijkheid bestaan, om je als werknemer in een ander land te vestigen, tijdelijk of voor langere tijd en gedurende die tijd verzekerd te zijn.

Nieuwe sociale risico's

De derde structurele verandering is het ontstaan van nieuwe sociale risico's (Gilbert 2004; Pierson 2006). Sommige risico's zijn democratisch omdat zij ons allen aangaan en kunnen overkomen. Een aantal decennia geleden was er bijvoorbeeld door een gestandaardiseerde werkweek, bestonden er veel traditionele samenlevingsvormen, waardoor sociale risico's op elkaar leken. Verandering in denken over bijvoorbeeld deelname van vrouwen aan de

arbeidsmarkt, flexibele arbeidsmarkt en scheiden brengen nieuwe sociale risico's met zich mee. Zo scheiden mensen bijvoorbeeld vaker en hebben soms meerdere gezinnen. Bijvoorbeeld in een gezin waarin twee kostwinners zijn of een alleenstaande ouder is, is weinig tijd voor de zorg voor de kinderen. Deze risico's vervangen niet de oude risico's, zoals: arbeidsongeschikt worden, maar brengen nieuwe maatregelen met zich mee (Pierson 2006, p.228). Daarnaast is het in balans houden van zorg en werktaken voor vrouwen en mannen belangrijker geworden, zodat ook vrouwen aan het arbeidsproces kunnen deelnemen (Pierson 2006, p.223).

Samen met de verschillende veranderingen en uitdagingen waar verzorgingsstaten voor zijn komen te staan, hebben zorgen over het afnemen van individuele verantwoordelijkheid geleid tot veranderingen in sociaal beleid. Ideeën over consequenties van sociaal beleid en de rol van de staat zijn veranderd. Keer op keer bleek dat de universele en genereuze verzekeringen het terugkeren naar de arbeidsmarkt niet stimuleerde, maar leidde tot passiviteit (Gilbert 2004, p. 39). Langzaam kwam daardoor het besef dat de kosten voor sociale zekerheid onnodig te hoog werden en dat activerend sociaal beleid nodig was (Gilbert 2004, p.10).

2.4 Verzorgingsstaatregimes

Verzorgingsstatenregimes verschillen essentieel

Landen gaan verschillend om met de uitdagingen waarmee zij de laatste decennia hebben te maken, beschrijft Esping-Andersen (1990). Hij probeerde deze verschillende aanpakken te analyseren. Hij beschrijft dat de manier waarop landen de verzorging binnen het land regelen, clusteren rondom drie verschillende typen die essentieel van elkaar verschillen. Hij maakte, wellicht de bekendste typologie van verzorgingsstaten. Het begrip verzorgingsstaat is volgens Esping-Andersen (1990) te nauw. Hij spreekt liever van een regime, omdat het woord verzorgingsstaat impliceert dat de staat voor de verzorging zorgt. Dat is echter niet het geval. Esping-Andersen noemt naast de staat, ook de markt en het gezin. Deze drie samen noemt hij de verzorgingsdriehoek. Een verzorgingsstaat regime is de manier waarop staat, het gezin en de markt samenspelen op het gebied van sociale zekerheid en verdeling van financiële middelen. De verschillende verzorgingsarrangementen die de regimes aanbieden en hun specifieke vorm, vormen samen een niet te scheiden geheel en behoren door dat geheel van arrangementen tot een bepaald type verzorgingsstaat.

De werknemer als handelswaar

Esping-Andersen (1990) gebruikt, in zijn studie naar verschillende verzorgingsregimes het concept commodificatie. Van oorsprong waren familie, de kerk en de gemeenschap belangrijk in het onderhouden van een levensstandaard voor een individu. In moderne samenlevingen zijn zowel menselijke behoeften als arbeidskracht, volgens Esping-Andersen (1990) een 'handelswaar', in het Engels, een commodity, geworden. Dit tot handelswaar maken leidt wellicht tot een versterking van de kapitalistische machine, die baat heeft bij goede, verantwoordelijke en hard werkende individuen die in te ruilen en te kopen zijn op de arbeidsmarkt. Aan de andere kant verzwakt het de individuele werker. Als handelswaar zijn mensen vervangbaar, hebben daardoor een zwakke positie en zijn soms overtoollig. De werker kan wel degelijk zijn eigen baan, werkgevers en vrije tijd kiezen, maar deze vrijheid lijkt beperkt. Als handelswaar, kunnen werknemers makkelijk worden 'vernietigd', door bijvoorbeeld ziekte of

bedrijfsreorganisaties. Daarom noemt Esping-Andersen (1990) de bescherming van werknemers door sociaal beleid, tegen deze kapitalistische machine: decommodificatie. “Het concept refereert naar de mate waarin individuen of families een sociaal geaccepteerde levensstandaard kunnen behouden, onafhankelijk van marktwerking” (Esping-Andersen, 1990, p.37).

2.5 Ideologieën en sociaal beleid in de verschillende verzorgingsstaten

Esping-Andersen (1990) onderscheidt 3 verschillende verzorgingsstatenregimes die in hun verzorgingsarrangementen essentieel van elkaar verschillen: het liberale, het sociaaldemocratische en het conservatieve regime. Andere auteurs onderscheiden vier, vijf of zelfs meer verschillende regimes. Van Kersbergen (1995) bijvoorbeeld, voegt Christendemocratie toe aan het rijtje. In dit onderzoek is gekozen om drie verschillende regimetypen onderscheiden: de Christendemocratie, het liberalisme en de sociaaldemocratie. De reden voor die keuze daarvoor zal in de volgende paragrafen worden toegelicht.

2.5.1 Christendemocratisch verzorgingsregime

In de typologie van Esping-Andersen (1990) wordt naast het liberale en het sociaaldemocratische regime, het conservatisme als derde type onderscheiden. De christendemocratie is volgens hem een van de stromingen die binnen het type valt, dat hij conservatief noemt. De christendemocratie wordt in zijn werk niet onderscheiden van andere conservatieve verzorgingsstaten. Ook andere analisten, zoals Pierson (2001) en Morgan (2001) maken dit onderscheid niet. Esping-Andersen voegt een aantal stromingen samen, die allemaal leiden tot een gelijk sociaal beleid dat statusverschillen en arbeidsgelateerde sociale voorzieningen probeert te behouden.

Van Kersbergen (1995) is van mening dat de christendemocratie een andere type verzorgingsstaat is, naast de drie typen die Esping-Andersen onderscheidt. De christendemocratie ontstaat volgens van Kersbergen (1995) niet zoals de sociaaldemocratie en het liberalisme vanuit arbeidsbewegingen, maar juist uit Katholieke stromingen. Dit maakt dat dit type essentieel anders dan de andere twee typen. De grootste verschillen zijn dat de christendemocratie vooral terughoudend is om collectieve sociale voorzieningen aan te bieden en dat zij niet de volledige werkgelegenheid promoten zoals de sociaaldemocraten en liberalen dat doen (van Kersbergen 1995, p. 24).

In dit onderzoek is gekozen om drie typen te onderscheiden, dit om de theorie van Esping-Andersen te toetsen en omdat de Nederlandse politiek drie grote verschillende typen ideologieën kent, de liberalen, de sociaaldemocraten en het christendemocraten. Deze politieke ideologieën komen sterk overeen met de regimetypen van Esping-Andersen (1990) en de christendemocratie van van Kersbergen (1995). De Beus et al (1996) spreekt ook wel van een politiek ideologische driehoek; Nederland: het driestromenland. Van Kersbergen (1995) maakt net als Esping-Andersen (1990) een vergelijkbare, maar veel gedetailleerde inventarisatie van de beleidsvormen die voorkomen in een verzorgingsstaat. Hij inventariseert in zijn boek de beleidsvoering die voortkomt uit een Christendemocratische verzorgingsstaat. Om de Christendemocratische ideologie te typeren wordt daarom in dit onderzoek het werk van, van Kersbergen (1995) gebruikt.

Een belangrijke toevoeging van Kersbergen (1995) aan de studies naar de verzorgingsstaten is dat beleidsvorming ontstaat vanuit twee verschillende onderdelen van verzorgingsregimes:

- *De ideologie*; christendemocratisch beleid lijkt op elkaar omdat het uitkomsten zijn van vergelijkbare ideologische tendensen, die specifieke beleidsoplossingen promoten voor sociale problemen.

- *De politiek*; christendemocratische actoren zoals partijen, politici en ministers worden gedreven door de christendemocratische ideologie. Maar de uitvoering kan verschillen afhankelijk van de lokale, politieke context waarbinnen de politici moeten opereren (van Kersbergen 1995, Lynch 2004).

Dus, christendemocratische verzorgingsstaten delen een aantal kerneigenschappen binnen beleid die uit de ideologie voortkomen, maar zullen variëren door de 'politics', de politieke context (Lynch 2004).

Het beleid dat voortkomt uit het christendemocratische regime, is voornamelijk te zien in continentaal Europa, bijvoorbeeld in Zuid-Europa en in een bepaalde vorm in Nederland, België en Duitsland. In landen in Europa waar de invloed van de katholieke kerk groot was ontstonden Christendemocratische partijen (Esping-Andersen 1990). De belangrijkste uitgangspunten voor het beleid van de Christendemocraten zijn, arbeidsgelateerde sociale voorzieningen die statusverschillen benadrukken en weinig publieke sociale voorzieningen. Voor de bescherming van families geldt dat traditioneel de man de belangrijkste kostwinner is en dat bepaalt hoe de belasting en sociale voorzieningen worden verdeeld. Daarnaast geven Christendemocraten de taak aan particuliere organisaties om voor sociale voorzieningen te zorgen. Van Kersbergen (1995) noemt de christendemocratie een middenweg tussen kapitalisme, een allesomvattend geloof in de markt, en het socialisme, het geloof in de mogelijkheden van beleid. Daarmee onderstrepen de christendemocraten zowel een taak voor de overheid, die het beleid vorm geeft, als voor het bedrijfsleven dat zorgt voor een kwalitatief goed aanbod van diensten. De Christendemocraten vinden gespreide verantwoordelijkheid, over de staat, de markt en de gemeenschap belangrijk (van Kersbergen 1995, p.230-1). Er wordt van de staat verwacht, alleen die functies te vervullen die de familie en de gemeenschap niet kunnen verzorgen (Stephens & Huber 2001).

2.5.2 *Liberaal verzorgingsregime*

Liberaal sociaal beleid is vooral ontstaan in landen waar socialistische, christelijke en democratische bewegingen niet of nauwelijks aanwezig waren. De arbeidsbeweging was in deze landen vaak de grootste beweging en speelde een belangrijke rol in sociaal beleid, bijvoorbeeld in Australië, Groot-Brittannië en Amerika (Esping-Andersen 1990).

Liberalen geloven dat een minimum aan sociale voorzieningen stimuleert tot een actieve houding (Esping-Andersen 1990, p.35-6). Zij selecteren alleen echt behoeftige mensen door middelen- en inkomensstoetsen, in plaats van universele rechten aan te bieden. Met hoge ingangseisen voor sociale voorzieningen en een minimale service probeert liberaal beleid te stimuleren dat mensen die kunnen werken weer aan het werk gaan (Esping-Andersen 1990, p. 42). Liberaal beleid faciliteert in het algemeen geen mogelijkheden die een gelijke ingang naar de arbeidsmarkt garanderen.

De nadruk op het re-commodificeren van werknemers is typisch voor liberaal sociaal beleid en is veel groter dan in dat van andere regimes. De laatste jaren stromen veel mensen die gebruik maken van sociale voorzieningen, richting de arbeidsmarkt, door de ingang naar de voorzieningen en de regels te verscherpen. De financiën voor sociale voorzieningen en inkomensvoorzieningen voor werklozen zijn verlaagd om mensen richting de arbeidsmarkt te stimuleren (Pierson, p. 435).

Volgens Pierson (2001, p. 436) is het verhogen van de kinderbijdrage en toegang tot betaalbare kinderopvang typisch voor liberaal beleid van de afgelopen decennia. Dit zorgt er namelijk voor dat vooral de moeder van de familie van gezinstaken wordt ontheven en de ruimte krijgt om aan het werk te gaan. Ook het

verhogen van het minimumloon en aanvullingen worden gegeven aan gezinnen met alleenstaande moeders en arme gezinnen, om mensen te helpen die echt behoeftig zijn.

2.5.3 Sociaaldemocratisch verzorgingsregime

Het derde regime type noemt Esping-Andersen sociaal-democratisch. Als pioniers van het sociaal-democratische beleid worden vooral de Scandinavische landen genoemd. De sociaaldemocraten zien sociaal beleid en universele verzorging als een middel om sociale verschillen te verminderen. Zij zijn dan ook tegen een middelen- of inkomensstoets. De sociaaldemocratische regimes zien de overheid als de belangrijkste macht om sociale verschillen te verminderen en sociale voorzieningen te ontwerpen. De voorzieningen vanuit private organisaties zijn daardoor gering (Pierson 2001, p. 440). Sociaaldemocraten streven volledige werkgelegenheid na, deze is bij deze regimes even belangrijk als het recht op inkomensbescherming. Dit laatste punt is in groot contrast met de liberale verzorgingsregimes (Esping-Andersen 1990).

De sociaaldemocraten zien, als primaire taak, de familie te beschermen en sociale voorzieningen te treffen die een ieder individuele onafhankelijkheid kan geven. Het ideaal is om het individu niet van de familie afhankelijk te maken. Dit is een sterk contrast met de conservatieve aanpak die de familie als een constante factor ziet en bijspringt wanneer de familie faalt in het verzorgen van sociale voorzieningen (Esping-Andersen 1990, p.26). De bescherming tegen risico's wordt bereikt door sociaal beleid uit te voeren dat universeel, voor iedereen geldig is (Esping-Andersen 1990, p.28). Veel critici zijn sceptisch over de genereuze en volledig sociale verzorgingsprogramma's die sociaaldemocraten nastreven. De onderhoudskosten voor vrij toegankelijke zorgvoorzieningen zijn hoog en het geeft de staat veel organisatiedruk (Esping-Andersen 1990).

2.5.4 Samenvatting van de regimes

Esping-Andersen (1990) beweert dat de verschillende regimes essentieel van elkaar verschillen. De rollen van de familie, de markt en de staat verschillen per regime en ook de dominante vorm en de uitvoerder van solidariteit. In model 1 zijn die verschillen, die in de vorige paragraaf zijn uitgelegd schematisch weergegeven. De eerste twee kolommen zijn grotendeels ontleend aan Esping-Andersen (1990; 1999, p. 88). De derde kolom, die Esping-Andersen als conservatief beschouwt wordt door velen christendemocratisch genoemd. Voor dit regime is de typering van de christendemocratie van, van Kersbergen (1995) gebruikt.

	Christendemocratie	Liberalisme	Sociaaldemocratie
Rol van:			
<i>Familie</i>	Centraal	Minimaal	Minimaal
<i>Markt</i>	Hulpmiddel	Centraal	Minimaal
<i>Staat</i>	Minimaal	Minimaal	Centraal
<i>Verantwoordelijkheid voor de sociale voorzieningen</i>	Familie	Individueel	Universeel
<i>Uivoerder van de sociale voorzieningen</i>	gespreide verantwoordelijkheid	Markt	Staat

1. Model: Esping-Andersen (1990; 1999, p.85) en van Kersbergen (1995)

2.6 Politieke ideologieën in Nederland

2.6.1 Inleiding

Het belang van het beschrijven van al bestaande patronen van politieke inrichting van staten, zoals de verzorgingsstatenregimes, is dat deze wellicht de basis zijn van de nu bestaande sociale arrangementen (Stephens & Huber 2001). Verschillende ideeën over verdeling van zorg en financiële middelen zijn ook in Nederland te vinden. De verschillende politieke partijen in Nederland hebben net als de uitvoerders van het sociale beleid in de verzorgingsstatenregimes verschillende ideeën over het herverdelen van zorg, het verdelen van financiën en het delen van risico's. Niet alleen binnen de verzorgingsregimes, maar ook in Nederland zijn steeds meer structurele veranderingen aan de gang die politici drijven tot aanpassing van sociaal beleid.

De regimetypen van Esping-Andersen (1990) zijn zeer vergelijkbaar met de politieke partijen in Nederland. Hoewel het bij Esping-Andersen gaat om verschillen in landen en in dit onderzoek om verschillende gemeenten, zijn andere zaken heel vergelijkbaar. Het gaat in beide gevallen om regimes, die de politieke staat en daarmee het sociale beleid bepalen. Het gaat in beide gevallen om de rol die de familie, de markt en de staat innemen en de dominante vorm en de uitvoerder van solidariteit, deze verschillen per regime en politieke ideologie. De verschillende ideologieën die waar te nemen zijn, worden vaak getypeerd als: liberaal, sociaaldemocratisch en christendemocratisch. Zij hanteren vrijwel dezelfde uitgangspunten als in de verzorgingsstatenregimes. Dat betekent dat in Nederland een soortgelijk onderzoek uitgevoerd zou kunnen worden, maar dan onder politieke partijen binnen gemeenten in plaats van verzorgingsstaten.

Volgens Schnapper (2005 p.55) zou je het Nederlandse democratische bestel als een consociatieve democratie kunnen benoemen. Deze democratie is een resultaat van de sterk verzuilde Nederlandse samenleving. Van oudsher organiseerde deze samenleving zich binnen drie verschillende pilaren, een katholieke, een protestante en een socialistische. Deze structureerden niet alleen het sociale leven, maar ook de inrichting en werking van het politieke bestel. Vanuit deze verzuilde gemeenschappen is ook het drie-partijen, tripartiete politieke systeem ontstaan, met

linkse, rechtse en centrum partijen in het parlement (Visser&Hemerijck 1997). Dit tripartiete systeem werkt niet alleen door in de politieke partijen, maar ook nog steeds bijvoorbeeld binnen de Sociaal Economische Raad (SER) die getypeerd als een tripartiet corporatistisch adviesorgaan (Anderson 2004, p. 298). De drie belangrijkste partijen in Nederland zijn vanoudsher: de sociaaldemocratische partij, de PVDA; de liberalen, de VVD en de Christendemocraten, het CDA (Lucardie 2002). De Beus et al (1996) spreekt ook wel van een politiek ideologische driehoek; Nederland: het driestromenland.

2.6.2 De christendemocraten, het CDA

De ideeën van het CDA, het Christen Democratisch appel, over sociale zekerheid richten zich op het ondersteunen van de eigen verantwoordelijkheid van de werknemers. Gespreide verantwoordelijkheid, zowel voor de familie, de staat en de markt vindt het CDA heel belangrijk. Met gespreide verantwoordelijkheid wil het CDA een inrichting van de samenleving bereiken waarin mensen zorg dragen voor elkaar. Solidariteit betekent voor hen dat naar draagkracht, last kan worden opgelegd. Het CDA onderstreept zowel een taak voor de overheid, als voor het bedrijfsleven. Zij hebben elk een eigen verantwoordelijkheid in het bewerkstelligen van rechtvaardige loon-, inkomens- en vermogensverhoudingen. De overheid moet daarnaast, volgens de christendemocraten de rechtsorde handhaven en een elementair bestaansniveau te garanderen. Het CDA onderstreept het belang van verschillende gemeenschappen, zoals geloofgemeenschappen. Zij geloven dat alle gemeenschappen een eigen reden voor bestaan hebben en dat mensen hierin hun zorg kunnen vinden op er op terug kunnen vallen wanneer dat nodig mocht zijn (CDA 1993, p. 5-6).

2.6.3 De liberalen, de VVD

De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) beschouwt de individuele vrijheid als een groot goed. Zij vindt dat ieder mens binnen die vrijheid niet alleen verantwoordelijk is voor zichzelf, maar ook de plicht heeft rekening te houden met de vrijheid van anderen en met samenleving als geheel. De VVD streeft naar een kleine, maar wel krachtige staat, die alleen in uiterste noodzaak ingrijpt. Daarnaast vindt de VVD gezonde overheidsfinanciën en werkgelegenheid heel belangrijk. Alleen taken die de samenleving van belang vindt en die niet of niet zelfstandig door individuen of groepen kunnen worden vervuld, behoort de staat te stimuleren dan wel op zich te nemen. De staat is dienstbaar aan de burgers en aan hun vrijheden. Het bevorderen van de veiligheid van alle burgers, het handhaven van de openbare orde en het verdedigen van de democratische rechtsorde zijn kerntaken van de staat (VVD 2008).

2.6.4 De sociaaldemocraten, de PvdA

De sociaaldemocraten, de Partij van de Arbeid (PvdA), streven een sterke economie na, waarbij men effectief herverdelen van sociale risico's en verzorgingsmiddelen een belangrijke opgave vindt. Daarmee willen zij gelijke kansen creëren voor de burgers en zorgen dat een ieder de kans krijgt volwaardig aan de samenleving deel te nemen. Daarnaast vinden de sociaal democraten een vitale markt belangrijk die, waar deze te wensen overlaait opgevangen wordt door sociale rechtvaardigheid en democratische verantwoordelijkheid. De partij onderstreept het belang van de overheid; zaken die door de overheid geregeld kunnen worden, moeten ook door de overheid geregeld moeten worden (PvdA 2004).

2.7 Padafhankelijkheid

Discussie blijkt te bestaan over verschillende typen verzorgingsstaten wel echt essentieel van elkaar verschillen. De discussie over verschillende verzorgingsstaten en de richting van het sociaal beleid van die staten is al jaren in aan de gang. Een aantal analisten, zoals Esping-Andersen (1990) zeggen dat de verzorgingsstatenregimes zeer bepalend zijn voor de richting van sociaal beleid. Esping-Andersen (1999) spreekt hierbij van padafhankelijkheid. Padafhankelijkheid is het idee dat als bepaalde institutionele en politieke karakteristieken eenmaal zijn gevormd, verzorgingsstaten ongeacht politieke machten blijven toebehoren aan een verzorgingsstaatsregime. Nog concreter, zegt hij, “de verschillende typen verzorgingsstaten hebben een blijvende en overweldigend effect op welke richting veranderingen kunnen en zullen worden opgestuurd” (Esping-Andersen 1999, p.4). Uitkomsten van politieke beslissingen zijn, volgens Wood (2001) padafhankelijk vanwege twee redenen. De eerste reden is dat elke politieke beslissing op een bepaald pad, ruimte maakt voor de volgende stap op datzelfde pad. De eerste stap maakt het vaak makkelijker om de tweede stap te nemen, dan een totaal andere weg in te slaan. De tweede reden is dat politiek bepaalde eigenschappen heeft, waardoor het weerstand biedt tegen druk van verschillende actoren die een ander pad willen inslaan (Wood 2001 p. 371).

Anderen, Hinrichs (1992) bijvoorbeeld hebben felle kritiek op het idee dat Esping-Andersen (1999) heeft van padafhankelijkheid. Hinrichs (1992) vindt dat Esping-Andersen (1999) de invloed van al bestaande institutionele karakteristieken overschat en denkt dat politieke processen en structurele veranderingen ervoor zorgen dat verzorgingsstaten steeds meer op elkaar gaan lijken. Zij, en andere analisten (Baumgartner et al. 2006; Kay 2005) opperen dat politieke keuzevrijheid wel degelijk bestaat. Hinrichs zegt dat landen, als reactie op uitdagingen veroorzaakt door eerder genoemde structurele veranderingen, op eenzelfde manier haar financiën besteden en daardoor steeds meer op elkaar gaan lijken (Gilbert 2004, p.17). Baumgartner et al. (2006) schrijft dat politieke democratische systemen niet voor altijd padafhankelijk blijven. Hij beschrijft dat deze regimes sterk kunnen worden aangepast. Kay (2005) schrijft dat padafhankelijkheid een populaire term is in de sociale wetenschappen en dat het alleen maar stabiliteit van besluitvorming kan uitleggen en niet de veranderingen.

Deze analisten erkennen dat veel van wat gebeurt op een bepaald pad plaatsvindt, maar zijn ervan overtuigd dat de politiek uiteindelijk besluit op welke manier er op deze veranderingen wordt gereageerd (Gilbert 2004 p.18).

2.8 Sociaal beleid in Nederland

Activerend sociaal beleid in Nederland

Zoals uit de vorige paragraaf is gebleken heeft de theorie over padafhankelijkheid zowel aanhangers als critici verworven. Als keuzevrijheid niet bestaat binnen sociaal beleid, wat betekent dit voor sociaal beleid in Nederland? In dit onderzoek wordt de bijstandsuitkering op padafhankelijkheid en keuzevrijheid onderzocht.

De uitdagingen waar de verzorgingsstaten voor zijn komen te staan, zoals beschreven in paragraaf 2.3., drijven verzorgingsstaten ertoe sociaal beleid te hervormen. Sociaal beleid is steeds vaker gericht op het stimuleren van burgers richting de arbeidsmarkt of andere actieve maatschappelijke bijdragen (Gilbert 2004, p. 10). Net als in andere verzorgingsstaten is in Nederland ook steeds vaker activerend sociaal beleid te zien. De Wet werk en bijstand (WWB) is op 1 januari 2004 in werking getreden en heeft tot doel een activerende stimulans te geven aan burgers

die gebruik maken van de bijstand. De WWB heeft de Algemene bijstandswet (ABW) vervangen. Onder de Algemene bijstandswet waren de centrale en de decentrale overheden samen verantwoordelijk. Met de invoering van de WWB zijn de werkzaamheden omtrent de bijstandsuitkering gedecentraliseerd en zijn gemeenten financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand.

De oude bijstandswet, de Algemene bijstandswet (ABW)

In het midden van de 19de eeuw startte de geschiedenis van de armenzorg en de inmenging van de overheid. Deze was tot die tijd nog heel gering. Bij de invoering van de Algemene bijstandswet in 1965 kreeg de overheid de plicht om bijstandverlening aan hen te verlenen die geen geld hadden om in de standaard basisbehoeften te voorzien. Naar aanleiding van veel kritiek werd de Algemene bijstandswet in 1996 hervormd tot de nieuwe Algemene bijstandswet (de Boer & Ros 2008).

De oude bijstandsverzekering, de Algemene bijstandswet (ABW) was volgens vele critici aan vervanging toe, deze werkte namelijk niet als vangnet, maar als hangmat (Noordam 1999, p. 16). Teveel burgers konden blijven gebruik maken van de bijstand, terwijl ze niet geactiveerd werden om op de arbeidsmarkt terug te keren. Het verschaffen van inkomenszekerheid benoemt Noordam (1999) de belangrijkste doelstelling. De bijstand is bedoeld als vangnet, maar alleen als met uit eigen middelen of andere publieke middelen geen toereikende levensstandaard kan bereiken. De preventie van behoeftigheid neemt een ondergeschikte plaats in, alleen als er sprake is dan iemand niet zelf in de noodzakelijke kosten van het bestaan kan voorzien kan op voorhand een bijstandsuitkering worden toegekend.

De Algemene bijstandswet was in 1996 al een keer veranderd, waardoor de gemeenten meer verantwoordelijkheid kregen voor de uitvoering van de wet (Noordam 1999). Voorheen waren de beleidslijnen grotendeels vastgelegd door Het Rijk en konden gemeenten niet afwijken van de voorafgestelde beleidslijnen. In 1996 kwam daar al verandering in en was de hoofdtaak van de gemeenten, de uitvoering van de wet in individuele gevallen. De burgemeester en wethouders konden het zelf recht op bijstand vast stellen, het recht beëindigen en tijdelijke ontheffingen of sancties opleggen. De uitvoerende taken van Het Rijk lagen vanaf 1996 op het terrein van toezicht, de financiering en de regelgeving (Noordam 1999, p.23). Activering van bijstandsontvangers was het belangrijkste uitgangspunt van de ABW. Verplichting om zich te laten (om)scholen of deel te nemen aan andere activiteiten die de zelfstandige bestaansvoorziening bevorderen. Men moet zo snel mogelijk uit de bijstand en voor een eigen inkomen zorgen. Een liberale aanpak is verzekeringsmiddelen her te verdelen door bijvoorbeeld de middelen- en inkomenswet. Verticale herverdeling, alleen voor de mensen die het echt nodig hebben is een eigenschap van dat soort wetten. Noordam (1999) geeft aan dat nergens de middelentoets zo scherp is als bij de bijstandswet.

De nieuwe bijstandswet, de Wet werk en bijstand (WWB)

In de nieuwe wet zijn een scala aan oude regelingen opgenomen:

- de Algemene bijstandswet (ABW),
- de Wet Inschakeling Werkzoekende (WIW),
- de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW),
- de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)

- en het Besluit ID-banen (klein Egelink 2008).

De budgetten voor gesubsidieerde arbeid via de Wet inschakeling werkzoekenden (WIW) en de ID-banen (Instroom-Doorstroombanen) bestaan niet meer. Deze regelingen kunnen echter nog wel worden gefinancierd door gemeenten, als zij daarvoor kiezen (klein Egelink 2008).

Binnen de WWB wordt een ieder, tussen 18 en 65 jaar als arbeidsplichtig gezien. Voorheen, onder de oude wet waren een aantal groepen van sollicitatieplicht vrijgesteld. Dit waren mensen ouder dan 57,5 jaar en alleenstaande ouders met kinderen in de leeftijd van 0 tot 5 jaar (Stichting AB 1995). Het financiële verdeelmodel van de WWB bestaat uit twee delen, het I-deel (inkomensdeel) en het W-deel (werkdeel). Uit het I-deel moeten de gemeenten de inkomen voor bijstandsgerechtigden, uitkeringen financieren. Daaronder vallen de algemene bijstand, de BBZ (Bijzondere Bijstand Zelfstandigen), de bijzondere bijstand en de WIK, IOAW en de IOAZ (CBS 2009^a). Met het W-deel moet de gemeente de activering van de bijstandsgerechtigde en/of de re-integratie van de werkzoekende bekostigen. Voor het I-deel en het W-deel zijn landelijke budgetten beschikbaar, die volgens objectieve maatstaven over de verschillende gemeenten worden verdeeld. Het I-deel is een vast budget en onafhankelijk van de kosten die daar voor de gemeente tegen over staan. De gemeente kan op dit budget dus overhouden of tekort komen. Het W-deel daarentegen is een verantwoordingsbudget. De gemeente moet daadwerkelijk kosten maken om dit budget te kunnen belasten, als het budget niet volledig wordt belast dan moet de gemeente het niet gebruikte deel van het budget (op termijn) aan Het Rijk terug geven. Het werkdeel bestaat uit de loonsubsidietrajecten, de WIW, trajecten die aangekocht worden bij re-integratiebedrijven, scholing en cursussen en vergoedingen omtrent gemaakte kosten (CBS 2009^a).

Verschillen en overeenkomsten

Algemene bijstand	WWB
Normbedrag	Normbedrag
Bijzondere bijstand	Bijzondere bijstand
categoriale bijzondere bijstand	categoriale bijzondere bijstand (per 2005 vervallen)
-	Langdurigheidstoelage
-	Re-integratietrajecten
Geen onderdeel van ABW, wel: WIW en ID-trajecten.	Gesubsidieerde arbeid

2. Verschillen en overeenkomsten tussen ABW en WWB

2.9 Gemeenten en hun keuzevrijheid in de WWB

Zoals beschreven in de vorige paragraaf hebben gemeenten keuzevrijheid gekregen op een aantal onderdelen van het WWB. Op deze onderdelen kunnen de uitvoerders wellicht hun politieke ideologie gebruiken om het beleid uit te voeren. In de komende paragrafen worden de onderdelen van de WWB, waarop de gemeente invloed kan hebben uitgelegd.

2.9.1 Normbedrag

De marge waarbinnen de gemeente de hoogte van het normbedrag kan bepalen is niet totaal vrij. De WWB kent landelijke normen voor het normbedrag. De wet maakt onderscheid op:

- Leeftijd: mensen van 18 tot 21 jaar, van 21 tot 65 jaar en mensen ouder dan 65 jaar.
- Gehuwden, geregistreerde partners of ongehuwd samenwonenden;
- Alleenstaande ouders (die zorgen voor een of meer kinderen onder de 18 jaar);
- Alleenstaanden.

Voor elk van deze groepen geldt een apart normbedrag. Gemeenten kunnen op dit normbedrag een korting of een toeslag geven. Mensen die 65 jaar of ouder zijn en geen volledige AOW hebben opgebouwd, kunnen via de WWB een aanvulling krijgen tot het niveau van de netto AOW. Voor jongeren van 18 tot 21 jaar is de norm afgeleid van de kinderbijslag. Hebben zij hogere noodzakelijke kosten voor het levensonderhoud, dan zijn de ouders daarvoor verantwoordelijk. Is een beroep op de ouders niet mogelijk, dan kunnen zij een inkomensaanvulling krijgen via de bijzondere bijstand. Of de gemeente het normbedrag verhoogt (toeslag) of verlaagt (korting) is vastgelegd is een gemeentelijke keuze (MinSZW, 2008^b).

2.9.2 Bijzondere bijstand

De Wet werk en bijstand (WWB), maakt het mogelijk om, naast het normbedrag een extra bedrag uit de keren, de bijzondere bijstand. Dit is een individuele tegemoetkoming. Dit betekent, dat er steeds maatwerk moet worden geleverd bij een aanvraag voor bijzondere bijstand en dat de individuele situatie getoetst moet worden en bepalend is voor een toekenning of afwijzing (MinSWZ, 2008^a).

2.9.3 Re-integratie

Iedere gemeente mag zelf bepalen hoe zij bijstandsgerechtigden helpt met het vinden van een baan. Een gemeente legt dit vast in een zogenoemde re-integratieverordening (MinSZW, 2008^a). Lukt het niet om de bijstandsgerechtigden aan een baan te helpen, dan kunnen gemeenten de sociale dienst, het UWV werkbedrijf (voorheen CWI) of een re-integratiebedrijf ondersteuning bieden, bij het vinden van werk of scholing (MinSZW, 2008^b).

2.9.4 Gesubsidieerde arbeid

Gesubsidieerde arbeid was tot de inwerkingtreding van de Wet werk en bijstand (WWB) één van de belangrijkste re-integratieinstrumenten die gemeenten konden gebruiken om bijstandsgerechtigden aan een baan te helpen. Deze banen konden betaald worden uit een budget dat beschikbaar werd gesteld door Het Rijk via het Besluit in- en doorstroombanen (ID) en de Wet inschakeling werkzoekenden (WIW). Deze gesubsidieerde trajecten waren geen onderdeel van de ABW. Per 1 januari 2004 zijn met de inwerkingtreding van de WWB de ID- en de WIW-regelingen komen te vervallen. Via het met de WWB toegekende flexibele re-integratiebudget kunnen gemeenten ervoor kiezen om in de vorm van een loonkostensubsidie de reeds bestaande gesubsidieerde banen gestart voor 1 januari 2004 blijven financieren (CBS, 2009^a).

2.9.5 *Langdurigheidstoelage*

Mensen tussen 23 en 65 jaar, die vijf jaar of langer een inkomen hebben dat niet hoger is dan de bijstandsnorm, weinig of geen vermogen hebben en ook geen uitzicht op werk hebben, kunnen in aanmerking komen voor langdurigheidstoelage. Gemeenten bepalen de hoogte van de langdurigheidstoelage (MinSZW, 2008^b).

2.9.6 *Overige regelingen*

Bij jongeren die, voordat ze een diploma hebben behaald, school verlaten kan de uitkering worden verlaagd. Bij 21- en 22-jarigen kan de uitkering worden verlaagd als de sociale dienst vindt dat een uitkering het voor die specifieke jongere, onaantrekkelijk maakt om te gaan werken. Daarnaast kan de gemeente een compensatie geven voor de zorgverzekeringspremie, voor mensen die dit moeilijk kunnen betalen. Bijstandsgerechtigden mogen tijdens hun uitkering vrijwilligerswerk doen, dit wordt zelfs soms aangemoedigd als de gemeente dit belangrijk vindt voor de integratie. De eventuele vergoeding die de bijstandsgerechtigden daarvoor krijgen mogen zij tot een beperkt bedrag houden, zonder dat de hoogte van hun uitkering verandert (MinSZW, 2008^b). Deze regelingen hebben invloed op de hoogte van het normbedrag dat landelijk is vastgelegd, maar waar gemeenten, als zij dat nodig achten een toeslag of een korting op kunnen geven.

2.9.7 *Uitvoeringsvrijheid binnen de WWB*

Samengevat heeft de WWB een aantal onderdelen waarop de gemeenten hun keuzevrijheid kunnen laten gelden. Deze onderdelen zijn in onderstaand schema opgesomd.

Bijstandsuitkering	
1.	Aantal bijstandsuitkeringen
2.	Grootte van de instroom
3.	Grootte van de uitstroom
Uitkeringsbedrag	
4.	Normbedrag
Bijzondere bijstand	
5.	Aantal bijzondere bijstandstoekenningen
6.	Bedrag bijzondere bijstand
Re-integratieverordening:	
7.	Aantal re-integratietrajecten
8.	Uitgaven aan re-integratietrajecten
Gesubsidieerde arbeid	
9.	Aantal gesubsidieerde arbeidstrajecten
Extra toeslagen; langdurigheidstoelage,	
10.	Aantal toekenningen langdurigheidstoelage
11.	Bedrag langdurigheidstoelage

3. Gebieden waarop gemeenten keuzevrijheid hebben (MinSZW, 2008b).

In paragraaf 2.10. wordt uitgelegd hoe de uitvoering van de WWB eruit zou kunnen zien als politieke partijen keuzevrijheid zouden hebben op die uitvoering.

2.10 Hoe zouden politieke partijen op basis van hun ideologie de Wet werk en bijstand vormgeven?

Er worden zes verschillende onderwerpen en elf verschillende onderdelen van het WWB, waarop de gemeente haar keuzevrijheid kan laten gelden, in dit onderzoek geanalyseerd. Per onderwerp, wordt in deze paragraaf onderbouwd welke keuzen de politieke partijen hypothetisch, op basis van hun ideologie zouden maken in de uitvoering van de WWB. In model 4, in paragraaf 2.10.7. wordt dit schematisch weergegeven.

2.10.1 Bijstandsuitkeringen: aantal, instroom en uitstroom

Hypothese christendemocratisch

Het is lastig om hypothesen te vormen over de christendemocratisch uitvoering over het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom, de hypothesen kunnen namelijk meerdere kanten opgaan. De christendemocraten zullen in de eerste instantie er van uitgaan dat het gezin of gezinsleden kunnen bijdragen aan de standaard levensbehoeften en inkomsten van het individu. Pas in het uiterste geval zullen zij de staat laten interveniëren (van Kersbergen 1995). Daardoor zal het aantal en de instroom laag kunnen zijn. Het kan echter ook zo zijn dat het aantal bijstandsuitkeringen daardoor gemiddeld is.

Christendemocraten vinden gespreide verantwoordelijkheid tussen de staat, de markt en de gemeenschap belangrijk (van Kersbergen 1995, p.230-1). Het is daarom te verwachten dat zij vinden dat er moet worden voorzien in de eerste levensbehoefte, een degelijk inkomen, maar dat de gemeenschap ook voor een deel zou moeten bijspringen. Daarom wordt de volgende hypothese gesteld, het aantal en de instroom liggen tussen het aantal van de liberalen en de sociaaldemocraten en zal dus gemiddeld zijn. De uitstroom daarentegen zal zo hoog mogelijk zijn, omdat men de gemeenschap zo snel mogelijk de zorg weer wil laten overnemen (van Kersbergen, 1995).

Hypothesen → Aantal bijstandsuitkeringen: gemiddeld
Instroom: gemiddeld
Uitstroom: hoog

Hypothese liberalisme

Liberalen vinden eigen verantwoordelijkheid belangrijk en zullen minder snel dan sociaaldemocraten een bijstandsuitkering toekennen. Liberalen willen alleen echt behoeftigen selecteren en geen universele regelingen treffen (Esping-Andersen 1990, p.73). Net als bij andere regelingen zullen de liberalen voor de instroom in de bijstand hoge ingangseisen stellen (Esping-Andersen 1990, p. 42), te verwachten is dat deze laag zijn. De nadruk op

het re-commodificeren van werknemers is typisch voor liberaal sociaal beleid (Esping-Andersen 1990), daarom is te verwachten dat de liberalen de mensen die in de bijstandsregeling zitten deze snel weer uit willen laten stromen.

Hypothesen → Aantal bijstandsuitkeringen: laag

Instroom: laag

Uitstroom: hoog

Hypothese sociaaldemocratisch

Sociaaldemocraten streven volledige werkgelegenheid na, deze is echter bij deze regimes even belangrijk als het recht op inkomenprotectie. Om mensen te behoeden tegen armoede en een inkomen te waarborgen, zullen sociaaldemocraten meer mensen laten instromen dan de liberalen. Het de-commodificerende mechanisme is bij de sociaaldemocraten belangrijk (Esping-Andersen 1990), in tegenstelling tot de liberalen. Uitstroom zal waarschijnlijk daarom minder actief worden gestimuleerd.

Hypothesen → Aantal bijstandsuitkeringen: hoog

Instroom: hoog

Uitstroom: laag

2.10.2 Normbedrag

Hypothese christendemocratie

Christendemocraten vinden gespreide verantwoordelijkheid tussen de staat, de markt en de gemeenschap belangrijk (van Kersbergen 1995, p.230-1). Het is daarom te verwachten dat zij vinden dat er moet worden voorzien in de eerste levensbehoefte, een degelijk inkomen, maar dat de dit bedrag niet hoog is omdat men vindt dat de gemeenschap ook voor een deel zou moeten bijspringen. De christendemocraten zullen hier waarschijnlijk een centrale positie innemen omdat zij zowel geloven in de kracht van de gemeenschap als dat van sociaal beleid. Het gebruik maken van een sociale voorziening wordt wel geacht de bijstandsgerechtigde te helpen, maar het bedrag zal niet zo hoog zijn dat de gerechtigde niet tot eigen initiatief wordt gestimuleerd. De Christendemocratische staten staan voor redelijk genereuze verzorgingsprogramma's, maar minder dan sociaaldemocratische staten (Stephens & Huber 2001). Het bedrag zal niet zo hoog zijn als dat binnen de sociaaldemocratische regimes, maar niet zo laag als in de liberale gemeenten, dus gemiddeld.

Hypothese → Normbedrag: gemiddeld

Hypothese liberalisme

Esping-Andersen (1990) en Pierson (2001) beschrijven dat liberalen geloven dat een laag niveau van voorzieningen leidt tot een actieve houding. Vergoedingen in liberaal sociaal beleid staan te boek als gering (Esping-

Andersen 1990). Te verwachten is daarom, dat in gemeenten waar liberaal sociaal beleid wordt gevoerd het normbedrag laag is.

Hypothese → Normbedrag: laag

Hypothese sociaaldemocratisch

Sociaaldemocraten verdedigen volledige werkgelegenheid, deze is echter bij deze regimes even belangrijk als het recht op inkomenprotectie. Sociaaldemocraten geloven sterk in de werking van sociaal beleid en kent genereuze sociale voorzieningen (Esping-Andersen 1990). Te verwachten is dat het normbedrag daarom hoog is.

Hypothese → Normbedrag: hoog

2.10.3 Bijzondere bijstand: aantal en bedrag

Hypothese christendemocratie

Toekenning van sociale zekerheidsvoorzieningen hebben binnen de Christendemocratie tot doel het behouden van een bedrag waarmee voorzien kan worden in de standaard levensbehoeften (Stephens & Huber 2001, p. 41). Daarnaast geloven de christendemocraten in een staat die alleen helpt wanneer de familie of gemeenschap niet in staat is te voorzien in de verzorging. Het aantal mensen dat bijzondere bijstand ontvangt zal waarschijnlijk niet zo laag zijn als bij het sociaal democratische regime, die universele maatregelen treffen maar waarschijnlijk wel lager dan het liberalisme, die alleen echt behoeftigen willen helpen (Esping-Andersen 1990). In het liberalisme speelt selectiviteit een belangrijke rol (Gilbert 2004), bij het Christendemocratisch regime ook, maar minder. Daardoor is te verwachten dat de bijzondere bijstand, een selectieve regeling, aan een minimum aantal mensen wordt toegekend.

Hypothesen → Aantal bijzondere bijstandontvangers: laag
Bedrag bijzondere bijstand: laag

Hypothese liberalisme

Hypothesen omtrent de invloed van liberalen, binnen de bijzondere bijstand kunnen twee kanten op gaan. Bij de liberalen zal de bijzondere bijstand vaker worden gegeven, omdat het bij 'dit vangnet' gaat om het selecteren van echt behoeftige mensen (Esping-Andersen 1990). Aan de andere kant kan worden gezegd dat men vanwege deze focus op individuele verantwoordelijkheid niet te veel extra geld wil geven, daarom zou de bijzondere bijstand in gemeenten waar de VVD groot is laag kunnen zijn. Gekozen als hypothese is dat het aantal ontvangers en het bedrag voor de bijzondere bijstand bij de liberalen hoog zal zijn. Omdat het eerste argument, het selecteren van echt behoeftigen waarschijnlijk zwaarder telt.

Hypothesen → Aantal bijzondere bijstandontvangers: Hoog
Bedrag bijzondere bijstand: Hoog

Hypothese sociaaldemocratie

Ook in de sociaaldemocratische ideologie is het moeilijk een eenduidige hypothese te stellen. Bij het sociaal democratische beleid gaat het om universalisme, de bijzondere bijstand is niet universeel en zal daarom misschien minder snel door sociaal democraten worden gegeven. Aan de ander kant kan worden gezegd dat sociaaldemocraten vrije toegang tot sociale voorzieningen nastreven (Esping-Andersen 1990). Wellicht is het eerste argument sterker en geven sociaaldemocraten liever een extra hoog normbedrag, dan een individuele regeling, in de vorm van bijzondere bijstand. Te verwachten is dat het aantal bijzondere bijstandontvangers en het bedrag laag is.

Hypothesen → Aantal bijzondere bijstandontvangers: Laag
Bedrag bijzondere bijstand: Laag

2.10.4 Re-integratietrajecten: aantal en uitgaven

Hypothese christendemocratie

Christendemocraten gaan er vanuit dat het gezin en de gemeenschap veel kan opvangen voor een individu (van Kersbergen 1995). Toch geeft de Christendemocratie veel om de-commodificatie van de kostwinner. Hoewel minder dat bij de sociaaldemocraten, is te verwachten dat bij de Christendemocraten het aantal mensen dat in re-integratietrajecten participeert en het bedrag dat wordt uitgegeven gemiddeld is.

Hypothesen → aantal re-integratietrajecten: gemiddeld
Uitgaven: gemiddeld

Hypothese liberalisme

Hypothesen voor de liberalen, over re-integratietrajecten kunnen twee kanten opgaan. Liberalen willen bijstandsgerechtigden snel weer activeren en kunnen hen dan selecteren voor de re-integratie, op basis van dat idee zou je kunnen zeggen dat liberalen willen dat het aantal re-integratietrajecten hoog is (Esping-Andersen 1990). Aan de andere kant is te verwachten dat de liberalen de mensen die in de bijstandsregeling zitten, deze weer snel uit willen laten stromen naar de reguliere arbeidsmarkt, omdat men binnen een reguliere baan pas volledig is gerecommodificeerd. Daarom wordt onderstaande hypothese gesteld.

Hypothesen → aantal re-integratietrajecten: minimaal
Uitgaven: minimaal

Hypothese sociaaldemocratie

Ook voor de sociaaldemocraten is het lastig een duidelijke hypothese te stellen, de uitkomsten kunnen twee kanten opgaan. Gelijke kansen creëren voor bijstandsgerechtigden zou kunnen betekenen, dat men de bijstandsgerechtigden richting een reguliere baan zouden willen stimuleren. Aan de andere kant kunnen

sociaaldemocraten ook achter de re-integratietrajecten staan, omdat op deze manier de bijstandsgerechtigden meedraaien en zij meer gelijke kansen krijgen dan wanneer zij helemaal niet aan het werk kunnen (Esping-Andersen 1990). Door de bijstandsgerechtigden wel tot deelname aan de re-integratietrajecten te stimuleren kunnen bijstandsgerechtigden aan de arbeidsmarkt blijven deelnemen en krijgen zij meer kansen. Te verwachten is dat het aantal en het bedrag aan re-integratie in gemeenten waar de PvdA groot is, hoog is.

Hypothesen → aantal re-integratietrajecten: hoog
Uitgaven: hoog

2.10.5 Gesubsidieerde arbeid

Hypothese christendemocratie

Christendemocraten zullen het individu stimuleren richting de arbeidsmarkt, maar wellicht minder sterk dan de liberalen. Uiteindelijk zetten de Christendemocraten erop in dat de werknemers weer deelnemen aan de 'normale' arbeidsmarkt. Stephens en Huber (2001) beschrijven dat in de sociaaldemocratische staten gesubsidieerde arbeid hoog is, in tegenstelling tot Christendemocratische regimes. Daar is de publiek gesponsorde arbeid minimaal.

Hypothese → Gesubsidieerde arbeid: laag

Hypothese liberalisme

Eigen verantwoordelijkheid van het individu is heel belangrijk voor de liberalen (Esping-Andersen 1990). Daarom is te verwachten dat de liberalen niet veel in gesubsidieerde trajecten willen investeren maar van de bijstandsgerechtigden willen dat ze zich weer op de markt presenteren. Te verwachten is dat liberalen graag een grote uitstroom uit deze trajecten willen zien.

Hypothese → Gesubsidieerde arbeid: laag

Hypothese sociaaldemocratie

Sociaaldemocraten willen mensen gelijke kansen bieden, voor mensen die moeilijk aan het werk komen zullen zij de kans willen bieden om aan de arbeidsmarkt deel te nemen. Te verwachten is dat sociaaldemocraten deze trajecten willen behouden, omdat mensen zo een gelijke kans krijgen aan het arbeidsproces deel te kunnen nemen (Esping-Andersen 1990).

Hypothese → Gesubsidieerde arbeid: hoog

2.10.6 Langdurigheidtoeslag: aantal en bedrag

Hypothese christendemocraten

Christendemocraten zullen er vaak op vertrouwen dat gemeenschap de zorg voor het individu kunnen overnemen. Anders dan voorzieningen voor gezondheid en onderwijs zal er binnen de Christendemocratie niet veel publiek worden gesponsord (Stephens & Huber 2001). Te verwachten is dat de langdurigheidstoelage bij de christendemocraten minimaal is.

Hypothese → Aantal: laag
Bedrag: laag

Hypothese liberalen

Falen is volgens de liberalen een kwestie van eigen verantwoordelijkheid (Esping-Andersen 1990). Wanneer het dan niet lukt om een baan te vinden binnen een bepaalde periode, dan zullen de liberalen dit zien als een kwestie van gebrek aan individuele inzet. Het verhogen van de bijstand zou het individu ook alleen maar stimuleren om minder te doen. De liberalen zullen de langdurigheidstoelage niet snel toekennen, de hoogte zal waarschijnlijk ook lager zijn dan bijvoorbeeld in gemeenten waar de sociaaldemocratische partij groot is (Esping-Andersen 1990). Te verwachten is dat het aantal mensen dat een langdurigheidstoelage ontvangt en het bedrag laag is.

Hypothese → Aantal: laag
Bedrag: laag

Hypothese sociaaldemocraten

Volgens de sociaal democraten zou deze toelage het individu juist kunnen helpen om het sociale verschil te verminderen. Te verwachten is dat sociaaldemocraten eerder een toeslag zullen geven en deze zal waarschijnlijk hoger uitkomen dan bij de liberalen (Esping-Andersen 1990).

Hypothese → Aantal: Hoog
Bedrag: Hoog

2.10.7 Samenvatting van verwachtingen

Uit de voorgaande paragraaf is gebleken hoe politieke ideologieën, volgens de literatuur, invloed zouden kunnen hebben op de uitvoering van het WWB. In onderstaande tabel zijn deze hypothesen schematisch weergegeven.

	Christendemocratisch	Liberaal	Sociaaldemocratisch
bijstandsuitkeringen:			
<i>Aantal</i>	Gemiddeld	Laag	Hoog
<i>Instroom</i>	Gemiddeld	Laag	Hoog
<i>Uitstroom</i>	Hoog	Hoog	Laag
Normbedrag	Gemiddeld	Laag	Hoog
Bijzondere bijstand:			
<i>Aantal</i>	Laag	Hoog	Laag
<i>Bedrag</i>	Hoog	Laag	Hoog

Re-integratietrajecten:			
<i>Aantal</i>	Gemiddeld	Hoog	Laag
<i>Uitgaven</i>	Laag	Laag	Hoog
Gesubsidieerde arbeid	Laag	Laag	Hoog
Langdurigheidstoeslag:			
<i>Aantal</i>	Laag	Laag	Hoog
<i>Bedrag</i>	Laag	Laag	Hoog

4. Model: Hypothesen over richting van beleid

2.11 Uitleiding

Uit de literatuur blijkt dat keuzevrijheid bij veranderingen in sociaal beleid zeer beperkt en twijfelachtig is, omdat sociaal beleid wellicht padafhankelijk is. Fundamentele institutionele en politieke inrichtingen op basis van een van de regime typen bepalen in welke richting beleidsveranderingen op worden gestuurd, ongeacht politieke machten die op dat moment aan de macht zijn. De aanpassingen zijn dan slechts aanpassingen van al bestaande institutionele en politieke patronen.

Voor gemeenten zou dit betekenen dat zij, omdat ze met allerlei al gevormde instituties en regelingen te maken hebben, dezelfde lijn blijven volgen die eerder al uitgezet was. Daardoor is de keuzevrijheid beperkt en zal er weinig verandering in beleid zijn ontstaan. Elk pad dat gelegd wordt, maakt het aantrekkelijk om de volgende stap ook op hetzelfde pad te nemen (Pierson 2006). Pierson maakt het nog sterker en zegt dat wanneer je erg ver op een pad bent, de opties om het beleid te veranderen worden gelimiteerd. Dit zou dus betekenen dat gemeentebesturen weinig keuze hebben in het bepalen van hun eigen beleid omdat de voorgaande ABW-lijnen al zo strak waren uitgezet.

Hier springt meteen een vraag uit: welke invloed hebben gemeentebesturen dan daadwerkelijk op de WWB? Bestaat deze keuzevrijheid wel, die ten grondslag ligt aan het beleid?

Wanneer er politieke keuzevrijheid zou bestaan en gemeenten hun eigen politieke belangen vorm zouden kunnen geven dan zal er verandering ontstaan in de uitvoering van de WWB dan in de uitvoering van de ABW. Ook onderling, tussen gemeenten zal de verandering dan groter zijn. Te verwachten is dat politieke partijen hun belangrijkste gedachtegoed meenemen in het vorm van het beleid, omdat zij die keuze hebben. De drie grootste partijen, ook binnen gemeenten zijn, zoals in de vorige paragraaf benoemd, de VVD, de PvdA en het CDA. Te verwachten is dat er binnen gemeenten liberaal, sociaaldemocratisch dan wel christendemocratisch beleid wordt uitgevoerd. De hoofdvraag van dit onderzoek gaat over het bestaan van padafhankelijkheid en politieke keuzevrijheid. De hoofdvraag van dit onderzoek is: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

In het volgende hoofdstuk, wordt de methodologie van dit onderzoek verantwoord en wordt beschreven hoe er geprobeerd is antwoord te vinden op de hoofdvraag.

3 Methodologie

3.1 Inleiding

Veel studies proberen de verzorgingsstaat te analyseren en te typeren door de uitgaven voor sociale zekerheid te vergelijken. Esping-Andersen (1990) geeft aan dat daarbij moet niet alleen moet gelet worden op hoeveel er wordt uitgegeven, maar ook waaraan. De verzorging kan niet alleen worden bekeken in de vorm van toelagen en kortingen, maar ook aan welke activiteiten men prioriteit stelt en op welke manieren deze activiteiten een rol spelen binnen de verzorgingsdriehoek, gezin, de staat en de markt. Esping-Andersen (1990) analyseert op basis van uitgaven van verzorgingsstaten welke prioriteiten zij stellen bij sociale voorzieningen. Op basis van die uitgaven en prioriteiten deelt hij de landen in, in verschillende verzorgingsstaat regimes.

De doelstelling van dit onderzoek is, te analyseren of er in de uitvoering van de WWB door gemeenten ook daadwerkelijk sprake is van keuzevrijheid. Voorheen was de bijstandswetgeving landelijk geregeld, waardoor gemeenten niet konden afwijken van deze regeling. Door de Wet werk en bijstand hebben gemeente zelf de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het beleid.

Als die keuzevrijheid bestaat hebben drie grote politieke partijen, het CDA, de VVD en de PvdA wel invloed op de uitvoering het beleid. In dit hoofdstuk wordt de methodologie en de methodologische keuzen van het onderzoek uiteengezet. Er wordt verantwoord welke gemeenten er in het onderzoek zijn opgenomen, welke meetmomenten en variabelen er zijn gebruikt en hoe er antwoord is geprobeerd te vinden op de hoofd- en deelvragen.

3.2 Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek is: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

Deze hoofdvraag zal beantwoord wordt met behulp van de deelvragen:

1. *Is er, wanneer de ABW wordt vergeleken met de WWB sprake van veranderingen binnen de uitvoering van het bijstandsbeleid?*
2. *Hebben de drie grote politieke partijen invloed gehad de verandering binnen de uitvoering van het WWB beleid?*
3. *Is de invloed van de verschillende politieke partijen op de uitvoering van het beleid zoals in de hypothesen voorspeld?*
4. *In hoeverre is er sprake van keuzevrijheid van gemeenten bij de uitvoering van de WWB?*
5. *Speelt padafhankelijkheid een rol bij de uitvoering van de WWB?*

3.3 Dataverzameling

Om de deelvragen te kunnen beantwoorden zijn gegevens over de uitvoering van de WWB en over de uitvoering van de ABW in gemeenten in Nederland gebruikt. De uitvoering van de WWB of ABW wordt gekoppeld aan het aantal stemmen dat de drie grote partijen, CDA, VVD en PvdA hebben gekregen in 1998 en 2002 en het aantal wethouders in 2002 dat de politieke partijen vertegenwoordigt. Analyse hiervan kan wellicht correlaties geven tussen de grootte van de politieke partij in een gemeente en de uitvoering van het bijstandsbeleid door gemeenten. Uit de analyse hiervan kan blijken of gemeenten politieke keuzevrijheid lijken te hebben of dat de uitvoering van het beleid tekenen van padafhankelijkheid laat zien.

Gegevens over de uitvoering van de ABW:

- Data over de uitvoering van de ABW zijn gevonden via de websites van het gemeenteloket van het ministerie SZW (gemeenteloket 2003^b) en het CBS (CBS 2006),
- Gegevens over het aantal werkzoekenden via het CWI (CWI 2002)
- Het inwonertal (CBS 2009^c) en het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen (CBS 2005) van de gemeenten via het CBS,
- De beroepsbevolking via de Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) (VNG 2003).
- Het aantal stemmen in 1998 voor politieke partijen via de website van het Reformatorisch dagblad (Reformatorisch dagblad 1998).

Gegevens over de uitvoering van de WWB:

- De data die zijn verzameld over de uitvoering van de WWB in 2006 zijn afkomstig van de kernkaart WWB van het ministerie van SZW (gemeenteloket 2003^a),
- Het aantal werkzoekenden van het CWI (CWI 2006),
- Het aantal inwoners en het aantal stemmen in 2002 voor politieke partijen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS 2003) .
- De grootte van de beroepsbevolking in 2006 van de benchmark WWB van de Vereniging voor Nederlandse gemeenten (VNG) (VNG 2008).

3.4 Analysevragen

De hoofdvraag zal beantwoord worden met behulp van de deelvragen:

1. *Is er, wanneer de ABW wordt vergeleken met de WWB sprake van veranderingen binnen de uitvoering van het bijstandsbeleid?*

De analysevragen die zijn gesteld om deze deelvraag te beantwoorden zijn:

- *Is er significante verandering in de beleidsuitvoering te zien tussen de WWB in 2006 en de ABW in 2002?*

Verandering wordt in dit onderzoek gedefinieerd als een significante afwijking van de uitvoering van het beleid. Verandering betekent dat in vergelijking met 2002, de uitvoering in 2006 is veranderd. Allereerst zal er een totaalbeeld worden geprobeerd te schetsen, met daarin de maxima, minima, gemiddelden en de standaardafwijking voor bedragen en aantallen bijstandsgerechtigden. Daardoor kan een eerste indruk worden gekregen van de veranderingen in het beleid.

Daarnaast wordt geprobeerd de data te normaliseren, door de data te transformeren naar z-scores. Een z-score is de afwijking van een afzonderlijke score ten opzichte van het gemiddelde van de groep (Field 2009). Door deze z-scores te analyseren met de Levene's test, door een eenzijdige ANOVA uit te voeren kan worden bekeken of de afwijkingen daadwerkelijk significant van elkaar verschillen. Een ANOVA (Analysis of Variance) is een test die groepsgemiddelden met elkaar vergelijkt. Bij een significant resultaat kan worden aangenomen dat de gemiddelden van de groepen daadwerkelijk verschillen. De Levene's test voert een ANOVA uit op de afwijkingen van de scores. Een significant resultaat hierbij toont aan dat de scores significant van elkaar verschillen. Hierdoor wordt duidelijk welke onderdelen van de WWB ten opzichte van de ABW zijn veranderd.

2. *Kunnen de drie grote politieke partijen de verandering in de uitvoering van het WWB duiden?*

De analysevragen die zijn gesteld om deze deelvraag te beantwoorden zijn:

- *Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal stemmen voor de drie grote partijen?*
- *Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal wethouders van de drie grote partijen?*

Met deze analysevragen wordt nagegaan of het aantal wethouders en het aantal stemmen voor de CDA, VVD en PvdA invloed heeft op de uitvoering van het beleid. Dit wordt nagegaan met de correlatietest van Pearson. Deze test is een gestandaardiseerde meting van de sterkte van de relatie tussen twee variabelen. De waarde kan lopen van -1 tot 1. -1 betekent een negatieve correlatie, 1 betekent een positieve correlatie (Field 2009). Alle correlaties worden tweezijdig getoetst omdat het niet duidelijk is of variabelen negatief of positief met elkaar correleren. Weliswaar zijn er hypothesen opgesteld over de richting (negatief= laag, en positief = hoog) die de uitvoering van het beleid zou kunnen hebben maar deze zijn niet vanzelfsprekend. Door de variabelen tweezijdig te toetsen kan in een later stadium de richting die de uitvoering van het WWB beleid heeft worden geduïd.

De deelvraag wordt positief beantwoord als er significante correlaties bestaan tussen het aantal stemmen en het aantal wethouders voor een politieke partij en de uitvoering van het beleid.

3. *Is de invloed van de verschillende politieke partijen op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?*

De analysevragen die worden gesteld om deze deelvraag te beantwoorden zijn:

- *Is de invloed van het aantal stemmen voor het CDA, de VVD en de PvdA op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?*
- *Is de invloed van het aantal wethouders van het CDA, de VVD en de PvdA op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?*
- *Is de verandering te duiden door de grootte van overige partijen?*
- *Kunnen overige politieke partijen de uitvoering van het beleid duiden?*

Of de invloed van de politieke partijen overeenkomt met de verwachtingen wordt beoordeeld aan de hand van het schema dat in hoofdstuk 2 in paragraaf 2.10.7. is opgesteld. Er wordt nagegaan in hoeverre de correlaties uit de Pearson correlatie test overeenkomen met de voorspellingen.

De invloed van het aantal wethouders op de uitvoering van het beleid wordt op dezelfde manier beoordeeld. Ook hier wordt het schema van hoofdstuk 2 gebruikt om de resultaten te analyseren.

Daarnaast wordt gekeken of partijen significant van elkaar verschillen in hun relatie tot de afhankelijke variabelen. Dit wordt gedaan met een ANOVA-toets. Met deze toets wordt er gekeken naar de interactie tussen

meerdere onafhankelijke variabelen (groepsindelingen) op een afhankelijke variabele. De meeteenheid is F. Deze is altijd positief. Een getal kleiner dan 1 betekent dat het resultaat niet significant is.

De analysevragen over de overige partijen zijn eigenlijk een toevoeging. Deze overige partijen kunnen ook een deel van de invloed van de drie grote partijen duiden. Wellicht is het zo dat als overige politieke partijen groot zijn in de gemeente er geen correlaties kunnen worden gevonden tussen het aantal stemmen en de uitvoering van het beleid. Deze partijen zijn dan eigenlijk 'storende' factoren bij het onderzoeken van de correlatie tussen de grote partijen en de uitvoering. In dit deel van de analyse worden de gemeenten waar de overige partijen groot of zeer groot zijn niet meegenomen in de analyse. Dit levert misschien resultaten op voor de correlatie tussen de grootte van de partijen en de uitvoering van het beleid. Daarnaast wordt voor een aantal van de overige partijen (de Socialistische Partij, de Staatkundig Gereformeerde Partij, GroenLinks, de Democraten '66 en de ChristenUnie) een Pearson correlatie test uitgevoerd. Met het betrekken van deze gegevens kan er van keuzevrijheid, als deze bestaat een completer beeld worden geschetst.

4. *In hoeverre is er sprake van keuzevrijheid van gemeenten bij de uitvoering van de WWB?*

Deze deelvraag is concluderend. Na een uitgebreid onderzoek van de data wordt geprobeerd de resultaten van de analysevragen die hierboven zijn gesteld worden geprobeerd te duiden. Keuzevrijheid zou betekenen dat de politieke partijen invloed hebben op het beleid. Verschillende toetsen zouden dan correlaties kunnen laten zien tussen de politieke partijen en de uitvoering van het beleid.

5. *Speelt padafhankelijkheid een rol bij de uitvoering van de WWB?*

Ook deze deelvraag is concluderend. Na het duiden van de resultaten van de data-analyse zullen uitspraken worden gedaan over of de data aanwijzingen geeft over het eventuele bestaan van padafhankelijkheid binnen de uitvoering van de WWB. Padafhankelijkheid zou betekenen dat er weinig of geen verandering is te zien tussen de uitvoering van de ABW en de uitvoering van de WWB. Daarnaast wordt er gekeken of padafhankelijkheid een rol speelt, door middel van het uitsluiten van aanwijzingen, die de keuzevrijheid zouden kunnen bevestigen. Als door de data-analyse blijkt dat er geen correlaties bestaan tussen de partijen en de uitvoering van de WWB, overige partijen ook niet correleren met de uitvoering van het beleid en het aantal wethouders van een politieke partij niet correleren met de uitvoering van het beleid, dan zou dit kunnen betekenen dat padafhankelijkheid een rol speelt.

3.5 Gegevens over de gemeenten

Nederland kent in 2009 441 gemeenten (CBS, 2009^b). Het aantal gemeenten waarvan het WWB is onderzocht op politieke invloeden en is opgenomen in het onderzoek is 391 (n=391). Gemeenten waar herindelingen (MinBZK 2005) zijn geweest in de periode van 1998 tot 2006 zijn niet meegenomen in de analyse. Dit omdat binnen gemeenten uitvoerders wellicht zijn gewisseld, gestopt of zijn samengevoegd met andere uitvoerders. Deze veranderingen vertekenen de analyse. De gemeenten die zijn opgenomen staan vermeld in bijlage 11. In een aantal gemeenten was het aantal langdurigheidstoelagen en bijzondere bijstand ontvangers zo klein dat zij deze gegevens, in verband met privacy niet wilden vrijgeven. De gegevens over deze regelingen zijn voor deze gemeenten niet in dit

onderzoek meegenomen. Dit vertekent de analyse op deze onderdelen wellicht. Op dit punt wordt kort teruggekomen in paragraaf 3.9, de betrouwbaarheid en validiteit.

3.6 Variabelen

Onderdelen van het bijstandsbeleid waarop de gemeenten hun keuzevrijheid kunnen laten gelden en die meegenomen worden in de analyse zijn de hieronder beschreven punten. Alle gebruikte variabelen zijn opgenomen in bijlage 1.

Als *afhankelijke variabelen* worden gebruikt:

2002	2006
Normbedrag	Normbedrag
Aantal bijstandsuitkeringen	Aantal bijstandsuitkeringen
Instroom	Instroom
Uitstroom	Uitstroom
	Aantal bijzondere bijstandsonvangers
	Uitgaven aan bijzondere bijstand
	Aantal re-integratietrajecten
	Uitgaven aan re-integratietrajecten
Aantal gesubsidieerde banen	Aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten
	Het aantal ontvangers van langdurigheidstoelage
	Uitgaven aan langdurigheidstoelage

5. Variabelen die op zijn genomen in het onderzoek

De data zijn gecontroleerd voor de gemeentegrootte, het aantal werkzoekenden, de beroepsbevolking en het aantal stemmen per gemeente. Hierdoor zijn relatieve waarden ontstaan die het vergelijken van de data van de gemeenten mogelijk maakt. De grootte van een gemeente (het aantal inwoners) bepaalt het aantal wethouders dat de gemeente heeft. Een grote stad zal daarom vaker, voor elk van de drie politieke partijen een wethouder aanwezig zijn. De beroepsbevolking is interessant omdat daarmee kan worden bepaald of het aantal werkzoekenden binnen een bepaalde gemeente groot of klein is. Het aantal werkzoekenden bepaalt voor een groot deel het aantal bijstandsonvangers, omdat juist deze groep recht heeft op bijstand.

De variabele normbedrag 2002 is gecorrigeerd voor inflatie. Met deze variabele is nog iets anders aan de hand. Het is namelijk gebaseerd op de uitgaven van het 25%-deel van de gemeenten. Dit is een voorschot van 25% van het Rijk aan gemeenten om bijstandsuitkeringen te organiseren (Tweede Kamer 2000). Helaas waren data over de totale uitgaven aan normbedragen niet beschikbaar. Dit bedrag is vermenigvuldigd met vier om deze vergelijkbaar te maken met de data uit 2006. Doordat deze variabele twee keer is omgerekend, voor inflatie en om het 100% van de uitgaven te maken kan het zijn dat deze niet meer vergelijkbaar is. Het is niet helemaal duidelijk of dit 25% deel ook echt 25% van de uitgaven uitmaakt. De bedragen van 2002 en die van 2006 lijken op het oog vergelijkbaar. In hoofdstuk vier wordt hierop teruggekomen.

Als *onafhankelijke variabelen* worden gebruikt:

- Het aantal stemmen op de partijen: PvdA, CDA en VVD in de gemeente.
- Het aantal wethouders dat de politieke partij in de gemeente vertegenwoordigt.

Wethouders zijn onderdeel van het dagelijks bestuur van een gemeente en voeren het beleid uit. Gegevens over het aantal stemmen en de wethouders van een politieke partij worden gebruikt om de correlaties tussen de grootte van een politieke partij in een gemeenten en de uitvoering van het beleid te analyseren. Deze kunnen wellicht inzicht geven in hoe deze stemmen en wethouders zich verhouden t.o.v. van de afhankelijke variabelen; de gebieden van beleid, die hierboven zijn beschreven.

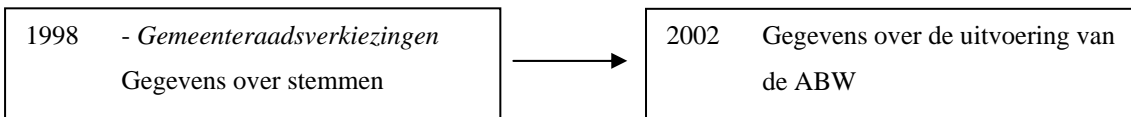
Als *controlevariabelen* worden gebruikt:

- Het aantal inwoners van de gemeente.
- De beroepsbevolking van de gemeente.
- Het aantal werkzoekenden dat ingeschreven staat bij het CWI en dus beroep kan doen op de bijstand.
- Het aantal stemmen per gemeente.

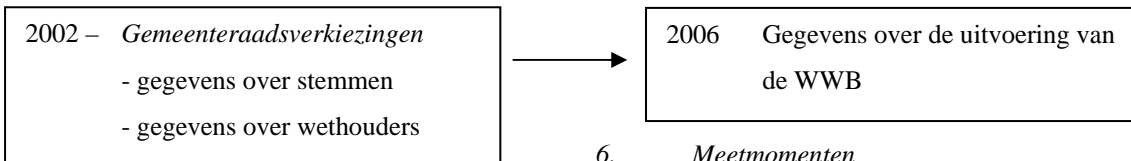
3.7 Meetmomenten

Het onderzoek is opgebouwd uit twee meetmomenten. Eén rond de uitvoering van de ABW. Bij dit meetmoment wordt het verband tussen de stemmen en het aantal wethouders van politieke partijen en de uitvoering van de ABW onderzocht. Bij het andere meetmoment wordt het verband tussen de stemmen en het aantal wethouders van politieke partijen en de uitvoering van de WWB onderzocht. De gegevens over de stemmen op de politieke partijen in 1998 per gemeente, worden gebruikt om de invloed van die stemmen op de uitvoering van de ABW in 2002 te onderzoeken. De stemmen op de politieke partijen in 2002 per gemeente, worden gebruikt om de invloed van de stemmen op de uitvoering van de WWB in 2006 te onderzoeken. De jaren 2002 en 2006 zijn beide het laatste jaar zijn van de regeringsperiode. Verondersteld wordt dat het beleid dan volledig geïmplementeerd is. De ideologische en politieke verschillen hebben zo de tijd gehad om zich uit te kristalliseren in de beleidsuitvoering. De beide stemmomenten worden meegenomen omdat in 2002 mogelijk de stemmen anders verdeeld zijn over de politieke partijen dan in 1998. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat de grootste politieke partij in een gemeente in 1998 de VVD was en in 2002 de PvdA. Daarnaast fungeert meetmoment 1 als vergelijkingspunt voor meetmoment 2. Door deze gegeven te vergelijken kan worden gezegd of de uitvoering significant van elkaar verschilt en of de correlaties voor de politieke partijen met de uitvoering van het beleid overeenkomen tussen de beide momenten.

Meetmoment 1

Meetmoment 2

6. *Meetmomenten*

3.8 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid is de mate waarin een meetinstrument ook bij herhaling hetzelfde zou meten (Field 2009). De betrouwbaarheid van het instrument is groot, omdat alle subjecten, de gemeenten worden meegenomen in het onderzoek. Een dergelijk onderzoek is ook herhaalbaar over bijvoorbeeld een paar jaar of in een andere vorm in een ander land.

Esping-Andersen (1990) geeft al aan dat het lastig is data te vergelijken, vooral als je te maken hebt met verschillende meetmomenten. Door de verschillende data vergelijkbaar te maken, door percentages te gebruiken voor het aantal bijstandsgerechtigden, de in- en uitstroom en het aantal stemmen worden de meetmomenten vergelijkbaar. De ABW en de WWB zijn wel verschillend, maar vergelijkbaar op de onderdelen, zoals de in- en uitstroom, het aantal bijstandsontvangers, het normbedrag, dat overigens is gecorrigeerd voor inflatie en het aantal gesubsidieerde banen. Bij het laatste onderdeel moet worden opgemerkt dat het aantal gesubsidieerde banen in 2002 geen deel uitmaakte van de WWB, maar deze gegevens kunnen wel als vergelijkingsgroep voor de WWB gelden.

De statistische betrouwbaarheidstest met Chronbach's alpha is niet gedaan. Er is weinig reden om te geloven dat de data onbetrouwbaar zijn, omdat deze gemeten en bijgehouden zijn door onderzoeksinstanties die secuur te werk gaan, bijvoorbeeld het ministerie, het CBS en het CWI. Deze overheidsinstanties hebben geen belang bij het uitgeven van onbetrouwbare data en willen het algemene belang ondersteunen. Alleen bij vragenlijsten, wanneer er door meerdere vragen één construct wordt gemeten kun je Chronbach's alpha berekenen (Field, 2009). Dit omdat je dan pas het vermoeden kunt hebben dat een variabele totaal niets meet en daardoor willekeurige resultaten oplevert.

Validiteit is de mate waarin het meetinstrument meet wat er bedoeld was te meten (Field 2009). In dit onderzoek worden als uitgangspunten de concepten padafhankelijkheid en keuzevrijheid gebruikt. Deze concepten worden gemeten door de grootte van politieke partijen binnen een gemeenten te koppelen aan de uitvoering van de WWB. Daarmee wordt wel gemeten wat er gemeten moet worden, of de invloed van de politieke politieke partij correleert met het daadwerkelijk uitgevoerde beleid. Echter, padafhankelijkheid wordt alleen getoetst door keuzevrijheid te onderzoeken. De validiteit is daardoor matig.

Er kan voor gemeenten met grote liberale partijen en correlaties met het liberalisme moeilijk worden gezegd of zij daadwerkelijk keuzevrijheid hebben of padafhankelijk zijn. De inrichting van de bijstand leek voorheen een liberale regeling, met hoge ingangseisen, middelen- en inkomenstoetsen en een focus op uitstroom van bijstandsgerechtigden (Noordam 1999). Gemeenten waar blijkt dat liberaal bijstandsbeleid wordt gevoerd kan daarom daar zelf voor hebben gekozen of het is verder gegaan op het liberale pad en dus padafhankelijkheid. Voor het liberale regime is dat onderscheid niet te maken.

Er zitten wat haken en ogen aan de grootte van een politieke partij te koppelen aan haar invloed in de gemeente. Dat een partij groot is, wil niet altijd zeggen dat zij daadwerkelijk invloed heeft op het bijstandsbeleid. Door verschillende belanghebbenden en coalities, is het mogelijk dat de invloed van de partijen gering is en de uitvoering een mengvorm is, met wellicht interactie-effecten.

Er kan niet worden gezegd of er daadwerkelijk keuzevrijheid of padafhankelijkheid wordt onderzocht. Daarvoor is een uitgebreider onderzoek nodig. Dit onderzoek geeft alleen inzicht en aanwijzingen tot het bestaan van keuzevrijheid of padafhankelijkheid.

Gegevens over langdurigheidstoelage en bijzondere bijstand zijn voor gemeenten waar deze heel klein waren niet meegenomen. Wegens privacyregelingen worden heel kleine waarden niet gegeven. Deze regelingen zijn voor deze gemeenten niet in dit onderzoek meegenomen. Dit vertekent de analyse op deze onderdelen wellicht, omdat in kleine gemeenten misschien anders wordt gestemd.

3.9 Uitleiding

In dit hoofdstuk werden de methodologische keuzen voor dit onderzoek onderbouwd. Deze keuzen hebben geleid tot een data-analyse die kan leiden tot de antwoorden op de gestelde onderzoeksvragen. In het volgende hoofdstuk zullen de resultaten van de data-analyse worden weergegeven. Leidend hierbij zijn de analysevragen die helpen om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

4 Resultaten

4.1 Inleiding

Om antwoorden te krijgen op de hoofdvraag, de verschillende deelvragen en de analysevragen is een data-analyse uitgevoerd met betrekking tot de gegevens over de uitvoering van de ABW in 2002 en de WWB in 2006. Daarnaast is het aantal stemmen voor politieke partijen in 1998 en 2002 en het aantal wethouders in 2002 dat de politieke partij binnen de gemeente vertegenwoordigt meegenomen. Analyse hiervan kan wellicht correlaties weergeven tussen de politieke kleur van een gemeente en de uitvoering van het bijstandsbeleid door gemeenten. Daaruit kunnen correlaties zichtbaar worden en kan blijken of de uitvoering van het beleid tekenen van padafhankelijkheid of juist keuzevrijheid laat zien.

In het onderzoek zijn 391 (n=391) gemeenten opgenomen. In dit hoofdstuk worden de antwoorden op de analysevragen weergegeven. In de conclusies, in hoofdstuk 5, zullen dan uiteindelijk de hoofdvraag en de deelvragen worden beantwoord.

4.2 Verandering tussen de ABW en de WWB?

Een van de doelen van het nieuwe WWB beleid was gemeenten meer financiële verantwoordelijkheid geven over de uitvoering van de bijstand binnen de gemeenten. De gedachte hierachter is dat de afzonderlijke gemeenten op deze manier meer maatwerk kunnen leveren aan hun burgers en dat die gemeenten meer keuzevrijheid hebben in het bepalen van hun eigen beleid. Esping-Andersen (1990) denkt dat deze politieke keuzevrijheid beperkt is. Deze veranderingen zullen, volgens hem alleen leiden tot een aanpassingen van het beleid binnen het bestaande regime en niet tot een totaal andere beleidsuitvoering die behoort tot een ander regime. Veronderstelt mag worden dat in de uitvoering van de WWB geen of weinig veranderingen te zien zal zijn en deze verandering niet kunnen worden herleid naar de invloed van 'zittende' politieke partijen. De veronderstelling is, dat als padafhankelijkheid bestaat er weinig verandering te zien is in de uitvoering van de WWB.

Om te bekijken of er verandering is opgetreden door de WWB is de Levene's test gebruikt. Deze test kan uitwijzen of de varianties van de twee meetmomenten verschillend zijn. De gegevens van 2002 en 2006 voor:

- Bijstands-aantal
- Instroom
- Uitstroom
- Normbedrag
- Gesubsidieerde arbeid

zijn getransformeerd ten opzichte van het gemiddelde, naar z-scores. De uitvoer van de Levene's test staat in bijlage 2. Het blijkt dat deze veranderingen significant zijn bij de uitstroom, $F(1,554)=5.89$, $p < 0.05$, het aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten, $F(1,564) = 27.66$, $p < 0.001$ en het normbedrag, $F(1,564)=7,88$, $p < .005$. Op het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom is geen significante verandering opgetreden.

4.3 Drie grote partijen duiden de verandering?

Als politieke keuzevrijheid binnen de WWB bestaat, dan kan deze wellicht worden geduid door relatie tussen de politieke partijen en de uitvoering van het beleid. Het aantal stemmen en het aantal wethouders van een partij kan aangeven hoe groot een politieke partij in een gemeente is. Wanneer een partij in een gemeente groot is zal zij meer invloed hebben op het beleid dan een kleine politiek partij. Als de data-analyse deze correlaties zou laten zien, is dat misschien een aanwijzing dat politieke keuzen wel degelijk de uitvoering van het beleid bepalen en dat de uitvoering niet padafhankelijk is.

4.3.1 Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal stemmen voor de drie grote partijen?

Als politieke keuzevrijheid bestaat dan kunnen politieke partijen binnen een gemeente een groot deel van de uitvoering van de bijstand bepalen. Wanneer de politieke partij daadwerkelijk haar richting aan het beleid geeft, dan bestaan er wellicht correlaties tussen de grootte van een politieke partij binnen een gemeente en de uitvoering van de WWB. Ook het aantal wethouders, dat binnen een gemeente een politieke partij vertegenwoordigt, kan van invloed zijn op de uitvoering. Zij geven het beleid immers vorm. Om dit te onderzoeken worden de verschillende onafhankelijke variabelen, het aantal wethouders en de stemmen voor het CDA, de PvdA en de VVD in verband gebracht met de data over de uitvoering van de WWB. De resultaten kunnen dan laten zien of er correlaties bestaan, of deze significant zijn en welke richting deze correlaties op gaan.

Totaalbeeld

Er zijn vijf variabelen die vergelijkbaar zijn in 2002 en 2006, dat zijn de aantallen bijstandsgerechtigden, de instroom, de uitstroom, het normbedrag en het aantal gesubsidieerde banen. Zoals eerder aangegeven lijkt het normbedrag in 2002 vergelijkbaar met het normbedrag in 2006, maar door de vele omrekeningen kunnen er vertekeningen in het bedrag zijn ontstaan.

In bijlage 3 staat de beschrijving van de afzonderlijke variabelen. Hieraan is te zien dat het aantal bijstandsuitkeringen in 2002 gemiddeld hoger was dan in 2006. Ook de standaardafwijking in 2002 is groter. Voor de instroom geldt dat de gemiddelden bijna hetzelfde zijn, de standaardafwijking is in 2002 kleiner dan in 2006. Dat betekent dat de waarden dichterbij het gemiddelde zijn geclusterd. De gemiddelde uitstroom van het aantal bijstandsgerechtigden ligt in 2006 hoger dan in 2002. De standaardafwijking is echter in 2002 veel groter. Dat betekent dat de waarden verder uit elkaar liggen. Dat betekent over het algemeen dat in sommige gemeenten de uitstroom groter is geworden dan in 2002 en in sommige gemeenten de uitstroom kleiner is geworden. Het aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten is in 2002 gemiddeld veel groter dan in 2006. De standaardafwijking is in 2002 ook veel groter dan in 2006. Dat betekent dat in 2006 de aantallen re-integratietrajecten veel dichterbij elkaar liggen. Het gemiddelde normbedrag lijkt in beide jaren op elkaar. De standaardafwijking in 2002 is wel veel groter dan in 2006. Dat betekent dat in 2002 de normbedragen verder uit elkaar liggen dan in 2006.

2002-2006

Om de verandering binnen het WWB beleid te duiden, zijn de aantalen en bedragen van 2006 van de aantallen en bedragen in 2002 afgetrokken. Dit maakt dat kan worden vergeleken per gemeente of de aantallen en

bedragen zijn toegenomen of afgenomen. Op de waarden die daaruit kwamen, een positief of een negatief getal, is de correlatietest van Pearson toegepast. Daarmee kan worden gekeken of de afname of toename in correlatie zijn met het aantal stemmen voor een politieke partij.

Een aantal voorwaarden van de Pearson-correlatie test is dat de distributie van de data normaal is en van op zijn minst interval niveau. Aan beide voorwaarden is voldaan. Daarnaast is Pearson een goede test, voor deze analysevraag omdat deze de richting van de correlatie aangeeft. In deze test is de uitkomst van de waarden 2006 – de waarden 2002 in verband gebracht met de grootte van de partijen binnen de gemeenten.

De verandering in het beleid levert significante correlaties op voor het aantal stemmen voor de PvdA en voor het aantal stemmen voor de VVD, deze correlatiematrix is opgenomen in bijlage 4. Bij het normbedrag en de in- en uitstroom levert dit geen significante correlaties op. Om de data te interpreteren is enige uitleg nodig omdat we met dubbele negatieve en positieve waarden te maken hebben, voor het verschil en voor de correlatie. Een negatief verschil betekent dat het aantal of het bedrag is toegenomen. Deze uitleg staat samengevat in het onderstaande tabel.

2006	-	2002	Vershil
Groot/veel	-	Klein/weinig	Positief
Klein/weinig	-	Groot/veel	Negatief

7. Uitleg verschiltoets ABW 2002 – WWB 2006

Het aantal stemmen voor de VVD correleert zwak negatief met het verschil in het aantal bijstandsuitkeringen, $r(374) = -.164$, $p < 0.01$. Dat betekent dat de grootte van de VVD als politieke partij invloed heeft op het verschil tussen het aantal bijstandsuitkeringen in 2002 en 2006. De correlatie is negatief, dat betekent dat in de gemeenten waar de VVD groot is het aantal bijstandsuitkeringen is afgenomen.

Het aantal stemmen voor het CDA correleert zwak met het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen, $r(266) = -.122$, $p < 0.05$. Daaruit blijkt dat er in de periode van 2002 tot 2006 een afname van het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen was in gemeenten waar het CDA veel stemmen kreeg.

Het aantal stemmen voor de PvdA in 2002 correleert gemiddeld met het verschil in aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen, $r(264) = -.290$, $p < 0.01$. Dat betekent dat als er meer PvdA stemmen in een gemeente zijn dat het verschil negatief is en er dus een afname van het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen is.

2002

In 2002 was de ‘nieuwe algemene bijstandswet’ van kracht. Binnen die wet had de gemeente al op een aantal fronten vrijheid in de beleidsuitvoering, gemeenten hadden bijvoorbeeld de bevoegdheid om het recht op bijstand vast te stellen, zij konden voor het eerst ook de bijstandsuitkering beëindigen en tijdelijke ontheffingen of sancties opleggen (Noordam 1999). Daarnaast werden ID- en WIW-banen door de gemeenten ingezet om bijstandsgerechtigden aan een baan te helpen, deze waren echter geen onderdeel van de ABW. Gemeenten kunnen zelf kiezen of zij de oude ID- en WIW-regeling willen voortzetten of dat zij nieuwe re-integratietrajecten wilden inzetten. De aantallen ID- en WIW-banen van 2002 dienen als vergelijkingsgroep voor het aantal gesubsidieerde banen in 2006.

De significante correlaties tussen het aantal stemmen in 1998 en het uitgevoerde beleid in 2002 staan in model 8. De totale correlatiematrixen van alle correlaties (ook die niet significant zijn) staan in bijlage 5.

2002	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsuitkeringen	$r(213) = -.348, p < 0.01$	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Instroom	$r(212) = -.182, p < 0.01$	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Uitstroom	$r(212) = .197, p < 0.01$	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Normbedrag	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal gesubsidieerde banen	Geen significante correlaties	$r(210) = -.292, p < 0.01$	$r(210) = .283, p < 0.01$

8. *Correlaties tussen aantal stemmen 1998 en het uitgevoerde beleid in 2002*

Uit de Pearson test blijkt dat er enkele significante correlaties te ontdekken zijn tussen de stemmen op de politieke partijen in 1998 en de onderdelen van het beleid. Het aantal stemmen voor het CDA correleert gemiddeld met het aantal bijstandsuitkeringen, zwak met de instroom en de uitstroom uit de bijstand. Dit betekent dat als er meer CDA stemmen zijn dat het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom dan kleiner wordt en de uitstroom groter.

De PvdA en de VVD correleren met het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen. De PvdA gemiddeld positief en de VVD gemiddeld negatief. Dat betekent dat als er meer PvdA stemmen zijn in de gemeente er veel gesubsidieerde arbeid is. Als het aantal VVD stemmen hoog is in een gemeente dan neemt het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen af.

2006

Bij het in verband brengen van het aantal stemmen van de drie grote partijen en de uitvoering van het WWB beleid in 2006 zijn er ook significantie correlaties gevonden. De correlaties lijken een deel van de verandering in de WWB uitvoering te duiden. Hieronder staat het model met de significante correlaties van het aantal stemmen in 2002 en de uitvoering van het beleid in 2006. De totale correlatiematrixen van alle correlaties (ook die niet significant zijn) staan in bijlage 6.

2006	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsontvangers	$r(377) = -.295, p < 0.01$	$r(377) = .112, p < 0.05$	$r(371) = .216, p < 0.01$
Bijstandinstroom	$r(376) = -.168, p < 0.01$	$r(376) = .103, p < 0.05$	$r(370) = .140, p < 0.01$
Bijstandsuitstroom	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gemiddeld normbedrag	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	$r(274) = .124, p < 0.05$
Aantal bijzondere bijstandsontvangers	$r(375) = .114, p < 0.05$	Geen significante correlaties	$r(369) = -.144, p < 0.01$
Gemiddeld bedrag bijzondere bijstand	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal re-integratietrajecten	$r(264) = .197, p < 0.01$	$r(364) = -.143, p < 0.05$	Geen significante correlaties

Uitgaven re-integratie	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	r(286)= .162, p <0.01
Gesubsidieerde arbeid	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal langdurigheidstoelagen	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gemiddeld bedrag langdurigheidstoelag	R(276)= .147, p < 0.05	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties

9. *Correlaties tussen aantal stemmen in 2002 en het uitgevoerde beleid in 2006*

4.3.2 Is de verandering in het beleid te duiden door het aantal wethouders van de drie grote partijen?

Er zijn twee significante correlaties te ontdekken tussen het aantal wethouders van de drie grote partijen in een gemeente en de uitvoering van de WWB. Het aantal wethouders dat het CDA vertegenwoordigt correleert niet met het aantal wethouders. Het aantal wethouders dat binnen een gemeente de VVD vertegenwoordigt correleert niet met de uitvoering van het beleid. Het aantal PvdA-wethouders in de gemeente correleert zwak met het aantal bijstandsuitkeringen. Daarnaast correleert het aantal wethouders van de PvdA met de hoogte van het normbedrag. Dat betekent, des te meer wethouders voor de PvdA in de gemeenten des te hoger is het aantal bijstandsuitkeringen en de hoogte van het normbedrag. De correlatiematrixen zijn opgenomen in bijlage 7.

2006	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsuitkeringen	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	r(376)= .180, p <0.01
Hoogte normbedrag	Geen significante Correlaties	Geen significante Correlaties	r(149)= .180, p <0.05
Overige variabelen	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties

10. *Correlaties tussen het aantal wethouders van een politiek partij in 2002 en het gevoerde beleid in 2006*

4.4 Is de invloed van de politieke partijen zoals verwacht?

Aan de hand van de literatuur zijn in hoofdstuk 2 hypothesen gesteld over de richting die de uitvoering van het beleid door de sociaaldemocratische, christendemocratische en liberale partijen zou kunnen aannemen. Aan de hand van de uitkomsten van de testen kunnen deze hypothesen worden getoetst en vergeleken worden met de literatuur. Hieronder volgt het model met de hypothesen over de richting van de uitvoering van het beleid.

4.4.1 Is de invloed van het aantal stemmen voor het CDA, de VVD en de PvdA op de onderdelen van het beleid zoals verwacht?

2002

Hier lijkt de invloed van de partijen overeen te komen met de hypothesen. De invloed van de partijen komt ook overeen met de opzet van 'de nieuwe algemene bijstandswet' waarin de gemeenten verondersteld worden meer beleidsvrijheid te hebben. Voor het aantal bijstandsgerechtigden en de instroom, gecorreleerd met het aantal

stemmen voor het CDA is de correlatie negatief, terwijl dit gemiddeld voorspeld was (deze zijn in onderstaand tabel dikgedrukt). De term gemiddeld is achteraf gezien ongelukkig gekozen. Een correlatie is positief of negatief en neemt geen gemiddeld score aan. Daarom is de hypothese 'gemiddeld' niet te toetsen. De dikgedrukte correlaties komen niet overeen met de hypothesen, maar spreken deze ook niet tegen.

2002	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsuitkeringen	r(213)= -.348, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Instroom	r(212)= -.182, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Uitstroom	r(212)= .197, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Normbedrag	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal gesubsidieerde banen	Geen significante correlaties	r(210)=-.292, p <0.01	r(210)=.283, p <0.01

11. Uitkomsten hypothesen en richting van het beleid

2006

Opvallend is dat de hypothesen over de invloed van de PvdA lijken te kloppen en dat bij het CDA en de VVD deze correlaties niet overeenkomen met de verwachte uitkomsten. Op basis van de literatuur konden sommige hypothesen moeilijk worden geformuleerd. Deze hypothesen konden veel gevallen twee kanten opgaan. In de conclusies wordt hier verder op ingegaan.

Bij de variabelen: bedrag bijzondere bijstand, uitstroom, gesubsidieerde arbeid en aantal langdurigheidstoeslagen komen geen significante correlaties voor. Dit kan wellicht veroorzaakt worden door interactie-effecten (daarop wordt verder gegaan in paragraaf 4.6), het kan ook betekenen dat de partijen op deze punten geen invloed hebben of dat een aantal van deze variabelen een natuurlijk evenwicht hebben en nauwelijks door beleid zijn te beïnvloeden.

De dikgedrukte correlaties zijn correlaties die niet overeenkomen met de richting die verondersteld waren.

2006	CDA		VVD		PvdA	
	Verwachte correlatie	Daadwerkelijke correlatie	Verwachte correlatie	Daadwerkelijke correlatie	Verwachte correlatie	Daadwerkelijke correlatie
Aantal bijstandsuitkeringen	Gemiddeld	r(377)=-.295, p <0.01	Laag	r(377)=.112, p <0.05	Hoog	r(371)=.216, p <0.01
Instroom	Gemiddeld	r(376)=-.168, p <0.01	Laag	r(376)=.103, p <0.05	Hoog	r(370)=.140, p <0.01
Uitstroom	Hoog	Geen significante correlaties	Hoog	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties
Normbedrag	Gemiddeld	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	r(274)=.124, p <0.05

Aantal bijzondere bijstand	Laag	r(375)=.114, p <0.05	Hoog	Geen significante correlaties	Laag	r(369)=-.144, p <0.01
Bedrag bijzondere bijstand	Hoog	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	Geen significante correlaties
Aantal re-integratietrajecten	Gemiddeld	r(264)=.197, p <0.01	Hoog	r(364)=-.143, p <0.05	Laag	Geen significante correlaties
Uitgaven aan reïntegratie	Laag	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	r(286)=.162, p <0.01
Gesubsidieerde arbeid	Laag	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	Geen significante correlaties
Aantal langdurigheids toeslagen	Laag	Geen significante correlaties	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	Geen significante correlaties
Bedrag Langdurigheid toeslag	Laag	R(276)=.147, p <0.05	Laag	Geen significante correlaties	Hoog	Geen significante correlaties

12. Uitkomsten hypothesen en de richting van het beleid

De correlaties die zowel in 2002 als in 2006 te zien zijn, corresponderen met elkaar en geven wijzen dezelfde richting uit. Zo is bijvoorbeeld het CDA in 2002 negatief gecorreleerd met het aantal bijstandsgerechtigden en zien we in 2006 ook een negatieve correlatie met het aantal bijstandsgerechtigden. Dit betekent dat de grootte van de politieke partijen dezelfde invloed op de uitvoering van het beleid blijven hebben.

4.4.2 Is de invloed van het aantal wethouders van het CDA, de VVD en de PvdA op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?

De correlatiematrix van de correlaties tussen het aantal wethouders en de uitvoering van het beleid staat in bijlage 7. De correlaties van het aantal stemmen in 2006 en de correlaties met het aantal wethouders in 2006 komen overeen voor de PvdA. Te verwachten is, dat wanneer de PvdA veel wethouders in een gemeente heeft het aantal bijstandsuitkeringen en het normbedrag hoog zijn.

2006	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsuitkeringen	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	r(376)=.180, p <0.01
Hoogte normbedrag	Geen significante Correlaties	Geen significante Correlaties	r(149)=.180, p <0.05
Overige variabelen	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties

4.4.3 Is de verandering te duiden door de grootte van overige partijen?

De invloed van de overige partijen in een gemeente kan voor een deel de invloed van de drie grote partijen ‘verstoren’, bijvoorbeeld doordat zij ook een groot aandeel hebben in de uitvoering van het beleid. Daarnaast kan het

zo zijn dat een overige partij in een gemeente groter is dan een van de drie partijen die in dit onderzoek onder de loep worden genomen. Hierdoor kan het zijn dat correlaties over het hoofd worden gezien. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op de correlaties die andere partijen in de gemeente hebben op de uitvoering van de WWB. Daarnaast wordt gekeken of een andere partij, naast de drie partijen in dit onderzoek de correlatie zouden kunnen verstoren. De correlatiematrix voor de correlaties tussen de drie grote partijen, gecorrigeerd voor gemeenten waar de overige partijen groot of zeer groot zijn, staat in bijlage 8.

Wanneer in de dataset de gemeenten waar overige partijen groot en zeer groot zijn worden uitgesloten van analyse zien we correlaties, zoals in onderstaand tabel.

2006	CDA	VVD	PvdA
Aantal bijstandsontvangers	R(223)=-.381, p < .01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Bijstandinstroom	R(223)=-.229, p <.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal bijzondere bijstandsontvangers	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	R(223)=-.139, p <.05
Aantal re-integratietrajecten	R(159)=-.188, p < .05	R(159)=-.255, p <.01	Geen significante correlaties

13. Correlaties tussen grote partijen en de uitvoering van het beleid, gecorrigeerd voor gemeenten waar overige partijen veel stemmen hebben

Over het algemeen is te zien dat het aantal correlaties is afgenomen. Dit doet opnieuw vermoeden dat interactie-effecten een rol lijken te spelen. De correlaties voor het CDA met het aantal bijstanduitkeringen en de bijstandsuitstroom zijn sterker geworden. Het aantal bijstandsuitkeringen heeft nu zelfs een gemiddeld verband met het aantal stemmen voor het CDA. Voor het aantal re-integratietrajecten is de correlatie kleiner geworden. Voor het aantal re-integratietrajecten van de VVD is de correlatie ook sterker geworden. Voor de PvdA is de correlatie met het aantal bijzondere bijstandsontvangers verminderd. De richting van de correlaties is overal hetzelfde gebleven.

4.4.4 Kunnen overige politieke partijen de uitvoering van het beleid duiden?

Waar in paragraaf 4.4.3. de categorie overige partijen als geheel werd uitgesloten van de analyse, neem ik bij dit onderdeel deel veel voorkomende overige partijen. De overige politieke partijen die meegenomen zijn in het onderzoek correleren ook met de uitvoering van het beleid. In bijlage 10 zijn de correlaties opgesomd in een tabel, daarnaast zijn correlatiematrixen opgenomen met alle correlaties die de partijen hebben met de uitvoering van de WWB. Hieronder staat een korte schematische versie van die correlatiematrixen.

2006	D66	ChristenUnie	Groenlinks	SP	SGP
Aantal bijstandsontvangers	r(179)=-.167, p <0.05	r(130)=-.390, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	R(68)=-.291, p <0.05
Bijstandinstroom	Geen significante Correlaties	r(130)=-.262, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties

Gemiddeld bedrag bijzondere bijstand	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	R(68)=.292, p <0.05
Aantal re-integratietrajecten	r(141)=-.196, p < 0.05	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gesubsidieerde arbeid	r(141)=.179, p <0.05	Geen significante correlaties	R(134)=.222, p<0.05	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal langdurigheidstoelagen	Geen significante correlaties	R(95)=-.215, p <0.05	Geen significante correlaties	R(44) =-.359, p <0.05	Geen significante correlaties

14. Het aantal stemmen voor overige partijen en de uitvoering van het beleid in 2006

4.5 Interactie-effecten tussen de partijen

Zoals in de vorige paragrafen te lezen is lijken interactie-effecten een rol te spelen in dit onderzoek. Met de meervoudige ANOVA (Analysis of Variance) kan het effect van meerdere onafhankelijke variabele op één afhankelijke variabele getoetst worden. Aan de voorwaarde van ANOVA, de varianties moeten homogeen zijn is niet voldaan. De Levene's is significant voor alle ANOVA-tests, de p-waarde (.000) is kleiner dan alpha (.05). Het lijkt hierdoor alsof er niet aan de voorwaarde is voldaan. Echter, de ANOVA is robuust tegen schending van deze voorwaarde wanneer de groepen groot zijn. Dit is het geval. De tabellen van de ANOVA-toetsen zijn opgenomen in bijlage 9. Voor de ANOVA toets is het noodzakelijk om variabelen in klassen in te delen, dus alle stemmen zijn ingedeeld in klassen van zeer laag tot zeer hoog (een 5-puntsschaal). Dit levert echter wel moeilijkheden op bij het interpreteren van de interactie-effecten grafieken.

Aantal bijstandsuitkeringen

Het interactie-effect van het CDA en de PvdA op het aantal bijstanduitkeringen is significant. $F(16,268)=1,914, p <0.05$. De gemiddelden van de twee partijen zijn significant verschillend. Het interpreteren van de grafiek van het interactie-effect vertelt dat wanneer het aantal stemmen voor het CDA zeer laag is en het aantal stemmen voor de PvdA hoog, dan is het aantal bijstanduitkeringen hoog. Wanneer het aantal stemmen voor het CDA toeneemt en het aantal PvdA stemmen af, dan is het aantal bijstandsuitkeringen gemiddeld.

Instream

Het interactie-effect van het CDA en de PvdA op de instroom is significant. $F(16,267)=1,826, p <0.05$. De gemiddelden van de twee partijen zijn significant verschillend. Het interpreteren van de grafiek van het interactie-effect vertelt dat wanneer het aantal stemmen voor het CDA zeer laag is en het aantal stemmen voor de PvdA hoog, dan is de instroom hoog. Wanneer het aantal stemmen voor het CDA toeneemt en het aantal PvdA stemmen af, dan is de instroom gemiddeld.

Uitstroom

Het interactie-effect van het CDA en de VVD, en drie partijen samen zijn significant. Voor het interactie-effect tussen het CDA en de VVD geldt $F(16, 167)=2,247$, $p < 0.005$. Het interpreteren van de grafiek van het interactie-effect vertelt dat als het aantal stemmen op het CDA zeer laag is en de VVD groot, dat de uitstroom dan hoog is. Binnen de rest van de klassen van de VVD en het CDA blijft de uitstroom gemiddeld.

Voor het interactie-effect voor de drie partijen geldt $F(42,267)=1,506$, $p < 0.05$. Het interactie-effect is niet in een grafiek getekend, interpretatie ervan is problematisch en kan wellicht tot verkeerde conclusies leiden.

Normbedrag

Er is een interactie-effect tussen het CDA en de VVD. Voor dit effect geldt $F(16,180)= 2,102$, $p < 0.01$. Dat betekent dat de groepen significant verschillen. Daarnaast is het interactie-effect voor de drie partijen voor het normbedrag significant. Hier geldt dat $F(34,180)=2,129$, $p < 0.001$. Het interpreteren van de grafiek van het interactie-effect vertelt dat wanneer het aantal VVD stemmen zeer laag is en het aantal CDA stemmen zeer hoog, het normbedrag heel hoog is. Wanneer het aantal CDA stemmen laag is en het aantal VVD stemmen zeer hoog, dan is het normbedrag gemiddeld.

Het interactie-effect voor de drie partijen is niet in een grafiek getekend, interpretatie ervan is problematisch en kan wellicht tot verkeerde conclusies leiden.

Hoogte bijzondere bijstand

Er is echter een interactie effect tussen het CDA en de VVD. Hier geldt $F(16,267) = 1,773$, $p < 0.05$. Bij het interpreteren van de grafiek lijkt het interactie-effect alle kanten op te gaan. Zowel bij veel stemmen als bij weinig stemmen voor de VVD en het CDA is de hoogte van de bijzondere bijstand gemiddeld. Dit effect lijkt niet te verklaren.

Gemiddeld bedrag aan re-integratie

Het interactie-effect voor de drie partijen is niet in een grafiek getekend, interpretatie ervan is problematisch en kan wellicht tot verkeerde conclusies leiden. Hier geldt dat $F(37,190)=2,034$, $p < 0.001$. Dit betekent dat de groepen significant van elkaar verschillen.

4.6 Uitleiding

De drie grote partijen lijken een deel van de uitvoering van het WWB te duiden. De uitvoering van het beleid van het CDA en de VVD is echter niet in de richting die op basis van de literatuur zou kunnen verwachten. De grootte van de PvdA in de gemeenten en de waargenomen correlaties komen wel overeen met de gestelde hypothesen.

Aan de hand van de waargenomen correlaties zijn verschillende conclusies te trekken. Die conclusies worden in het volgende, afsluitende hoofdstuk beschreven.

5 Conclusie en discussie

Verzorgingsstaatregimes verschillen in zeer hoge mate van elkaar beschrijft Esping-Andersen (1990). Esping-Andersen typeert de verzorgingsstatenregimes als liberaal, sociaaldemocratisch en conservatief. Het conservatieve regime wordt in Nederland door de christendemocratische partijen vertegenwoordigd. Esping-Andersen beschrijft dat deze verzorgingsstatenregimes een zeer bepalende invloed hebben op het sociale beleid. Wanneer binnen deze regimes institutionele en politieke karakteristieken eenmaal zijn gevormd blijven verzorgingsstaten ongeacht politieke keuzen toebehoren aan hetzelfde regime. Hij noemt dit verschijnsel padafhankelijkheid. Wanneer de vorming en de uitvoering van sociaal beleid padafhankelijk is kunnen aanpassingen worden gemaakt, maar het sociale beleid zal nooit in die mate veranderen dat het geheel te typeren als een ander regime (Esping-Andersen 1999). Andere wetenschappers beweren dat politieke keuzen het beleid wel zo dusdanig kunnen bepalen, dat deze tot een ander regime gerekend moet worden.

In dit onderzoek is keuzevrijheid binnen de uitvoering van WWB beleid in gemeenten onderzocht. Daarnaast is gezocht naar aanwijzingen die er op wijzen dat de beleidsuitvoering wel degelijk door politieke keuzevrijheid wordt beïnvloed. Er is onderzocht of de grootste politieke partij in een gemeente met de nieuw verworven keuzevrijheid een ideologische stempel kan drukken op de uitvoering van het WWB.

Kritische reflectie op de methodologie

In dit onderzoek is er sprake van multicollineariteit. Dit betekent dat er correlaties zijn tussen onafhankelijke variabelen. Dit was in dit onderzoek niet onoverkoombaar. Het aantal stemmen binnen een gemeenten is namelijk verdeeld over het aantal partijen. Is een van de partijen groot, dan is de andere klein. Multicollineariteit kan het moeilijk maken om te analyseren wat het belang is van de individuele onafhankelijke variabele op een afhankelijke variabele. In 1998 was correleert het aantal PvdA stemmen met het aantal CDA stemmen. Als een van beide partijen groot is dan is de andere partij klein. Ook in 2002 is deze correlatie te zien. Daarnaast zien we ook dat het aantal CDA stemmen correleert met het aantal VVD stemmen. Hoewel het aantal stemmen voor een partij is gecorrigeerd voor het totaal aantal stemmen, door het percentage te nemen, kan het zijn dat deze multicollineariteit de resultaten vertroebelt.

Bij het stellen van de hypothesen was 'gemiddeld' een slechte categorie, deze was niet toetsbaar. Een correlatiecoëfficiënt geeft namelijk alleen een positieve of een negatieve correlatie aan. Gemiddeld is daarom niet met een correlatie uit te drukken. Op basis van de literatuur konden in veel gevallen hypothesen niet eenduidig worden geformuleerd. Er moest echter wel een keuze worden gemaakt om de resultaten te kunnen interpreteren. Aan de andere kant maken deze typeren het ook lastig de resultaten te interpreteren. Wanneer een correlatie niet overeen blijkt te komen met de hypothese, kan het zijn dat het resultaat daadwerkelijk niet in overeenstemming is met de ideologie van de partij. Het kan ook betekenen dat de literatuur verkeerd is geïnterpreteerd en dat de resultaten wel degelijk blijken te geven van het bestaan van een beleidsuitvoering op basis van de ideologie van een partij.

Ondanks dat er veel haken en ogen zitten aan het onderzoek, laat de data-analyse significante correlaties zien. Doordat ook een aantal van de correlaties overeenkomen met in de literatuur veronderstelde richting van beleid lijken de uitkomsten voor een relevant.

Antwoorden op deelvragen

Is er sprake van verandering in de uitvoering van het bijstandsbeleid onder WWB, in vergelijking met de ABW?

In het theoretisch kader is besproken waarom de AWB aan vervanging toe was en welke elementen ervoor hebben gezorgd dat het WWB beleid een activerende vorm heeft gekregen. In het beleid wordt de nadruk gelegd op het principe 'werk boven inkomen'. Heersende ideeën over het belang van deze activering en de positieve invloed daarvan op de bijstandsgerechtigden lijken de prioriteiten van gemeenten binnen de uitvoering van de WWB voor een deel te bepalen.

Gemiddeld is onder de gemeenten het aantal bijstandsgerechtigden verminderd en is de uitstroom significant hoger. Echter, bij het testen of de uitvoering van het beleid daadwerkelijk significant is veranderd, gaat dit alleen op voor de uitstroom, het normbedrag en het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen. Hoewel de gemiddelde aantallen bijstandsgerechtigden en de instroom zijn verminderd zijn deze tussen 2002 en 2006 niet significant veranderd. De invloed van de drie grote politieke partijen op het aantal bijstandsgerechtigden en de instroom in de bijstand is wel voor elke afzonderlijke partij significant. Hier zien dat in gemeenten waar het CDA groot is het aantal bijstandskeringen en de instroom minder dan gemiddeld is. In gemeenten waar de VVD en de PvdA groot zijn is er sprake van een toename ten opzichte van het gemiddelde. Op basis van de WWB is het aantal mensen dat instroom in een bijstandsuitkering over alle gemeenten niet toe- of afgenomen, maar binnen gemeenten, onder invloed van de politieke partij wel toe- of afgenomen.

De uitstroom, het aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten en het normbedrag zijn wel veranderd. We zien echter bij deze onderdelen maar één correlatie met een politieke partij, een positieve tussen de PvdA en het normbedrag. De uitvoering van deze onderdelen is dus veranderd, maar die verandering kan niet worden toegeschreven aan de invloed een individuele politieke partijen. Er zijn echt wel interactie-effecten voor de uitstroom en de hoogte van het normbedrag. Zo kunnen het CDA en de VVD samen wel de variatie in de uitstroom duiden en kunnen de drie politieke partijen dit samen ook het CDA en de VVD samen kunnen de hoogte van het normbedrag duiden.

Kunnen de drie grote politieke partijen de verandering in de uitvoering van het WWB duiden?

De verandering in het bijstandsbeleid lijkt geduid te kunnen worden door de grootte van politieke partijen. Op zeven van de elf variabelen heeft de grootte van de politieke partijen een significante invloed op de uitvoering van het beleid. Namelijk op:

- Het aantal bijstandsuitkeringen
- De grootte instroom
- De hoogte van het normbedrag
- Het aantal bijzondere bijstandsgerechtigden
- Het aantal re-integratietrajecten
- Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt
- En de uitgaven aan re-integratietrajecten

Vooral op het aantal bijstandontvangers en de instroom lijkt de grootte van de partij van belang. Deze variabele geeft namelijk voor elke partij een correlatie aan. Het CDA en de PvdA lijken vaak tegenpolen, waar CDA een negatieve correlatie op een onderdeel laat zien, laat de PvdA een positieve correlatie zien. Dit geldt voor het aantal bijstandsuitkeringen, de grootte van de instroom en het aantal bijzondere bijstandontvangers. PvdA lijkt, ook al is de partij kleiner dan het CDA, een duidelijkere stempel op het beleid te drukken. De grootte van de PvdA is op meerdere punten significant van invloed op de uitvoering.

Het aantal wethouders dat in een de gemeente een politieke partij vertegenwoordigt blijkt niet vaak van invloed op de uitvoering. Hoewel het aantal wethouders gerelateerd is aan het aantal stemmen, ontstaat uit de analyse niet hetzelfde beeld. Waarschijnlijk is het aantal wethouders in veel gevallen te klein om daadwerkelijk een uitspraak te kunnen doen.

De clusters van ideologieën binnen de WWB uitvoering die door dit onderzoek zijn geïdentificeerd zijn duidelijk onderdeel van verschillende verzorgingsregimes. De regimetypen die Esping-Andersen (1990) en van Kersbergen (1995) beschreven duiden een belangrijk deel van de uitvoering van de WWB. In veel gevallen lijkt de grootte van de politieke partij op onderdelen de uitvoering van het beleid, in een bepaalde richting te kunnen duiden.

Waar in 1996, voor de invoering van ‘de nieuwe algemene bijstandswet’ en de WWB sprake was van één uitvoeringspraktijk, geven de resultaten over de uitvoering van het WWB beleid aanleiding om aan te nemen dat er in 2006 sprake is van drie verschillende uitvoeringsvormen.

Is de invloed van de verschillende politieke partijen op de uitvoering van het beleid zoals verwacht?

CDA

Voor de christendemocratische partij, het CDA kwamen de resultaten niet overeen met de hypothesen. Dit komt mede doordat, ‘gemiddeld’ als hypothese van de uitvoering is gekozen. Deze kan niet worden getoetst omdat correlaties alleen een negatief of een positief richting aan kunnen nemen. Voor het CDA werd verondersteld dat het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom gemiddeld zouden zijn, deze correlaties zijn voor het aantal stemmen sterk negatief. Dat betekent dat als er meer stemmen voor de CDA zijn er minder bijstandsuitkeringen en een lagere instroom is. Ook voor de bijzondere bijstand werd een laag bedrag verwacht. Deze is echter vaak hoog. Daarnaast wordt er aan mensen die langdurig in de bijstand zitten een hoge langdurigheidstoelage gegeven, deze correlatie komt ook niet overeen met de veronderstelde invloed van christendemocratie op de uitvoering van het beleid.

Uit de resultaten van de data-analyse komt een beeld naar voren van de uitvoering van het bijstandsbeleid door het CDA. Het CDA houdt in gemeenten het aantal bijstandsgerechtigden en de instroom laag. Degene die uiteindelijk een bijstandsuitkering krijgen worden vooral ondersteund door toeslagen in de vorm van bijzondere bijstand en langdurigheidstoelage. Het aantal re-integratietrajecten is bij gemeenten waar het CDA groot is hoog, terwijl dit gemiddeld werd verwacht. Het lijkt alsof de resultaten van het CDA beter bij de liberale typering van het beleid passen dan de VVD. Dit zou ook verklaard kunnen worden door de nadruk op ‘werk boven inkomen’, die het Rijk met de WWB wil bereiken. Deze lijkt voor de christendemocraten wel in de praktijk op te gaan. Er is namelijk sprake van weinig instroom en bijstandsgerechtigden en wel een groot aantal re-integratietrajecten.

VVD

Alle correlaties die te zien in de resultaten voor de grootte van de VVD lijken niet in overeenstemming met de ideologie van de partij. Afgezien van de correlatie tussen het aantal stemmen in 1998 voor de VVD en het aantal gesubsidieerde banen in 2002. Deze komt wel overeen met de hypothese, dat waar de VVD groot is het aantal gesubsidieerde banen laag is.

Ideologisch gezien vinden liberalen individuele verantwoordelijkheid belangrijk en vinden zij dat geringe sociale voorzieningen leiden tot een actieve houding (Esping-Andersen 1990).

Naar verwachting zou de grootte van de VVD in een gemeente correleren met een laag aantal bijstandsgerechtigden. Het aantal stemmen voor de VVD is echter gecorreleerd met een hogere instroom en meer bijstandsuitkeringen. Het is vanuit de liberale ideologie moeilijk te verklaren waarom deze correlaties positief zijn. Door de focus van de liberalen op re-commodificatie zou kunnen worden verwacht dat het aantal re-integratietrajecten hoog zou zijn, deze correlatie is echter negatief. Hoe groter de VVD in de gemeente des te minder re-integratietrajecten.

De grootte van de VVD in een gemeente correleert niet sterk met de onderdelen van de WWB. Dit maakt het moeilijk een algemeen beeld te schetsen over de uitvoering van het WWB door de VVD. De VVD correleert negatief met het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen in 2002 en in 2006 negatief met het aantal re-integratietrajecten. Dit is niet in overeenstemming met de nadruk die de liberalen ideologisch op re-commodificatie leggen.

PvdA

De hypothesen over de uitvoering van het WWB in gemeenten waar het aantal stemmen voor de PvdA hoog is, komen in vijf gevallen overeen met de resultaten. De hypothesen komen overeen met de in de literatuur veronderstelde ideologie van de sociaaldemocraten.

Het aantal stemmen voor de PvdA in 2002 correleert met het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen, dat betekent dat als er meer PvdA stemmen in een gemeente zijn dat het verschil negatief is en er dus een afname van het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen is. Deze laatste correlatie is wellicht moeilijk te verklaren. Echter, misschien was het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen heel groot in deze gemeente en moesten deze gemeenten in 2006 ervoor kiezen, door een beperkt budget om te besparen op het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen.

De grootte van de PvdA in een gemeente correleert sterk met een hoog aantal bijstandsgerechtigden en een hoge instroom. Individuele toeslagen, zoals de bijzondere bijstand zijn juist minder hoog. Dit komt sterk overeen met de literatuur. Sociaaldemocraten zouden universele ingang naar voorzieningen promoten en hoge bedragen uitgeven. Het normbedrag is positief gecorreleerd, dus hoger naar mate er meer stemmen voor de PvdA in een gemeente zijn. De bijzondere bijstand is lager. Dit is te verklaren doordat de sociaaldemocraten hogere normbedragen geven en dan niet nog extra een individuele toeslag geven. De uitgaven voor re-integratie zijn ook hoger naar mate er meer PvdA-stemmen zijn. Dit betekent eigenlijk dat de sociaal democraten veel geld aan het bijstandsbeleid uitgeven, want zowel aan het aantal, aan het normbedrag en de uitgaven aan de re-integratie is te zien dat de uitgaven hoog zijn.

De drie partijen samen

De grootte van de PvdA in een gemeente correleert met vijf onderdelen van de uitvoering. Het CDA en de VVD correleren ook met de uitvoering van het beleid, echter, deze correlaties komen niet overeen met de gestelde hypothesen. Wellicht geeft dit aan dat de PvdA een duidelijkere ideologische stempel op de uitvoering drukt. Binnen een gemeente is de besluitvorming vaak complex en wordt het niet bepaald door één partij, andere factoren zijn ook van invloed. Naast de invloed van de politieke partij is mogelijk ook de verdeling van de 'portefeuilles' van belang. Het wil niet zeggen dat de grootste partij ook daadwerkelijk de wethouder levert die direct verantwoordelijk is voor de uitvoering van de WWB in zijn gemeente. Het aantal wethouders van de PvdA komt, net als de stemmen overeen met de hypothese over de uitkomsten van de uitvoering van het beleid.

Binnen gemeenten zijn er ook coalities van verschillende partijen die wellicht samen een invloed hebben op het beleid. We kunnen bijvoorbeeld zien dat, wanneer het aantal stemmen voor het CDA toeneemt en het aantal PvdA stemmen afneemt, dat het aantal bijstandsuitkeringen gemiddeld is. Daarnaast is wanneer het aantal stemmen voor het CDA zeer laag is en het aantal stemmen voor de PvdA hoog, de instroom hoog. Wanneer het aantal stemmen voor het CDA toeneemt en het aantal PvdA stemmen af, dan is de instroom gemiddeld.

De drie partijen samen kunnen de uitstroom, het normbedrag en het gemiddelde bedrag aan re-integratie voor een deel duiden. Zowel bij veel stemmen als bij weinig stemmen voor de VVD en het CDA is de hoogte van de bijzondere bijstand gemiddeld.

Overige partijen

In dit onderzoek wordt ook kort op ingegaan op de invloed van de overige partijen binnen de gemeenten. Het blijkt dat ook deze partijen een deel van de uitvoering kunnen duiden. Ook is er sprake van interactie-effecten. Vervolgonderzoek zou de invloed van deze interacties en eventuele coalitievorming en de uitvoering van het WWB kunnen duiden. Opvallend is dat bij de drie grote partijen geen correlaties zijn te ontdekken voor gemiddeld bedrag bijzondere bijstand, gesubsidieerde arbeid en voor het aantal langdurigheidstoelagen, deze correleren bij de overige partijen wel correleren met het aantal stemmen. Dit betekent dat de grootte van de overige partijen ook invloed heeft op de uitvoering van de WWB en wellicht een ander deel van de uitvoering kunnen verklaren.

De laatste twee deelvragen, die gaan over het bestaan van padafhankelijkheid en keuzevrijheid binnen de WWB uitvoering worden tegelijkertijd met de hoofdvraag beantwoord.

Antwoord op de hoofdvraag en de deelvragen over het bestaan van padafhankelijkheid en keuzevrijheid

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: *In hoeverre is er sprake van padafhankelijkheid of keuzevrijheid op basis van politieke ideologieën, in verschillende gemeenten bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in Nederland?*

Het onderzoek heeft geprobeerd antwoord te geven op de vraag of gemeenten, door de WWB keuzevrijheid hebben gekregen in het bepalen van haar eigen beleid en of deze keuzen zijn te typeren als een bepaalde uitvoeringspraktijk. Er kan worden gezegd dat de resultaten van het onderzoek aanwijzingen geven tot het bestaan van politieke keuzevrijheid binnen de uitvoering van het WWB. Er is echter onvoldoende bewijs dat de uitvoering ook terug te voeren is naar de ideologie die de politieke partij aanhangt. We zien alleen een sociaaldemocratische

uitvoeringspraktijk, van de PvdA, die overeen lijkt te komen met de ideologie. Voor de VVD en het CDA zijn de beleidskeuzen niet altijd in overeenstemming met de verwachte uitkomst van de uitvoering op basis van hun ideologie.

Er zijn dertien significante correlaties, op een totaal van 33, tussen de grootte van de politieke partijen in 2002 en de uitvoering van het WWB in 2006. De resultaten ondersteunen echter de gestelde hypothesen voor het overgrote deel niet. In de uitvoering van het WWB zien we, op basis van de resultaten verschillende soorten uitvoeringen. De uitvoering van de PvdA is verschillend van de uitvoering van het CDA op drie variabelen. Deze zijn tegengesteld op het aantal bijstandsgerechtigden, de instroom en het aantal bijzondere bijstandsuitkeringen. Het verschil tussen de PvdA en het CDA komt overeen met het werk van van Kersbergen (1995). Hij beschrijft dat het christendemocratische type essentieel anders omgaat met het aanbieden van sociale voorzieningen en is voornamelijk terughoudend met aanbieden collectieve sociale voorzieningen. Dit komt overeen met de resultaten die te zien zijn bij het CDA. Verkiezingen op lokaal niveau lijken wel degelijk invloed op de uiteindelijk uitvoering van sociaal beleid te hebben.

Op basis van de resultaten kan voorzichtig worden aangenomen dat de ideologieën die het CDA en de VVD vertegenwoordigen, de christendemocratie en de liberale ideologie minder van invloed zijn op de uitvoering van de WWB. Er moet echter wel een grote kanttekening worden geplaatst bij deze aanname. De keuzevrijheid was voor de invoering van de WWB niet afwezig. Er waren significante correlaties te ontdekken tussen de grootte van de politieke partijen in 1998 en onderdelen van het beleid in 2002. De correlaties die gevonden zijn in 2006 zijn niet tegenspraak met de correlaties die zijn gevonden in 2002. Dit betekent wellicht dat het huidige beleid nog steeds in enige mate afhankelijk is van de ABW.

Binnen het beleid is volgens de padafhankelijkheid theorie (Esping-Andersen 1990) ruimte voor aanpassingen, maar het beleid zou niet wezenlijk anders worden. De resultaten lijken dit tegen te spreken, er heeft wel degelijk een verandering plaatsgevonden. De resultaten geven geen blijk van één uitvoeringspraktijk, maar van meerdere. Dit kan betekenen dat padafhankelijkheid geen rol blijkt te spelen. We zien ook dat de resultaten van het CDA beter bij de liberale typering van het beleid passen dan bijvoorbeeld VVD. Dat de resultaten afwijken van de hypothesen die waren gesteld voor het CDA en deze resultaten wel (bijna) passen binnen de liberale typering zou kunnen duiden op padafhankelijkheid, omdat de algemene bijstandswet een redelijk liberale regeling was.

Echter, er kan sprake zijn van een trend. In 2002 zijn er een paar correlaties te zien tussen het aantal stemmen voor een politieke partij en de uitvoering van het beleid. In 2006 is dit aantal toegenomen. Voor 1996 was het bijstandsbeleid redelijk liberaal en vastomlijnd en in de jaren daarna is er steeds meer keuzevrijheid voor gemeenten in de uitvoering van het beleid mogelijk. Wellicht, waren de politieke en institutionele karakteristieken op gemeentelijk niveau door de ABW nog niet ingesleten. Onderzoek over meerdere jaren zou aan kunnen tonen of het nieuwe WWB beleid over de jaren padafhankelijk is.

Daarnaast lijken de 'politics' van het Rijk voor een deel terug te zien in het beleid dat de verschillende gemeenten voeren. Het Rijk wil 'werk boven inkomen' stellen. Dit kan terug worden gezien in het beleid in de verandering die opgetreden is bij het vergelijken van de aantallen en bedragen over de bijstand in 2002 en 2006. Zowel het aantal bijstandsuitkeringen en de instroom zijn verminderd en de uitroom is toegenomen. Ook lijkt het CDA eerder de politics van 'werk boven inkomen' lijkt na te streven, dan de eigen ideologie.

Wetenschappelijk is het onderzoek relevant omdat het kennis vermeedert over hoe politieke ideologieën uitwerken op concreet beleid. De hypothesen over de mogelijke invloed van een grootte sociaaldemocratische partij, op de WWB leken goed gesteld te zijn. De hypothesen over de christendemocraten en liberalen op het WWB beleid zouden kunnen worden aangepast, aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek en dan zou het onderzoek kunnen worden herhaald. In 2006 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen geweest. In 2010 zou dan opnieuw hetzelfde onderzoek kunnen plaatsvinden, door de uitvoering van het WWB beleid te vergelijken met de grootte van politieke partijen. Longitudinaal onderzoek zou kunnen aantonen of de correlaties stand blijven houden over de tijd. Hiermee zou keuzevrijheid van gemeenten inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

Vervolgonderzoek kan zich ook richten op de coalities van partijen, ook door de overige partijen in verband te brengen met de ideologieën. Er zou dan gekeken kunnen worden of partijen samen de variatie in beleid kunnen verklaren.

Padafhankelijkheid binnen de WWB is door dit onderzoek, niet uit totaal uitgesloten. Hoewel de resultaten blijken geven van meerdere uitvoeringspraktijken, zijn twee van die uitvoeringspraktijken niet te herleiden tot een politieke ideologie. Daarmee is politieke keuzevrijheid ook niet volledig geduid. Hoewel de hypothesen voor de richting van de uitvoeringspraktijk voor de PvdA volledig klopt, lijkt het de uitvoeringspraktijk van het CDA beter bij de liberale typering van het beleid passen.

Van Kersbergen (1995 p. 29-30) beschrijft dat beleid binnen de huidige verzorgingsregimes kan variëren en dat het belangrijk is om eerst 'politics' en de politieke inbedding van het beleid te bestuderen. Dit om bekijken welke lokale en politieke contexten ervoor zorgen dat verschillen en overeenkomsten in het uitvoering van het beleid bestaan. Alleen dan is het mogelijk, volgens hem om vast te stellen dat een bepaalde uitvoeringspraktijk zich rond een regime type clustert. Een uitgebreider onderzoek over hoe het WWB beleid ingebed is in de lokale en politieke context van de gemeenten, zou het bestaan van politieke keuzevrijheid of padafhankelijk beter kunnen aantonen.

Literatuurlijst

- Anderson, K. M. (2004). Pension Politics in Three Small States: Denmark, Sweden and the Netherlands. *Canadian Journal of Sociology*, 29(2). 289-312.
- Baumgartner, F., Green-Pedersen, C. & Jones, B (2006). Comparative studies of Policy Agendas, *Journal of European Public Policy*, 13 (7): 959-974.
- Becker, M. (2007). *Lexicon van de ethiek*. Assen: van Gorcum.
- Beus, de J.W, Doorn J.A.A, van; Lehning. P.B. (1996). *De ideologische driehoek : Nederlandse politiek in historisch perspectief*. Amsterdam: Uitgeverij Boom
- Boer, de, J. Heesen, W. Ros, R. (2008) *De bijstand in praktijk. Alphen aan de rijn*: Kluwer
- Bos, C. & Ketelaar, A. (2002). *Dualisme of duellisme? Zoetermeer: research voor beleid*
- CDA (1993). *Program van Uitgangspunten van het Christen Democratisch Appèl*. Den Haag: Christen Democratische Appèl.
- CBS (2003), opgehaald op 13-04-2009 van:
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/selection/?VW=T&DM=SLNL&PA=70097NED&D1=151&D2=0&HDR=T&STB=G1>
- CBS (2005), opgehaald op 02-05-2009 van:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/cijfers/incidenteel/maatwerk/2005-gesubsidieerde-arbeidsplaatsen-mw.htm>
- CBS (2006), opgehaald op 02-05-2009 van:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/cijfers/incidenteel/maatwerk/bijstandsuitkeringen-standen-stromen-cm.htm>
- CBS (2003), opgehaald 25-05-2009 van:
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=70096ned&D1=a&D2=a&HD=090530-1124&HDR=T&STB=G1>
- CBS (2008), opgehaald op 13-04-2009 van:
<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/6C37B99C-F697-4EEF-A449-460A7BFE000C/0/200808x16pub.pdf>
- CBS (2009)^a, opgehaald op 13-04-2009

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/informatie/deelnemers-enquetes/decentrale-overheid/kredo/gemeente-of-gr/faq/gemeente-c/c-029-faq-gemeenten.htm>

CBS (2009)^b, opgehaald op 19-05-2009 van:

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/classificaties/overzicht/gemeentelijke-indeling/2009/default.htm>

CBS (2009)^c, opgehaald 01-05-2009 van:

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/selection/default.aspx?VW=T&DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0%2c3-12%2c17-18&D2=258%2c262%2c535&D3=0-12&HDR=T&STB=G2%2cG1>

CPB (2008)^a opgehaald op 20-05-2009 van:

http://www.cbpweb.nl/indexen/ind_wsz_uwv.shtml

CPB^b (2008)^b, opgehaald op 20-05-2009 van:

http://www.cbpweb.nl/indexen/ind_wsz_cwi.shtml

CWI (2002), opgehaald op 01-05-2009 van:

https://www.werk.nl/portal/page/portal/werk_nl/cwiencijfers/meerweten/arbeidsmarktinfo/statistischeinformatie/landelijkarbeidsmarktinformatie#ID193

CWI (2006), opgehaald op 01-05-2009 van:

https://www.werk.nl/portal/page/portal/werk_nl/cwiencijfers/meerweten/arbeidsmarktinfo/statistischeinformatie/landelijkarbeidsmarktinformatie#ID193

Divosa (2005). Verkenning invoering Wet werk en bijstand 2004, deelrapport regio oost. Utrecht: Divosa

Egelink, E. Klein (2008). *Wetgeving WWB 2008-2*. Alphen aan den Rijn: Kluwer

Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press

Esping-Andersen, G. (1999). *Social foundations of post-industrial economies*. Oxford: Oxford University Press.

Esping-Andersen, G., & Regini, M. (2000). *Why deregulate labour markets*. Oxford: Oxford University Press.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Los Angeles: Sage Publications

Gemeenteloket (2003)^a, opgehaald op 12-04-2009 van:

<http://www.gemeenteloket.szw.nl/kernkaart/index.cfm>

Gemeenteloket (2003)^b, opgehaald op 03-04-2009 van:

http://gemeenteloket.szw.nl/index.cfm?fuseaction=dsp_document&link_id=33595

Gilbert, N. (2004). Transformation of the welfare state. *The silent surrender of public responsibility*. New York: Oxford university press

- Hinrichs, K. (1992). Review: The Three Worlds of Welfare Capitalism. *European Sociological Review*, 8(2), 200-202.
- Kay, A. (2005). A Critique of the Use of Path Dependency in Policy Studies. *Public Administration*, 83 (3): 553-571.
- Kersbergen, K. van (1995). *Social Capitalism, a study of Christian democracy and the welfare state*. London: Routledge.
- Lynch, J. (2004). *Italy: A Christian Democratic Welfare State?* Philadelphia: University of Pennsylvania
- Lucardie P. (2007). *Nederland Stroomland. Een geschiedenis van de politieke stromingen*. Assen: Van Gorcum
- Ministerie Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (2004), opgehaald op 15-05-2009:
<http://www.minbzk.nl/actueel/nieuws--en/13294/stuurgroep-leemhuis>
- Ministerie Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (2005)
<http://www.minbzk.nl/actueel/publicaties?ActItemId=48801>
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2003). Advies Wet werk en bijstand, deel II. Den Haag: MinSZW
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2007). *Wet werk en bijstand: de feiten op een rij, evaluatie Wet werk en bijstand: 2004-2007*. Den Haag: Ministerie Sociale zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, (2008)^a, opgehaald op 02-04-2009 van:
http://gemeenteloket.szw.nl/index.cfm?fuseaction=dsp_document&link_id=90404
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, (2008)^b, opgehaald op 3-11-2008 van:
http://home.szw.nl/index.cfm?menu_item_id=13730&hoofdmnu_item_id=13825&rubriek_item=391905&rubriek_id=391817&set_id=134&doctype_id=6&link_id=159253&doc_id_sub=21808#link118511600
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, (2008)^c, opgehaald op 01-04-2009 van:
http://home.szw.nl/index.cfm?menu_item_id=13730&hoofdmnu_item_id=13825&rubriek_item=391905&rubriek_id=391817&set_id=134&doctype_id=6&link_id=71105
- Nijdam, A.D. (2003) *Statistiek in onderzoek 1, beschrijvende technieken*. Groningen-Houten: Wolters-Noordhoff
- Nijdam, A.D. (2004) *Statistiek in onderzoek 2, inductieve technieken*. Groningen-Houten: Wolters-Noordhoff
- Noordam, F.M. (1999). *De Algemene bijstandswet in hoofdlijnen*. Groningen: Koninklijke vermande.
- Pas, I. van de & Serail, S. (2002). *Bijstandsexperimenten: impulsen tot activering. Stand van zaken en lessen naar zes jaar experimenten in de Algemene bijstandswet*. Doetinchem: Elsevier
- Pierson, C. (2006). *Beyond the welfare state? The new political economy of welfare*. Cambridge: Polity Press

- PvdA (2004). *Derde concepttekst beginselmanifest*. Den Haag: Partij van de Arbeid
- Reformatorisch dagblad (1998). Opgehaald op 02-04-2009 van:
<http://www.refdag.nl/oud/kies/kies.html?PHPSESSID=b0091990dbad505884a6475ed473a44e>
- Schnapper, D. (2005). 'a French view of the Dutch Miracle'. *Society*, 42(3),52-61.
- Stegeman, H. & Vuren, A. van (2006). *Wet werk en bijstand: een eerste kwantificering van effecten*. Den Haag: Centraal Planbureau
- Stephens, J.D. & Huber, E. (2001). *Development and Crisis of the Welfare State, parties and Policies in Global Markets*. Chicago: University Of Chicago Press
- Stichting AB (1995). *Regeling vrijstelling verplichtingen ABW*. Den Haag: Stichting AB
- Tweede kamer (2000). Opgehaald op 01-05-2009 van:
<http://parlis.nl/pdf/kamerstukken/KST47782.pdf>
- Visser, J. & Hemerijck (1997). *A Dutch Miracle, job growth, welfare reform and corporatism in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press
- VVD (1981). *Liberaal Manifest 1981, Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*. Den Haag: Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.
- Verenging Nederlandse Gemeenten (2003). Opgehaald op 01-05-2009 van:
<http://www.waarstaatjegemeente.nl/index.php?id=23>
- Verenging Nederlandse Gemeenten (2008). Opgehaald op 01-05-2009 van:
<http://www.waarstaatjegemeente.nl/index.php?id=23>
- Wood, S. (2001). In: Pierson, C. (2006). *Beyond the welfare state? The new political economy of welfare*. Cambridge: Polity Press

Bijlage 1: gebruikte data

Gemeente	Gemeenten van 2008, gecorrigeerd voor de herindeling gedurende de periode 1998-2006.
Inwonertal2002	Het aantal inwoners op 31 december 2002
Beroepsbevolking2002	Het aantal mensen in de leeftijd van 15 tot 65 jaar
Werkzoek2002	Het aantal werkzoekenden ingeschreven bij het CWI
Bijstandsaaantal2002	Het aantal mensen in de ABW op 31 december 2002
Bijstandsinstroom2002	Het aantal mensen dat in 2002 in de ABW is ingestroomd
Bijstandsuitstroom2002	Het aantal mensen dat in 2002 uit de ABW is gestroomd
Gesubsidieerde re-integratietrajecten in 2002	Het aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten (ID en WIW)
Uitgaven252002	De uitgaven van het 25% deel dat de gemeente als voorschot van het ministerie heeft gekregen. Deze 25% kan naar eigen inzicht worden besteedt.
StemmenCDA1998	Het aantal stemmen in procenten voor het CDA in 1998
StemmenPvdA1998	Het aantal stemmen in procenten voor de PvdA in 1998
StemmenVVD1998	Het aantal stemmen in procenten voor de VVD in 1998
Totaalstemmen1998	Het totaal percentage van de 3 partijen binnen een gemeente in 1998
Lokalepartijen1998	Het aantal stemmen in procenten voor lokale partijen in 1998
StemmenCDA2002	Het aantal stemmen in procenten voor het CDA in 2002
StemmenPvdA2002	Het aantal stemmen in procenten voor de PvdA in 1998
StemmenVVD2002	Het aantal stemmen in procenten voor de VVD in 1998
Totaalstem02	Het totaal percentage van de 3 partijen binnen een gemeente in 2002
Lokalepartij2002	Het aantal stemmen in procenten voor lokale partijen in 2002
Inwoners2006	Het aantal inwoners op 31 december 2006
Beroepsbevolking06	Het aantal mensen in de leeftijd van 15 tot 65 jaar
Werkzoekenden2006	Het aantal werkzoekenden ingeschreven bij het CWI
Bijstandsaaantal2006	Het aantal mensen in de WWB op 31 december 2006
Bijstandinstroom2006	Het aantal mensen dat in 2006 in de WWB is ingestroomd
Bijstandsuitstroom2006	Het aantal mensen dat in 2006 uit de ABW is gestroomd
Normbedrag2006	Het gemiddelde normbedrag voor mensen die WWB ontvangen in 2006
Bijbijstandsaaantal2006	Het aantal mensen dat bijzondere bijstand ontving in 2006
Bijbijstandsbedrag2006	Het gemiddelde bedrag dat mensen aan bijzondere bijstand ontvingen in 2006
Reintegratieaantal2006	Het aantal re-integratietrajecten in 2006
Reintegratiebedrag2006	Het bedrag dat is besteed aan de re-integratie in 2006
Gesbureint2006	Het aantal gesubsidieerde re-integratietrajecten in 2006
Langaantal2006	Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontving in 2006 (voor mensen die langer dan 5 jaar in de bijstand zitten)
Langbedrag2006	Het gemiddelde bedrag dat mensen ontvingen aan langdurigheidstoelage in 2006

Bijlage 2: verandering in het beleid

Test of Homogeneity of Variance

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Aantal bijstandsuitkeringen	Based on Mean	,806	1	564	,370
	Based on Median	,533	1	564	,465
	Based on Median and with adjusted df	,533	1	559,784	,465
	Based on trimmed mean	,731	1	564	,393
Instroom in de bijstand	Based on Mean	,887	1	564	,347
	Based on Median	,328	1	564	,567
	Based on Median and with adjusted df	,328	1	502,651	,567
	Based on trimmed mean	,537	1	564	,464
Uitstroom uit de bijstand	Based on Mean	5,889	1	564	,016
	Based on Median	5,965	1	564	,015
	Based on Median and with adjusted df	5,965	1	554,507	,015
	Based on trimmed mean	5,757	1	564	,017
Aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Based on Mean	27,660	1	564	,000
	Based on Median	24,241	1	564	,000
	Based on Median and with adjusted df	24,241	1	474,826	,000
	Based on trimmed mean	26,275	1	564	,000
Normbedrag	Based on Mean	7,883	1	564	,005
	Based on Median	6,919	1	564	,009
	Based on Median and with adjusted df	6,919	1	369,698	,009
	Based on trimmed mean	7,982	1	564	,005

Bijlage 3: Totaalbeeld verandering in beleid

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Aantal bijstandsuitkeringen in 2002	378	88	0	88	35,50	12,780	163,338
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	388	76	0	76	31,91	11,215	125,770
Valid N (listwise)	378						

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Instream in de bijstand in 2002	375	37	0	37	11,98	4,388	19,254
Instream in de bijstand in 2006	387	45	1	46	11,82	5,538	30,669
Valid N (listwise)	375						

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Uitstroom in de bijstand in 2002	374	83	17	100	34,53	10,921	119,268
Uitstroom in de bijstand in 2006	389	147	13	160	46,83	18,109	327,932
Valid N (listwise)	374						

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Hoogte van het normbedrag in 2002	391	21572	0	21572	12627,58	4107,803	1,687E7
Hoogte van het normbedrag in 2006	290	45351	9061	54412	12916,78	2705,803	7321370,922
Valid N (listwise)	290						

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten in 2002	372	100	0	100	22,75	14,785	218,598
Aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten in 2006	274	50	0	50	16,25	9,310	86,673
Valid N (listwise)	260						

Bijlage 4: correlaties tussen verschil ABW en WWB

Correlations

		Stemmen CDA in 2002	Stemmen Pvda 2002	Stemmen VVD 2002
Stemmen CDA in 2002	Pearson Correlation	1,000	-,124*	-,038
	Sig. (2-tailed)		,017	,456
	N	378,000	372	378
Stemmen Pvda 2002	Pearson Correlation	-,124*	1,000	,195**
	Sig. (2-tailed)	,017		,000
	N	372	372,000	372
Stemmen VVD 2002	Pearson Correlation	-,038	,195**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,456	,000	
	N	378	372	378,000
Norm06_Norm02	Pearson Correlation	-,025	,035	-,040
	Sig. (2-tailed)	,688	,581	,528
	N	257	251	257
Bijaantal06_Bijaantal02	Pearson Correlation	,028	,076	-,164**
	Sig. (2-tailed)	,585	,146	,001
	N	374	368	374
In06_In02	Pearson Correlation	-,040	,015	-,018
	Sig. (2-tailed)	,443	,773	,729
	N	374	368	374
Uit06_Uit06	Pearson Correlation	,015	-,032	,036
	Sig. (2-tailed)	,776	,542	,489
	N	375	369	375
Gesub06_Gesub02	Pearson Correlation	-,122*	-,290**	,116
	Sig. (2-tailed)	,047	,000	,060
	N	266	264	266

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bijlage 5: correlaties tussen het aantal stemmen in 1998 en de uitvoering van de ABW 2002

Correlations

		Aantal stemmen voor het CDA in 1998	Aantal stemmen voor de PvdA in 1998	Aantal stemmen voor de VVD in 1998
Aantal stemmen voor het CDA in 1998	Pearson Correlation	1,000	-,182**	,106
	Sig. (2-tailed)		,008	,122
	N	213,000	213	213
Aantal stemmen voor de PvdA in 1998	Pearson Correlation	-,182**	1,000	,079
	Sig. (2-tailed)	,008		,248
	N	213	213,000	213
Aantal stemmen voor de VVD in 1998	Pearson Correlation	,106	,079	1,000
	Sig. (2-tailed)	,122	,248	
	N	213	213	213,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2002	Pearson Correlation	-,348**	,112	,127
	Sig. (2-tailed)	,000	,103	,065
	N	213	213	213
Instroom in de bijstand in 2002	Pearson Correlation	-,182**	,101	,054
	Sig. (2-tailed)	,008	,141	,432
	N	212	212	212
Uitstroom in de bijstand in 2002	Pearson Correlation	,197**	,123	-,021
	Sig. (2-tailed)	,004	,074	,764
	N	212	212	212
Aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten in 2002	Pearson Correlation	,042	,283**	-,292**
	Sig. (2-tailed)	,550	,000	,000
	N	210	210	210
Normbedrag in 2002	Pearson Correlation	,068	-,017	,173*
	Sig. (2-tailed)	,327	,801	,012
	N	213	213	213

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 6: correlaties tussen aantal stemmen in 2002 en uitvoering in 2006

		Aantal stemmen voor CDA in 2002
Aantal stemmen voor CDA in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 378,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,295** ,000 377
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,168** ,001 376
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,099 ,055 376
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,002 ,977 279
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,114* ,027 375
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,031 ,546 375
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,197** ,001 264
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,022 ,708 289
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,009 ,879 263
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,030 ,616 278
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,147* ,014 276

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Aantal stemmen voor VVD in 2002
Aantal stemmen voor VVD in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 378,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,112* ,030 377
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,103* ,046 376
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,066 ,204 376
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,017 ,775 279
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,060 ,249 375
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,011 ,830 375
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,143* ,020 264
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,039 ,512 289
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,096 ,121 263
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,103 ,088 278
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,051 ,400 276

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

		Aantal stemmen voor PvdA in 2002
Aantal stemmen voor PvdA in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 372,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,216** ,000 371
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,140** ,007 370
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,005 ,921 370
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,124* ,041 274
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,144** ,006 369
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,015 ,773 369
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,076 ,223 262
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,162** ,006 286
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,068 ,271 261
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,021 ,736 273
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,023 ,708 271

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 7: het aantal wethouders voor de drie politieke partijen in de gemeente en de uitvoering van het beleid

		Weth CDA2002
WethCDA2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 377,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,093 ,072 376
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,010 ,850 375
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,027 ,603 375
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,080 ,186 278
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,017 ,741 374
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,100 ,053 374
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,032 ,605 263
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,039 ,507 288
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,017 ,782 262
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,062 ,307 277
Hoogte van de langdurigheidstoelag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,049 ,421 275

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Weth VD2002
WethVD2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 377,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,032 ,536 376
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,030 ,557 375
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,000 ,987 375
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,033 ,578 278
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,069 ,183 374
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,042 ,417 374
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,116 ,061 263
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,019 ,749 288
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,016 ,802 262
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,043 ,472 277
Hoogte van de langdurigheidstoelag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,019 ,757 275

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		WethPvd A2002
WethPvdA2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 377,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,180** ,000 376
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,077 ,134 375
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,017 ,745 375
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,149* ,013 278
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,088 ,089 374
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,080 ,120 374
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,083 ,177 263
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,049 ,404 288
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,056 ,366 262
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,071 ,241 277
Hoogte van de langdurigheidstoelag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,068 ,263 275

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bijlage 8: correlaties, gecorrigeerd voor overige partijen

		Aantal stemmen voor CDA in 2002
Aantal stemmen voor CDA in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 223,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,381** ,000 223
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,229** ,001 223
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,057 ,398 223
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,031 ,692 163
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,071 ,289 223
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,041 ,538 223
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,188* ,017 159
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,026 ,736 174
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,056 ,488 158
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,088 ,265 162
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,148 ,061 161

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Aantal stemmen voor VVD in 2002
Aantal stemmen voor VVD in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 223,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,032 ,633 223
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,078 ,249 223
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,079 ,240 223
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,015 ,846 163
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,115 ,087 223
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,069 ,305 223
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,255** ,001 159
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,047 ,541 174
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,024 ,762 158
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,071 ,369 162
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,020 ,798 161

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Aantal stemmen voor PvdA in 2002
Aantal stemmen voor PvdA in 2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 223,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,127 ,058 223
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,127 ,059 223
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,004 ,955 223
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,138 ,079 163
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,139* ,038 223
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,052 ,440 223
Het aantal reïntegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,026 ,743 159
Gem. bedrag aan reïntegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,128 ,092 174
Het aantal gesubsidieerde reïntegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,075 ,347 158
Het aantal mensen dat langdurigheidstoelage ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,094 ,235 162
Hoogte van de langdurigheidstoelage	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,022 ,780 161

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bijlage 9: Interactie-effecten van de drie grote partijen

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Aantal biijstandsuitkeringen in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	22156,684 ^a	102	217,222	2,263	,000
Intercept	171059,000	1	171059,000	1782,018	,000
KstemmenCDA2002	1173,165	4	293,291	3,055	,017
KstemmenPvdA2002	415,322	4	103,830	1,082	,366
KstemmenVVD2002	2910,375	4	727,594	7,580	,000
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	2939,627	16	183,727	1,914	,019
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	2504,179	16	156,511	1,630	,061
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	2055,131	16	128,446	1,338	,174
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	4564,609	42	108,681	1,132	,277
Error	25725,785	268	95,992		
Total	430415,000	371			
Corrected Total	47882,469	370			

a. R Squared = ,463 (Adjusted R Squared = ,258)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Instroom in de biijstand in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	3903,839 ^a	102	38,273	1,323	,039
Intercept	25379,908	1	25379,908	877,403	,000
KstemmenCDA2002	430,924	4	107,731	3,724	,006
KstemmenPvdA2002	168,757	4	42,189	1,459	,215
KstemmenVVD2002	68,118	4	17,029	,589	,671
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	844,923	16	52,808	1,826	,028
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	401,048	16	25,065	,867	,609
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	539,331	16	33,708	1,165	,296
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	1081,004	42	25,738	,890	,667
Error	7723,285	267	28,926		
Total	64476,000	370			
Corrected Total	11627,124	369			

a. R Squared = ,336 (Adjusted R Squared = ,082)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Uitstroom in de bijstand in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	46167,818 ^a	102	452,626	1,550	,003
Intercept	378132,018	1	378132,018	1294,840	,000
KstemmenCDA2002	898,465	4	224,616	,769	,546
KstemmenPvdA2002	746,048	4	186,512	,639	,635
KstemmenVVD2002	7697,737	4	1924,434	6,590	,000
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	5843,246	16	365,203	1,251	,230
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	10499,632	16	656,227	2,247	,005
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	10084,173	16	630,261	2,158	,007
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	18471,112	42	439,788	1,506	,030
Error	77972,009	267	292,030		
Total	942222,000	370			
Corrected Total	124139,827	369			

a. R Squared = ,372 (Adjusted R Squared = ,132)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Hoogte van het normbedrag in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	9,866E8	93	1,061E7	1,714	,001
Intercept	1,903E10	1	1,903E10	3075,242	,000
KstemmenCDA2002	3,889E7	4	9722639,059	1,571	,184
KstemmenPvdA2002	1,973E7	4	4932620,012	,797	,528
KstemmenVVD2002	1,813E7	4	4533043,762	,733	,571
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	1,059E8	15	7059794,709	1,141	,323
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	2,081E8	16	1,300E7	2,102	,010
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	1,546E8	16	9664735,517	1,562	,083
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	4,480E8	34	1,318E7	2,129	,001
Error	1,114E9	180	6187589,834		
Total	4,803E10	274			
Corrected Total	2,100E9	273			

a. R Squared = ,470 (Adjusted R Squared = ,196)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Hoopte van de bijzondere bijsland in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1,235E7	101	122283,766	1,249	,082
Intercept	8,981E7	1	8,981E7	917,520	,000
KstemmenCDA2002	457445,084	4	114361,271	1,168	,325
KstemmenPvdA2002	353036,698	4	88259,174	,902	,463
KstemmenVVD2002	496765,344	4	124191,336	1,269	,283
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	1935243,324	16	120952,708	1,236	,240
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	2776488,083	16	173530,505	1,773	,035
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	2389288,798	16	149330,550	1,526	,090
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	5059747,544	41	123408,477	1,261	,145
Error	2,614E7	267	97887,113		
Total	2,429E8	369			
Corrected Total	3,849E7	368			

a. R Squared = ,321 (Adjusted R Squared = ,064)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Gem. bedrag aan reintegratie in 2006

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1,341E9	95	1,412E7	1,376	,033
Intercept	3,417E9	1	3,417E9	333,106	,000
KstemmenCDA2002	5,964E7	4	1,491E7	1,454	,218
KstemmenPvdA2002	1,226E8	4	3,066E7	2,989	,020
KstemmenVVD2002	5,572E7	4	1,393E7	1,358	,250
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002	1,375E8	15	9164483,949	,894	,572
KstemmenCDA2002 * KstemmenVVD2002	1,673E8	15	1,116E7	1,088	,370
KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	1,525E8	16	9530488,715	,929	,537
KstemmenCDA2002 * KstemmenPvdA2002 * KstemmenVVD2002	7,721E8	37	2,087E7	2,034	,001
Error	1,949E9	190	1,026E7		
Total	1,126E10	286			
Corrected Total	3,290E9	285			

a. R Squared = ,408 (Adjusted R Squared = ,111)

Bijlage 10: correlaties met overige partijen

2006	D66	ChristenUnie	Groenlinks	SP	SGP
Aantal bijstandsonvangers	r(179)=- .167, p <0.05	r(130)=-.390, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	R(68)=- .291, p <0.05
Bijstandinstroom	Geen significante Correlaties	r(130)=-.262, p <0.01	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Bijstandsuitstroom	Geen significante Correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gemiddeld normbedrag	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal bijzondere bijstandsonvangers	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gemiddeld bedrag bijzondere bijstand	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	R(68)=.292, p <0.05
Aantal re- integratietrajecten	r(141)=- .196, p < 0.05	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Uitgaven re-integratie	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Gesubsidieerde arbeid	r(141)=.179, p <0.05	Geen significante correlaties	R(134)=.222, p <0.05	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties
Aantal langdurigheidstoelagen	Geen significante correlaties	R(95)=-.215, p <0.05	Geen significante correlaties	R(44) =- .359, p <0.05	Geen significante correlaties
Gemiddeld bedrag langdurigheidstoelag	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties	Geen significante correlaties

		Stemmen D662002
StemmenD662002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 179,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,167* ,025 179
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,071 ,343 179
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,022 ,770 179
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,060 ,479 139
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,014 ,855 179
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,053 ,482 179
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,196* ,020 141
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,061 ,457 149
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,179* ,033 141
Het aantal mensen dat langdurigheidstoeslag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,162 ,056 140
Hoogte van de langdurigheidstoeslag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,112 ,187 140

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

		Stemmen Christen Unie2002
StemmenChristen Unie2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 130,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,390** ,000 130
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,262** ,003 130
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,133 ,131 130
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,008 ,937 93
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,020 ,820 130
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,045 ,609 130
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,100 ,323 99
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,046 ,639 106
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,082 ,414 101
Het aantal mensen dat langdurigheidstoeslag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,215* ,036 95
Hoogte van de langdurigheidstoeslag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,201 ,053 94

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Stemmen Groen Links2002
StemmenGroen Links2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 166,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,086 ,273 166
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,010 ,894 166
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,053 ,500 166
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,050 ,572 131
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,097 ,213 166
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,057 ,466 166
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,012 ,891 135
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,116 ,167 143
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,222* ,010 134
Het aantal mensen dat langdurigheidstoeslag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,045 ,609 131
Hoogte van de langdurigheidstoeslag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,127 ,147 131

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

		Stemmen SP2002
StemmenSP2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 49,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,196 ,177 49
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,081 ,582 49
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,153 ,293 49
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,259 ,090 44
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,025 ,863 49
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,002 ,992 49
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,101 ,518 43
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,038 ,806 44
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,069 ,662 42
Het aantal mensen dat langdurigheidstoeslag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,359* ,017 44
Hoogte van de langdurigheidstoeslag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,290 ,057 44

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

		Stemmen SGP2002
StemmenSGP2002	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,000 68,000
Aantal bijstandsuitkeringen in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,291* ,016 68
Instroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,169 ,169 68
Uitstroom in de bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,118 ,337 68
Hoogte van het normbedrag in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,099 ,531 42
Het aantal ontvangers van bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,078 ,529 68
Hoogte van de bijzondere bijstand in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,292* ,016 68
Het aantal reintegratietrajecten in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,193 ,220 42
Gem. bedrag aan reintegratie in 2006	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,035 ,809 49
Het aantal gesubsidieerde reintegratietrajecten	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,064 ,685 43
Het aantal mensen dat langdurigheidstoeslag ontvangt	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,227 ,143 43
Hoogte van de langdurigheidstoeslag	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,159 ,315 42

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bijlage 11: Gemeenten wel en niet opgenomen in het onderzoek

Aalburg	Aalsmeer	Abcoude	Achtkarspelen	Alblasserdam	Albrandswaard
Alkemade	Alkmaar	Almelo	Almere	Alphen aan den Rijn	Alphen-Chaam
Ameland	Amersfoort	Amstelveen	Amsterdam	Andijk	Anna Paulowna
Apeldoorn	Appingedam	Arcen en Velden	Arnhem	Assen	Asten
Baarle Nassau	Baarn	Barendrecht	Barneveld	Bedum	Beek
Beemster	Beesel	Bellingwedde	Bennebroek	Bergambacht	Bergeijk
Bergen (L)	Bergen op Zoom	Bernheze	Bernisse	Best	Beuningen
Beverwijk	Binnenmaas	Bladel	Blaricum	Bloemendaal	Boarnsterhim
Bodegraven	Boekel	Bolsward	Borne	Borsele	Boskoop
Boxtel	Breda	Breukelen	Brielle	Brummen	Brunssum
Bunnik	Bunschoten	Bussum	Capelle a/d IJssel	Coevorden	Cranendonck
Cromstrijen	Cuijk	Culemborg	Dantumadeel	De Marne	De Ronde Venen
Delft	Delfzijl	Den Haag	Deurne	Diemen	Dinkelland
Dirksland	Doesburg	Dongen	Dongeradeel	Dordrecht	Drechterland
Drimmelen	Dronten	Druten	Duiven	Edam-Volendam	Ede
Eemnes	Eemsmond	Eersel	Eijsden	Eindhoven	Elburg
Enkhuizen	Enschede	Epe	Ermelo	Etten-Leur	Ferwerderadiel
Franekeradeel	Gaasterlân-Sleat	Geertruidenberg	Geldermalsen	Gemert-Bakel	Gennep
Giessenlanden	Gilze en Rijen	Goedereede	Goes	Goirle	Gorinchem
Gouda	Graafstroom	Graft-De Rijk	Grave	Groesbeek	Groningen
Grootegast	Haaksbergen	Haaren	Haarlem	Haarlemmerliede en Spaarnwoude	Haarlemmermeer
Halderberge	Harderwijk	Hardinxveld-Giessendam	Haren	Harenkarspel	Harlingen
Hattem	Heemskerk	Heemstede	Heerde	Heerenveen	Heerhugowaard
Heerlen	Heeze-Leende	Heiloo	Helden	Den Helder	Hellendoorn
Hellevoetsluis	Helmond	Hendrik Ido	Hengelo (O)	's-Hertogen-	het Bildt

		Ambacht		bosch	
Heumen	Heusden	Hillegom	Hilvarenbeek	Hilversum	Hoogeveen
Hoogezand- Sappemeer	Hoorn	Houten	Huizen	IJsselstein	Jacobsvoude
Kapelle	Katwijk	Kerkrade	Kessel	Koggenland	Kollumerland en Nieuw- kruisland
Korendijk	Krimpen aan den IJssel	Laarbeek	Landerd	Landgraaf	Landsmeer
Langedijk	Landsingerland	Laren	Leek	Leerdam	Leeuwarden
Leeuwardera deel	Leiden	Leiderdorp	Lelystad	Lemsterland	Leudal
Leusden	Liesveld	Lingewaal	Lingewaard	Lisse	Lith
Littenseradiel	Loenen	Loon op Zand	Lopik	Loppersum	Losser
Maarssen	Maasbree	Maasdonk	Maasgouw	Maassluis	Maastricht
Margraten	Marum	Medemblik	Meerlo-Wanssum	Meerssen	Meijel
Menaldumadeel	Menterwolde	Middelburg	Middelharnis	Midden-Drenthe	Mill en Sint Hubert
Millingen a/d Rijn	Moerdijk	Montfoort	Mook en Middelaar	Moordrecht	Muiden
Naarden	Neder-betuwe	Nederlek	Nederweert	Neerijnen	Niedorp
Nieuwegein	Nieuwerkerk aan den IJssel	Nieuwkoop	Nieuw- Lekkerland	Nijefurd	Nijmegen
Noord- Beveland	Noord- oostpolder	Noordwijk	Noordwijkerhout	Nuenen, Gerwen en Nederwetten	Nunspeet
Nuth	Oegstgeest	Oirschot	Oisterwijk	Oldebroek	Oldenzaal
Ommen	Onderbanken	Oosterhout	Oostflakkee	Oost-Gelre	Ooststellingwerf
Oostzaan	Opmeer	Opsterland	Oss	Oud-Beijerland	Ouder-Amstel
Ouderkerk	Oudewater	Papendrecht	Pekela	Purmerend	Putten
Reeuwijk	Reiderland	Reimerswaal	Renkum	Renswoude	Reusel-De Mierden
Rheden	Rhenen	Ridderkerk	Rijnwaarden	Rijnwoude	Rijswijk
Roerdalen	Roermond	Roosendaal	Rotterdam	Rozenburg	Rozendaal
Rucphen	Schagen	Scheemda	Schermer	Scherpenzeel	Schiedam
Schiermonnik- oog	Schijndel	Schinnen	Schoonhoven	Schouwen- Duiveland	Sevenum

Simpelveld	Sint Anthonis	Sint-Michiels-gestel	Sint-Oedenrode	Skarsterlân	Sliedrecht
Slochteren	Smallingerland	Sneek	Soest	Someren	Son en Breugel
Spijkenisse	Stadskanaal	Staphorst	Stede Broec	Steenbergen	Steenwijkerland
Stein	Strijen	Ten Boer	Terschelling	Texel	Teylingen
Tholen	Tiel	Tilburg	Tubbergen	Twenterand	Tynaarlo
Tytsjerksteradiel	Ubbergen	Uden	Uitgeest	Uithoorn	Urk
Utrechtse heuvelrug	Vaals	Valkenburg aan de Geul	Valkenswaard	Veendam	Veenendaal
Veere	Veghel	Veldhoven	Velsen	Venray	Vianen
Vlaardingen	Vlagtwedde	Vlieland	Vlissingen	Vlist	Voerendaal
Voorschoten	Voorst	Vught	Waalre	Waalwijk	Waddinxveen
Wageningen	Wassenaar	Waterland	Weesp	Werkendam	Wervershoof
West Maas en Waal	Westervoort	Weststellingwerf	Westvoorne	Wierden	Wieringen
Wieringermeer	Wijchen	Wijk bij Duurstede	Winschoten	Winsum	Winterswijk
Woensdrecht	Wormerland	Woudenberg	Woudrichem	Wûnseradiel	Wymbritseradiel
Zaanstad	Zandvoort	Zederik	Zeevang	Zeewolde	Zeist
Zevenhuizen-Moerkape	Zijpe	Zoetermeer	Zoeterwoude	Zuidhorn	Zundert
Zwolle					

Gemeenten **niet** opgenomen in het onderzoek:

Aa en Hunze	herindeling 1998	Aalten	herindeling 2005
Bergen (N-H)	herindeling 2001	berkelland	herindeling 2005
Borger-Odoorn	herindeling 1998	Boxmeer	herindeling 1998
Bronckhorst	herindeling 2005	Buren	herindeling 1999
	herindeling		
Castricum	1998/2002	Dalfsen	herindeling 2001
De Bilt	herindeling 2001	De Wolden	herindeling 1998
	herindeling		
Deventer	1999/2005	Doetinchem	herindeling 2005
Echt-Susteren	herindeling 2003	Emmen	herindeling 1998
Geldrop-Mierlo	herindeling 2004	Gulpen-Wittem	herindeling 1999
Hardenberg	herindeling 2001	Hof van Twente	herindeling 2001
Horst aan de Maas	herindeling 2001	Hulst	herindeling 2003

Kampen	herindeling 2001	Leidschendam-Voorburg	herindeling 2002
Lochem	herindeling 2005	Maasdriel	herindeling 1999
Meppel	herindeling 1998	Midden-Delftland	herindeling 2004
Montferland	herindeling 2005	Nijkerk	herindeling 2000
Noordenveld	herindeling 1998	Olst-Wijhe	herindeling 2001
Oude IJsselstreek	herindeling 2005	Overbetuwe	herindeling 2001
Pijnacker-Nootdorp	herindeling 2002	Raalte	herindeling 2001
Rijssen-Holten	herindeling 2001	Sittard-Geleen	herindeling 2001
Sluis	herindeling 2003	Terneuzen	herindeling 2003
Utrecht	herindeling 2001	Venlo	herindeling 2001
Weert	herindeling 1998	Westerveld	herindeling 1998
Westland	herindeling 2004	Wijdmeren	herindeling 2002
Woerden	herindeling 2001	Zaltbommel	herindeling 1999
Zevenaar	herindeling 2005	Zutphen	herindeling 2005
Zwartewaterland	herindeling 2001	Zwijndrecht	herindeling 2003

(MinBZK 2005)

Bijlage 12: afkortingen

ABW Algemene bijstandswet

CBS Centraal Bureau voor de Statistiek

IOAW Wet inkomensvoorziening ouderen en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers

IOAZ Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen

SZW Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

WWB Wet werk en bijstand

WWIK Wet werk en inkomen kunstenaars

Min BZK Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties

Min Szw Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid

CWI Centrum voor Werk en Inkomen

UWV Uitvoering werknemersverzekeringen

CDA Christen Democratisch appèl

VVD Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

PvdA Partij van de Arbeid

SGP Staatkundig Gereformeerde Partij

SP Socialistische Partij

D66 Democraten 66

VNG Vereniging van Nederlandse gemeenten